

ALOJAS NOVADA PAŠVALDĪBA

**ALOJAS NOVADA TERITORIJAS PLĀNOJUMS
2013. – 2024.GADAM
PASKAIDROJUMA RAKSTS**

2012/2013

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ!

Alojas novada dome ar 2011.gada 16.februāra lēmumu „Par Alojas novada teritorijas plānojuma 2013. – 2025. gadam izstrādes uzsākšanu un darba uzdevuma apstiprināšanu” (domes sēdes protokols Nr.4 5#), tika uzsākta Alojas novada teritorijas plānojuma 2013. – 2024. gadam, apstiprināts darba uzdevumus un šo dokumentu izstrādes darba vadītājs.

Pamatojoties uz 2013.gada 17.jūlija domes sēdes lēmumu Nr.271 (protokols Nr.15 4#) "Par Alojas novada teritorijas plānojuma 2013.-2024.gadam apstiprināšanu", ir apstiprināts Alojas novada teritorijas plānojums 2013.-2024.gadam ar saistošajiem noteikumiem Nr.5 "Par Alojas novada teritorijas plānojuma 2013.-2024.gadam teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi un grafiskā daļa".

Alojas novada teritorijas plānojums izstrādāts Eiropas Sociālā fonda atbalstītā projekta „Alojas novada attīstības plānošanas kapacitātes paaugstināšana” (Nr.1DP/1.5.3.2.0/10/APIA/VRAA/103) ietvaros.

Alojas novada teritorijas plānojuma sastāvā ietilpst:

I daļa. Paskaidrojuma raksts.

II daļa. Grafiskā daļa, ko veido kartes:

- Alojas novada teritorijas pašreizējā izmantošana (ar mēroga noteiktību 1:10000);
- Alojas novada teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana (funkcionālais zonējums) ar mēroga noteiktību 1:10000;
- Alojas pilsētas teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana (funkcionālais zonējums) ar mēroga noteiktību 1:10000;
- Staiceles pilsētas teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana (funkcionālais zonējums) ar mēroga noteiktību 1:10000;
- Braslavas ciema teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana (funkcionālais zonējums) ar mēroga noteiktību 1:10000;
- Vilzēnu ciema teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana (funkcionālais zonējums) ar mēroga noteiktību 1:10000;
- Puikules ciema teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana (funkcionālais zonējums) ar mēroga noteiktību 1:10000;
- Ozolmuižas ciema teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana (funkcionālais zonējums) ar mēroga noteiktību 1:10000;
- Puikules stacijas ciema teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana (funkcionālais zonējums) ar mēroga noteiktību 1:10000;
- Ungurpils ciema teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana (funkcionālais zonējums) ar mēroga noteiktību 1:10000.

III daļa. Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi.

Stratēģiskās ietekmes uz vidi novērtējuma procedūras ietvaros ir sagatavots Vides pārskats.

Teritorijas plānojuma izstrādē iesaistītie eksperti:

Inguna Jekale, Arch., MSc.vad.zin., projekta vadība – (kopīgā redakcija),2.8., 5.2., 5.3.sadaļas

Aija Melluma, Dr.habil.geogr., profesore, pētniece – paskaidrojuma raksta 3.sadaļas teksti un attēli.

Ilma Valdmāne, MSc.arch. – paskaidrojuma raksts, 4.sadaļa.

Ināra Groce, MSc.vad.zin. – paskaidrojuma raksts.

Jānis Skudra, BSc.vid. zin.– grafiskie materiāli: kartes un attēli.

Teritorijas plānojums izstrādāts sadarbībā ar Alojas novada pašvaldības speciālistiem.

© SIA „Projekts 3i”, paskaidrojuma raksta tekstu un attēlu autori, 2012.

Pārpublicēšanas gadījumā atsauce uz teksta un attēlu autoriem obligāta

SATURA RĀDĪTĀJS

1.	Vispārēja informācija par novadu	4
1.1.	Īsumā par novadu	4
1.2.	Spēkā esošie plānošanas dokumenti	9
1.3.	Paralēlie plānošanas dokumenti	10
2.	Novada teritorijas raksturojums	11
2.1.	Reljefs un ģeoloģiskā uzbūve, derīgie izrakteņi	11
2.2.	Klimats	15
2.3.	Ūdeņi	16
2.4.	Lauksaimniecības zemes	18
2.5.	Meži un mežsaimniecība	20
2.6.	Dabas aizsardzība	22
2.6.1.	Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas	22
2.6.2.	Mikroliegumi	26
2.6.3.	Citi dabas objekti	27
2.7.	Kultūras pieminekļi	29
2.8.	Iedzīvotāji un apdzīvojums	33
2.9.	Infrastruktūra	43
2.9.1.	Transporta infrastruktūra	43
2.9.2.	Sakari un komunikācijas	46
2.9.3.	Komunālā saimniecība	48
2.9.4.	Energoapgāde	50
2.9.5.	Meliorācijas sistēmas	51
2.9.6.	Atkritumu saimniecība	53
2.10.	Riska teritorijas un objekti	54
3.	Alojas novada ainavas: īss apskats	60
3.1.	Situācija saistībā ar Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātu	60
3.2.	Plānojumā lietotās ainavu pētījumu pieejas	61
3.3.	Vēsturiskais konteksts	62
3.4.	Dabas apstākļu fons	65
3.5.	Ainavu attīstības posmi	68
3.6.	Nozīme teritorijas plānojumam	76
3.6.1.	Ekoloģiskais skatījums	76
3.6.2.	Vizuālais skatījums	77
3.6.3.	Tiesiskais skatījums	77
3.6.4.	Priekšlikumi plānojumam	78
4.	Līdzšinējā plānošanas pieredze	82
4.1.	Teritorijas plānojumi	82
4.1.1.	Alojas pilsētai ar lauku teritoriju (2007)	82
4.1.2.	Staiceles pilsētai ar lauku teritoriju (2006)	84
4.1.3.	Braslavas pagastam (2007)	89

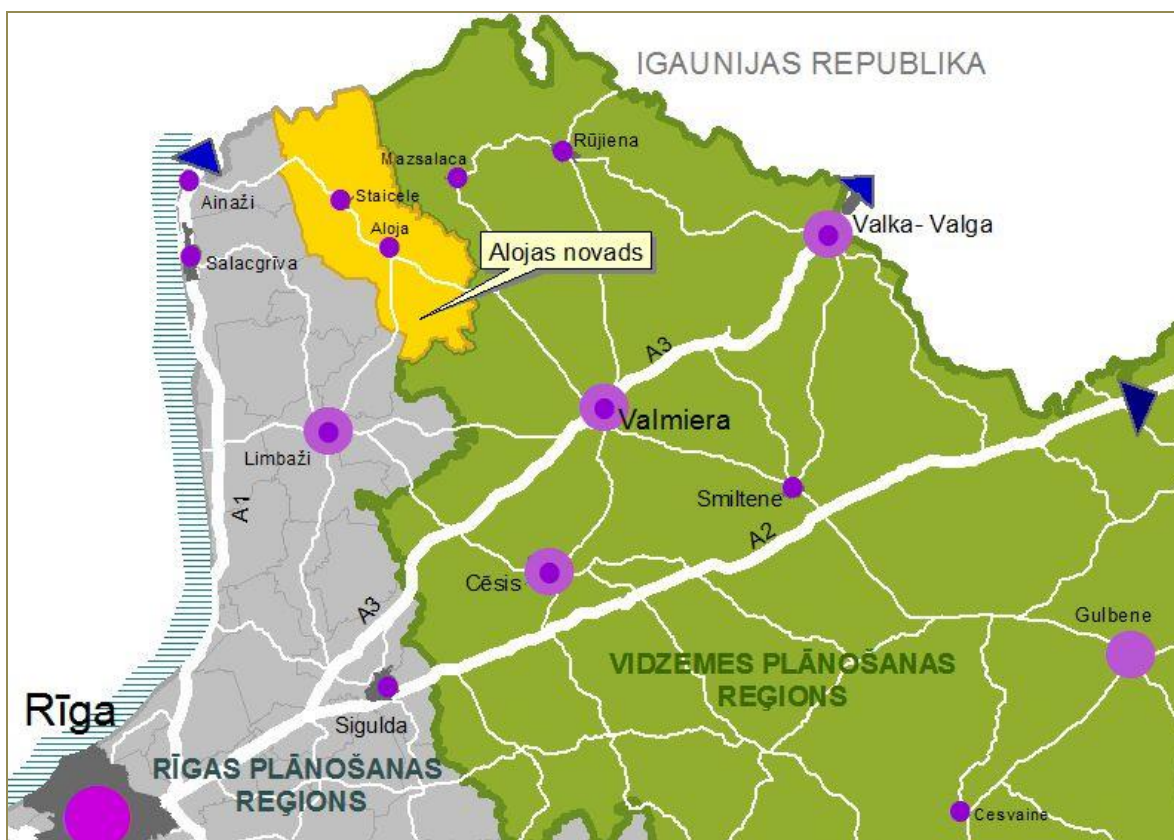
4.1.4.	Brīvzemnieku pagastam (2005)	91
4.2.	Kopsavilkums	92
5.	Teritorijas plānojuma risinājumi	94
5.1.	Izstrādes ietvars	94
5.2.	Apsvērumi teritorijas izmantošanas plānam	95
5.2.1.	Principi	95
5.2.2.	Pieejas	97
5.2.3.	Risinājumi	98
5.3.	Priekšlikumi teritorijas izmantošanai – funkcionālo zonu iedalījumam	112
	Izmantotie avoti	117

1.VISPĀRĒJA INFORMĀCIJA PAR NOVADU

1.1.Īsumā par novadu

Alojas novads atrodas Ziemeļvidzemē un ir izveidots 2009.gadā, administratīvi teritoriālās reformas ietvaros apvienojot četras bijušā Limbažu rajona pašvaldības – Alojas pilsētu ar lauku teritoriju, Staiceles pilsētu ar lauku teritoriju, Braslavas pagastu un Brīvēznieku pagastu. Pašlaik Alojas novadu veido sekojošas teritoriālās vienības: Alojas pilsēta, Alojas pagasts, Staiceles pilsēta, Staiceles pagasts, Braslavas pagasts un Brīvēznieku pagasts. Alojas pilsēta ir pašvaldības centrs, kur atrodas novada dome, kuras pakļautībā ir 4 pārvaldes: Alojas pilsētas un pagasta, Staiceles pilsētas un pagasta, Braslavas un Brīvēznieku pārvaldes. Alojas novads ietilpst Rīgas plānošanas reģiona teritorijā.

Saskaņā ar Valsts Zemes dienesta datiem (uz 01.01.2012.) Alojas novada teritorijas kopplatība ir 63062,60 ha, tai skaitā novadu veidojošo teritoriālo vienību platības ir – Alojas pilsētā 266,30 ha, Alojas pagastā 17878,10 ha, Staiceles pilsētā 405,20ha, Staiceles pagastā 25771,60 ha, Braslavas pagastā 8260,90 ha un Brīvēznieku pagastā 10480,50 ha.

1.attēls. Alojas novada novietojums.

Alojas novads robežojas ar Salacgrīvas, Limbažu, Kocēnu, Burtnieku, Mazsalacas novadiem, bet ziemeļos novada robeža sakrīt ar valsts robežu ar Igaunijas Republiku.

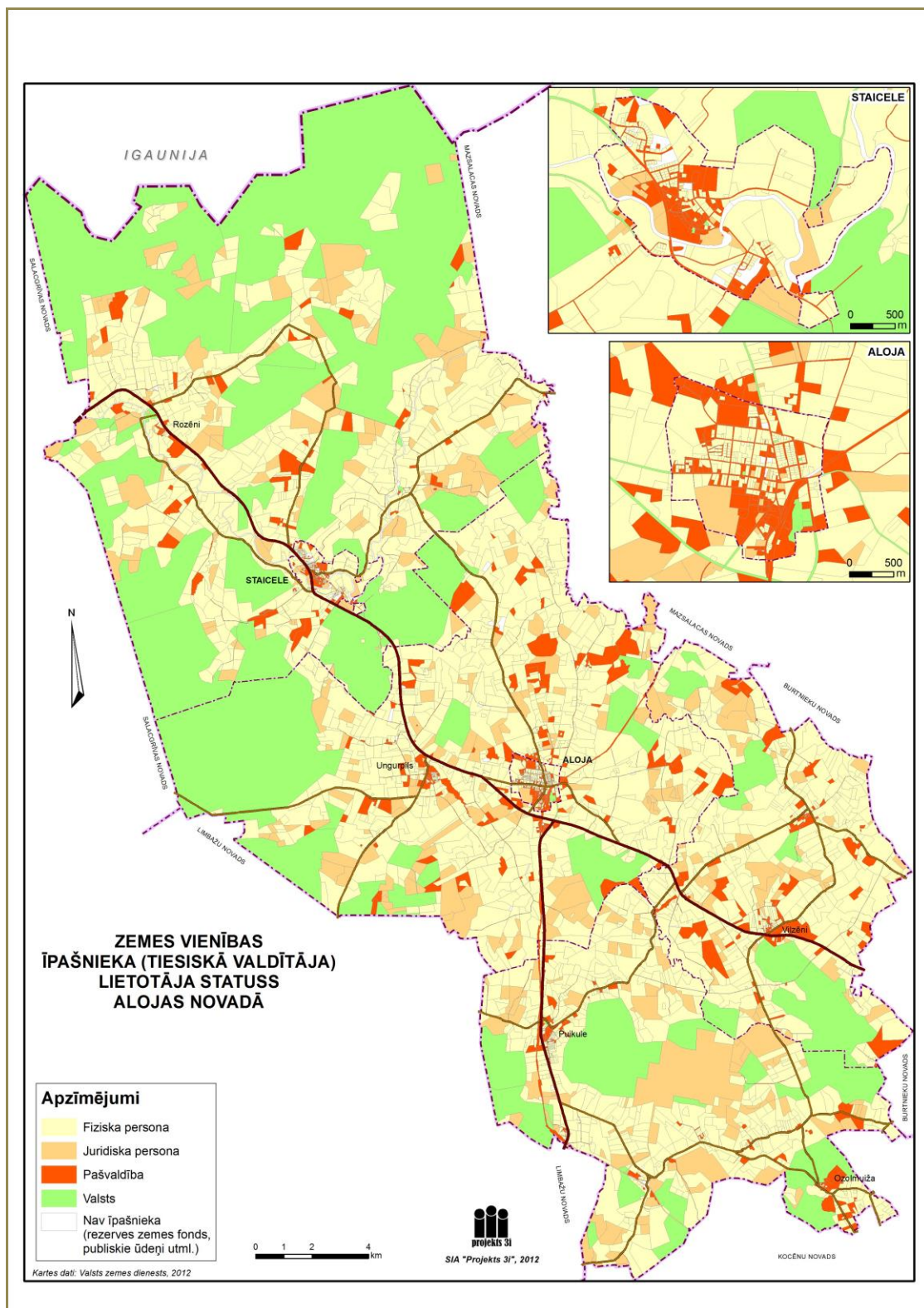
2.attēls. Aļoju novads un tā kaimiņu pašvaldības. Avots: RAPLM.

Saskaņā ar LR Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes iedzīvotāju reģistra datiem uz 01.07.2012. Aļoju novadā dzīvo 5853 iedzīvotāji, tai skaitā 2842 vīrieši un 3011 sievietes. Lielākā daļa jeb 42% no novada iedzīvotāju skaita dzīvo pilsētās – Aļoļā 1329 un Staiķelē 1146 iedzīvotāji.

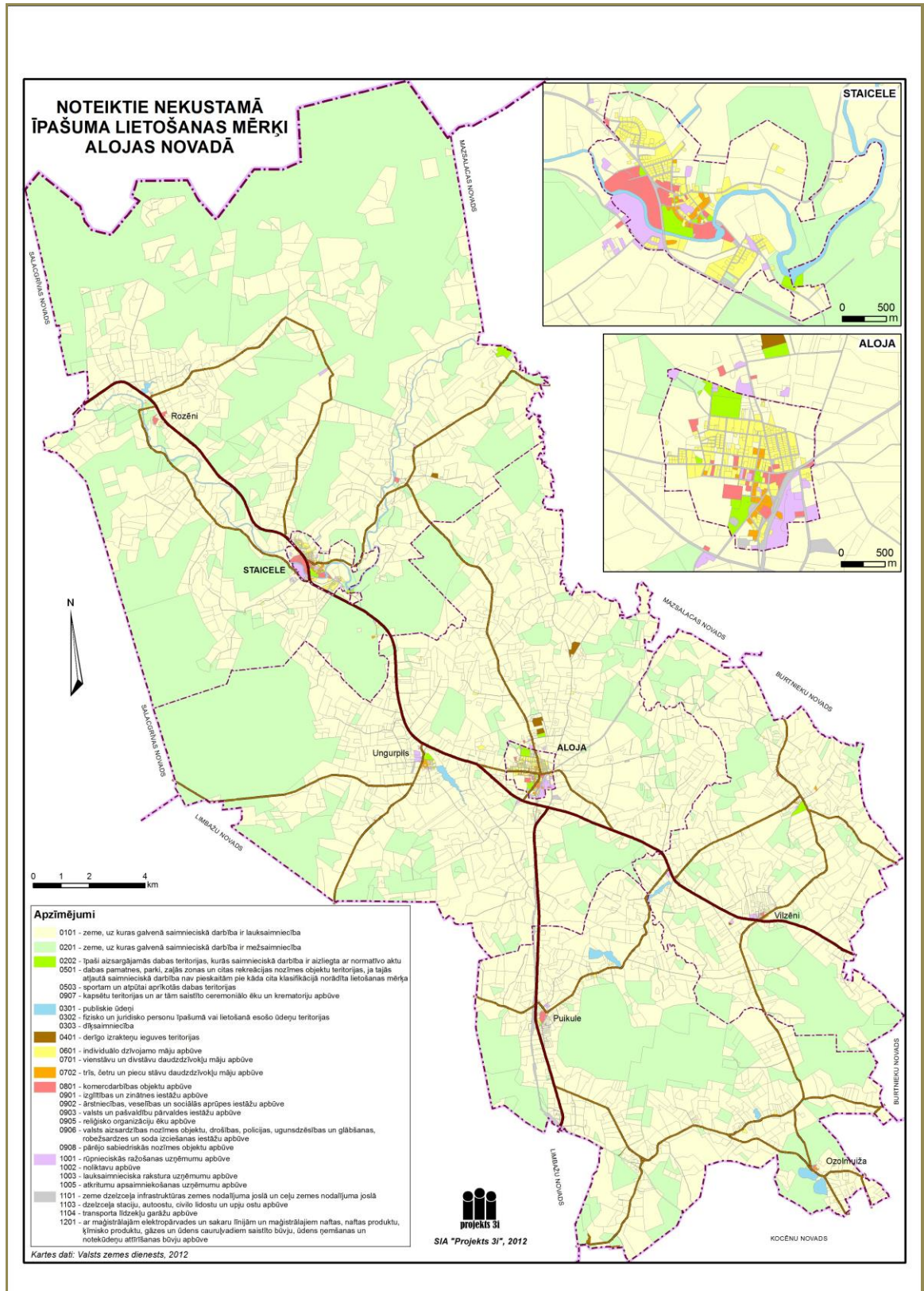
Vidējais novada iedzīvotāju blīvums ir 9,28 iedz./km², kas ir ievērojami mazāk nekā vidējais iedzīvotāju blīvums Latvijā – 34,18 iedz./km². Abās pilsētās iedzīvotāju blīvums ir augstāks – Aļoļā 499,06 iedz./km² un Staiķelē 282,82 iedz./km².

Saskaņā ar Valsts Zemes dienesta datiem (uz 01.01.2012.) novadā ir izveidotas 4742 zemes vienības, tai skaitā Aļoju pilsētā 431, Aļoju pagastā 1198, Staiķeles pilsētā 384, Staiķeles pagastā 1040, Braslavas pagastā 754 un Brīvēzemiņu pagastā 935 zemes vienības.

Lielākā daļa no novada teritorijas ir fizisko personu īpašumā – 30467,18 ha jeb 48%, pārējā zeme ir juridisko personu, valsts vai pašvaldības īpašumā, bet 211,37 ha nav īpašnieka (rezerves zemju fonds, publiskie ūdeņi u.tml.). (sk.3.attēlu)

3.attēls. Zemes vienību sadalījums pēc īpašnieka statusa. J.Skudra, 2012.[Avots: VZD dati, 2012.]

4.attēls. Zemes vienību sadalījums pēc noteiktā nekustamā īpašuma lietošanas mērķa. J.Skudra, 2012.[Avots:VZD dati, 2012.]

Lielākā daļa no novada teritorijas tiek izmantota kā lauksaimniecības zeme 35860,80 ha (56,87%) un mežsaimniecības zeme 25574,20 ha (40,55%). Pārējām nekustamā īpašuma lietošanas mērķa grupām zeme tiek izmantota mazāk nekā 3%.(sk.4.attēlu)

Saskaņā ar Valsts zemes dienesta informāciju (2012), nedaudz citādi veidojas teritorijas izmantošanas sadalījums pa nekustamā īpašuma lietošanas mērķa grupām novada pilsētās.

Alojas pilsētā lauksaimniecības zeme aizņem tikai 37,9% no pilsētas teritorijas, un mežsaimniecības zeme vien 2,2%, toties lielākas platības ir atvēlētas apbūvei – individuālo dzīvojamo māju apbūves zeme aizņem 21,0%, daudzdzīvokļu māju apbūves zeme 13,7%, sabiedriskās nozīmes apbūves zeme 6,8% un ražošanas objektu apbūves zeme 8,6 %.

Līdzīga aina veidojas arī Staiceles pilsētā, kur lauksaimniecības zeme aizņem 48,2% un mežsaimniecības zeme 10,4% no pilsētas teritorijas, bet procentuāli lielākas platības nekā novadā kopumā tiek izmantotas apbūvei – individuālo dzīvojamo māju apbūves zeme aizņem 13,0%, daudzdzīvokļu māju apbūves zeme 2,3%, sabiedriskās nozīmes apbūves zeme 4,9% un ražošanas objektu apbūves zeme 5,6%.

Administratīvais iedalījums – ieskats vēsturē.

Patreizējais novada teritorijas administratīvais iedalījums veidojies laika gaitā, atsevišķām teritorijām atbilstoši apvienojoties vai daloties, mainoties administratīvajam iedalījumam un varai valstī.

Alojas pilsēta un pagasts. Vēstures avotos Alojas miests pirmo reizi minēts 1449.gadā. Tas izveidojies uz Ungurpils muižas zemes.

Tagadējā Alojas lauku teritorijā 19.gadsimta beigās bija Ungurpils, Vīķu, Urgas un Stakenbergu pagastu zeme. Vēlāk Stakenbergu pagasts tika pievienots Ungurpils pagastam, Vīķu pagasts Rozēnu pagastam, bet Urgas pagasts Puikules pagastam.

Tikai 20. gadsimta sākumā šeit sākās rosīgāka attīstība. Pēc 1920. gada agrārās reformas, kad tika sadalītas trīs muižu zemes, izveidojās vairāk nekā 300 zemnieku saimniecību. Lietišķā dzīve sāka uzplaukt, un Aloja pamatoti ieguva pagasta centra statusu. Jau 1927. gadā ciemā bija telegrāfa centrāle, pienotava, kokapstrādes darbnīcas un citi uzņēmumi. Alojas pagasts ar centru – apdzīvoto vietu Aloju – okupācijas sākuma brīdī 1940.gadā ietilpst Valmieras apriņķī, bet no 1947.gada līdz 1949.gadam – Limbažu apriņķī. Alojas ciema padomes teritorija kā administratīva vienība izveidota no Valmieras apriņķa Alojas pagasta 1945.gadā, kad tajā ietilpa Alojas, Ezeru un Īģes ciemu teritorijas. 1949.gadā to likvidēja. 1954.gadā Alojas ciemu pievienoja Ezeru ciemam, kuru savukārt 1957.gadā pievienoja 1950.gadā izveidotajam Alojas strādnieku ciematam. Tam 1958.gadā pievienoja arī Vīķu kolhoza “Centība” teritoriju.

Laika posmā no 1951.gada līdz 1956.gadam Aloja ir Alojas rajona centrs. Rajonā ietilpa Ainažu un Salacgrīvas pilsētas, Ainažu, Alojas, Ārciema, Braslavas, Brīvzemnieku, Dzintaru, Ezeru, Īģes, Korģenes, Mērnīku, Ozolu, Pāles, Puikules, Rozēnu, Salacas, Staiceles, Svētciema, Uzkalniņu, Vīķu, Vilzēnu un Zonepes ciema padomju teritorijas. Alojas rajons ietilpa Rīgas apgabalā. Tas tika likvidēts 1956.gadā un iekļauts Limbažu rajonā līdz 1962.gadam, pēc tam Valmieras rajonā, bet no 1967.gada atkal Limbažu rajonā. 1961.gadā Aloja iegūst pilsētciemata statusu.

Tagadējās lauku teritorijas robežas tika izveidotas 1977.gadā, kad tam pievienota daļa Braslavas un Brīvzemnieku ciemu teritorijas, bet, savukārt, daļa Alojas teritorijas pievienota Staiceles ciemam. Pilsētas tiesības Alojai tika piešķirtas tikai 1992.gadā. Līdz ar visiem teritoriālajiem pārkārtojumiem, Alojas

pilsētas lauku teritorijas robežas gandrīz sakrīt ar bijušā Alojas pagasta robežām 1940.gadā, tikai neliela platība ir pievienota Staiceles pilsētas lauku teritorijai un neliela daļa teritorijas nākusi klāt no bijušiem Puikules un Skaņkalnes pagastiem.

2009.gadā Alojas pilsētu ar lauku teritoriju iekļāva Alojas novadā, lauku teritoriju atdalot kā atsevišķu administratīvo vienību — Alojas pagastu.

Staiceles pilsēta un pagasts. Staiceles vietā 19.gs. sākumā bijis tikai krogs, zirgu stallis un pārcēlāja mājiņa Salacas krastā. 1897.gadā Staicelē sāka celt papīrfabriku, un ap to izveidojās fabrikas strādnieku ciemats. Kopš 1950.gada Staicelei bijis strādnieku ciemats, bet kopš 1961.gada – pilsētciemata statuss. 1958.gadā Staicelei pievienoja likvidētos Rozēnu un Vīķu ciemus, izveidojot Staiceles lauku teritoriju. 1977.gadā Staiceles pilsētciemata padomei pakļautajai teritorijai pievienota arī daļa no Alojas ciema padomes teritorijas (1488,7 ha). 1992. gadā Staicelei piešķirtas pilsētas tiesības. 2009. gadā Staiceli ar lauku teritoriju iekļāva Alojas novadā, lauku teritoriju atdalot kā atsevišķu administratīvo vienību — Staiceles pagastu.

Braslavas pagasts. Braslavas pagasts veidojies Braslavas, Vilzēnu un Urgas muižu zemēs. Apdzīvotā vieta Vilzēni dokumentos pirmoreiz minēta 1672.gadā. 1935. gadā Valmieras apriņķa Braslavas pagasta platība bija 36,2 km² un tajā dzīvoja 661 iedzīvotājs. 1945. gadā pagastā izveidoja Braslavas ciema padomi, ko 1947. gadā likvidēja. 1949. gadā līdz ar pagasta likvidēšanu atkal atjaunoja Braslavas ciemu (vēlāk pagasts), kas ietilpis Alojas (1949-1956), Limbažu (1956-1962; 1967-2009) un Valmieras (1962-1967) rajonos. 1954. gadā Braslavas ciemam pievienoja likvidēto Vilzēnu ciemu. 1977.gadā daļu Braslavas ciema teritorijas pievienoja Alojas pilsētciematom, bet Braslavas ciemam pievienoja daļu Skaņkalnes ciema teritorijas. 1990.gadā ciemu reorganizēja par pagastu, bet 2009.gadā Braslavas pagastu kā administratīvo teritoriju iekļāva Alojas novadā.

Brīvēzemnieku pagasts. 1945.gadā Valmieras apriņķa Ozolu pagastā izveidoja Brīvēzemnieku ciema padomi. Savulaik Brīvēzemnieku ciems, vēlāk pagasts atradies Limbažu apriņķī (1947-1949), Alojas rajonā (1949-1956), Limbažu rajonā (1956-1962, 1967-2009) un Valmieras rajonā (1962-1967). 1950.gadā Brīvēzemnieku ciemam pievienoja likvidēto Ozolu ciemu, bet 1954.gadā – likvidēto Puikules ciemu. 1977.gadā daļu Brīvēzemnieku ciema teritorijas pievienoja Alojas pilsētciematom un Katvaru ciemam. 1990.gadā ciemu reorganizēja par pagastu. 2009.gadā Brīvēzemnieku pagastu kā administratīvo teritoriju iekļāva Alojas novadā.

1.2. Spēkā esošie plānošanas dokumenti

Izveidojot Alojas novadu, tajā ir apvienotas četras pašvaldības, kurām katrai ir bijis spēkā savs teritorijas plānojums ar atšķirīgiem apstiprināšanas gadiem un darbības termiņiem:

- Alojas pilsētas ar lauku teritoriju teritorijas plānojums, apstiprināts 2007.gada 4.jūlijā,
- Staiceles pilsētas ar lauku teritoriju teritorijas plānojums, apstiprināts 2006.gada 15.novembrī,
- Braslavas pagasta teritorijas plānojums, apstiprināts 2007.gada 12.decembrī,
- Brīvēzemnieku pagasta teritorijas plānojums, apstiprināts 2005.gada 19.jūlijā,

Minētie teritorijas plānojumi ir pārāpstiprināti ar Alojas novada domes lēmumu 2009.gada 21.oktobrī, izveidojoties vienotam novadam. Katras pašvaldības teritorijas plānojums ir spēkā ar saviem

nosacījumiem – atšķirīgas prasības un nosacījumi zemju transformācijai, zemes gabalu sadalīšanai, apvienošanai un robežu pārkārtošanai, nav noteiktas aizsargjoslas, pastāv dažādas pašvaldību prasības apbūvei, saimnieciskajai darbībai un teritorijas cita veida izmantošanai, daļa no iekļautās informācijas ir novecojusi un neatbilst reālajai situācijai.

1.3. Paralēlie plānošanas dokumenti

Alojas novada dome vienlaikus ar Alojas novada teritorijas plānojuma 2013.– 2024.gadam izstrāde ir uzsākusi arī darbu pie **Alojas novada attīstības programmas 2013.–2019. gadam**. Abu minēto plānošanas dokumentu izstrāde notiek Eiropas sociālā fonda (ESF) darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” papildinājuma 1.5.prioritātes „Administratīvās kapacitātes stiprināšana” 1.5.3.pasākuma „Plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību administratīvās un attīstības plānošanas kapacitātes paaugstināšana” līdzfinansētā projekta „Alojas novada attīstības plānošanas kapacitātes paaugstināšana” ietvaros.

Atbilstīgi Attīstības plānošanas sistēmas likumam (2008.), Reģionālās attīstības likumam (2002.) attīstības programma ir vidējā termiņa attīstības plānošanas dokuments un tiek izstrādāta 7 gadiem.

Programmas izstrādes procesu regulē arī 13.10.2009. Ministru kabineta noteikumi Nr. 1178 „Attīstības plānošanas dokumentu izstrādes un ietekmes izvērtēšanas noteikumi”. Sagatavojot attīstības programmu, jāņem vērā arī Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas „Metodiskos ieteikumus attīstības programmu izstrādei reģionālā un vietējā līmenī”. Šajos ieteikumos ir rekomendācijas dokumenta saturam.

Attīstības programmas pirmā daļa parasti ietver pašreizējās situācijas raksturojumu, - teritorijas atrašanās vieta, reljefs, klimatiskie apstākļi), iedzīvotāji un apdzīvojuma struktūra, dabas resursu (zemes izmantošanas struktūra, lauksaimniecības zemes, mežu zemes un resursi, derīgie izrakteņi, ūdens resursi, vēja resursi), dabas un kultūrvēsturiskās vērtības, ekonomiskās attīstības (nodarbinātība, uzņēmējdarbības vide, teritorijas attīstības indekss), tehniskā infrastruktūra (transports, sakari, elektroapgāde, komunālie pakalpojumi), vides kvalitāte (gaisa kvalitāte, ūdens kvalitāte, potenciāli piesārņotās vietas, piesārņojošo darbību atļaujas), veselības aprūpe, sociālā palīdzība un sociālie pakalpojumi, Izglītība, kultūras infrastruktūra, sports un brīvā laika aktivitātes, tūrisms un aktīvā atpūta, publiskā pārvalde, un SVID analīzi. Savukārt tās II daļā ir ilgtermiņa stratēģiskie uzstādījumi, vidēja termiņa stratēģiskie uzstādījumi, pārskats par iedzīvotāju iesaisti. Attīstības programmas pielikumā ir Rīcības plāns un Investīciju plāns.

Pamatojoties uz spēkā esošo normatīvo aktu prasībām, izstrādātajam Alojas novada teritorijas plānojumam 2013.–2024.gadam ir jāveic **ietekmes uz vidi novērtējums**, lai noskaidrotu minētā plānošanas dokumenta īstenošanas iespējamo ietekmi uz vidi un izstrādātu priekšlikumus nelabvēlīgas ietekmes novēršanai vai samazināšanai vai aizliegtu paredzētās darbības uzsākšanu normatīvajos aktos noteikto prasību pārkāpumu gadījumos.

Paralēli izstrādājamo dokumentu saturs zināmā mērā pārklājas ar teritorijas plānojuma saturu, tāpēc teritorijas plānojumā ir ietverta tikai tā informācija, kam ir tieša ietekme novada teritorijas turpmākās izmantošanas aspektā.

2.NOVADA TERITORIJAS RAKSTUROJUMS

2.1. Reljefs un ģeoloģiskā uzbūve, derīgie izrakteņi

Reljefs un ģeoloģiskā uzbūve

Alojas novada teritorijas līdzenās virsmas raksturu nosaka novietojums Viduslatvijas zemienes Metsepoles līdzenumā un Tālavas zemienes Burtnieku līdzenumā. To robežjoslā no ziemeļiem uz dienvidiem stiepjas Alojas – Puikules valnis, bet Ungurpils virzienā – Ungurpils valnis un subglaciālā gultne. Apvidus absolūtais augstums mainās no 55 – 60 m v.j.l. austrumos līdz 80 – 83 m v.j.l. ziemeļos. Ungurpils dzirnavu ezers atrodas 65 m v.j.l.

Pašvaldības teritorijā atrodas kristāliskā pamatklintāja Baltijas sineklīzes ziemeļaustrumu daļā, kas ir seklāka, nekā Latvijā vidēji. Kristālisko pamatklintāju veido prekembrija (arhaja un proterozoja) stipri deformēti granīti, gneisi, gabro un citi kristāliskie slānekļi. Tos pārklāj 600 – 700 m (Alojai tuvākajā Staiceles urbumā – 687 m) bieža dažāda vecuma platformsegas nogulumiežu slāņkopa, kuru veido galvenokārt pirmskvartāra (kembrija, ordovika, silūra un devona) nogulumieži. Platformsegas kopējais biezums palielinās virzienā no ziemeļaustrumiem uz dienvidrietumiem. Platformsegu veido vidusdevona smilšakmeņi un māli, kas vietām atsedzas Īģes krastos lejpus Krogzemjiem, kā arī Joglas lejtece. Lielākais morēnu paugurs, saukts par Kangarkalnu, bijis 15 m augsts, 1 km garš, 0,5 km plats, tagad norakts, jo smiltis un grants izmantota ceļu būvē.

Kvartāra sega pārsvarā ir 20 – 40 m bieza. Galvenā nozīme kvartāra segas veidošanā ir ledāja un tā kušanas ūdeņu nogulumiem. Galvenokārt tie veidojušies pēdējā kontinentālā apledojuuma laikā. Kopumā ledāja nogulumi pārsvarā ir deformēti paša ledāja ietekmes rezultātā. Ledāja deformētie nogulumi veido lielāko daļu no pozitīvajām ledāja reljefa formām – pauguriem, vaļņiem un grēdām.

Metsepoles līdzenums veidots no ledāja kušanas straumju nogulumiem – nereti ledāja sakrokotiem grants un smilts vai nogulumiežu atrauteņiem. Pauguru virsotnēs nereti atsedzas smilts un grants, bet starppauguru ieplakas piepilda akmeņaina morēnas mālsmilts, retāk – smilšmāls.

Staiceles pilsētas ar lauku teritoriju teritorijas plānojumā (2006) analizēta teritorijas ģeoloģisko apstākļu piemērotība būvniecībai – Salacas un tās pieteku atsevišķos posmos notiek erozijas un akumulācijas procesi, krastos nogāžu procesi un eolie procesi, atsevišķos posmos notiek arī sufozija – iežu daļiņu izskalošanās virszemes ūdeņu infiltrācijas un pazemes ūdens plūsmu iedarbībā. Šī procesa rezultātā Salacas krastu smilšakmeņos radušās alas un nišalas, kas procesiem turpinoties var mainīt savus izmērus un formu. Visi minētie procesi pieder t.s. ģeoloģiskā riska procesiem. Teritorijas ģeoloģisko apstākļu piemērotība būvniecībai vērtēta Staiceles pilsētas robežās. Izdalīti trīs inženierģeoloģiskie rajoni:

- ar būvniecībai labvēlīgiem ģeoloģiskiem apstākļiem – līdzenuma daļa. Tur grunts nestspēja piemērota būvniecībai, bet traucē slikti hidroģeoloģiskie apstākļi (vāji filtrējoši grunts slāņi);
- ar būvniecībai nosacīti labvēlīgiem ģeoloģiskiem apstākļiem – Salacas sāngravām tuvu esoši līdzenuma nogabali, Salacas ielejas lēzenās nogāzes un palienes otrā terase;
- ar būvniecībai nelabvēlīgiem ģeoloģiskiem apstākļiem – Salacas paliene un Salacas ielejas un sāngravu stāvās nogāzes, kā arī Z daļā esošā purvainā platība.

Augsnes

Lauku teritorijas augsnes ir stipri neviendabīgas, dažāda ir to auglība un ražotāju spēja, atšķirības ir pat viena lauka platībā. Augsnes cieš no paaugstināta skābuma, to raksturo salīdzinoši zems fosfora un kālija saturs. Vēsa un mitra klimats, kā arī dabiskā veģetācija veicinājuši augšņu podzolēšanos, bet zemākajās vietās – pārpurvošanos. Reljefa paaugstinājumos izplatītas vāji un vidēji podzolētās velēnu podzolaugsnes.

Derīgie izrakteņi

Zemes dziļu resursus veido tagad vai nākotnē izmantojamie zemes garozas nogulumi, ieži un minerāli, iežos sastopamie šķidrie derīgie izrakteņi, zemes dziļu siltums un saimnieciskai izmantošanai derīgas ģeoloģiskās struktūras. Vietējo resursu izpēte un derīgo izrakteņu krājumu novērtējums ir ļoti būtisks tautsaimniecības attīstībai. Šī informācija ir ļoti nepieciešama ne tikai esošās derīgo izrakteņu pārstrādes rūpniecības attīstībai, bet arī jaunu tehnoloģiju ieviešanai, izmantojot izpētītos derīgos izrakteņus. Tikai tādā veidā iespējama to pilnvērtīga un racionāla izmantošana. Ne mazāk svarīga ir jaunu derīgo izrakteņu, tajā skaitā enerģētisko resursu (naftas, termālo ūdeņu, kurināmās kūdras) turpmākā izpēte un ekonomiskais novērtējums.

Derīgo izrakteņu atradņu teritorijas skatīt 5.attēlā.

Kūdra. Alojas novada purvos notiek kūdras, kā arī ir uzsākta izmantoto kūdras purvu izmantošana dzērveņu kultivēšanai Brīvzemnieku pagastā. Atbilstoši Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra datiem Alojas novada teritorijā ir 4 kūdras atradnes, kas ietvertas Latvijas derīgo izrakteņu atradņu reģistrā (sk.1.tabulu).

1.tabula. Kūdras atradnes Alojas novada teritorijā. Avots: Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra dati, www.meteo.lv

Nr.	Atradnes nosaukums	Teritorijas kods un pagasta nosaukums	Derīgā izrakteņa nosaukums	Statuss
1116	Vilzēnu – Ķīšu	664800 Brīvzemnieku pag.	kūdra	Netiek izmantota
1116	Vilzēnu – Ķīšu	664400 Braslavas pag.	kūdra	Netiek izmantota
16809	Rāķu, Dzelves	664800 Brīvzemnieku pag.	kūdra	Tiek izmantota
16840	Puikules – Tēvgāršas	664800 Brīvzemnieku pag.	kūdra	Tiek izmantota

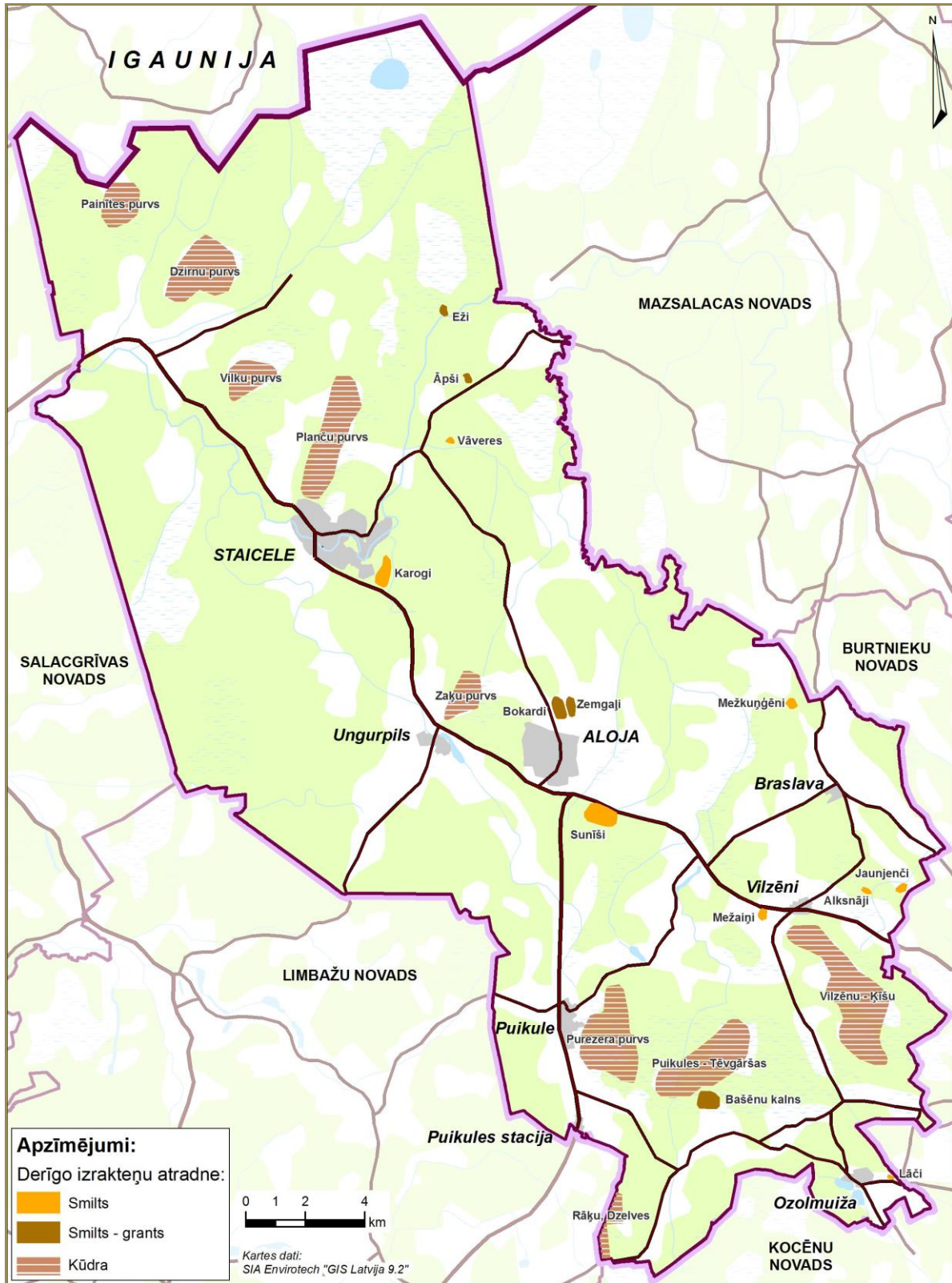
Grants un smilts. Atbilstoši Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra datiem Alojas novada teritorijā ir 14 smilts un grants atradnes, kas ietvertas Latvijas derīgo izrakteņu atradņu reģistrā. Visi karjeri līdz 1990.gadam piederēja kādam no kolhoziem vai iestādei, bet tagad karjeri pieder pašvaldībai vai ir privātīpašumā, kuri naudas līdzekļu un zināšanu trūkuma ne vienmēr tehniski pareizi tos izstrādā un apsaimnieko.

2.tabula. Būvmateriālu izejvielu atradnes Alojas novada teritorijā. Avots: Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra dati, www.meteo.lv

Nr.	Atradnes nosaukums	Teritorijas kods un pagasta nosaukums	Derīgā izrakteņa nosaukums	Statuss
1047	Bokardi	660827 Alojas pagasts	Smilts-grants	Tiek izmantota
1055	Eži	661837 Staiceles pagasts	Smilts-grants	Netiek izmantota
1068	Lāči	664800 Brīvzemnieku pag.	Smilts	Netiek izmantota
1070	Āpši	661837 Staiceles pagasts	Smilts-grants	Netiek izmantota
1071	Vāveres	661837 Staiceles pagasts	Smilts	Netiek izmantota
1076	Jaunjenči	664400 Braslavas pag.	Smilts	Netiek izmantota
1077	Mežaiņi	664400 Braslavas pag.	Smilts	Netiek izmantota
1086	Mežkuņģēni	664400 Braslavas pag.	Smilts	Netiek izmantota
1087	Alksnāji	664400 Braslavas pag.	Smilts	Netiek izmantota
1936	Suniši	660800 Alojas pagasts	Smilts	Netiek izmantota
1742	Bašēnu kalns	664800 Brīvzemnieku pag.	Smilts-grants	Tiek izmantota
2268	Karogi	661800 Staiceles pag.	Smilts	Tiek izmantota
2370	Zemgaļi	660827 Alojas pagasts	Smilts-grants	Netiek izmantota
2735	Kalniņi	660827 Alojas pagasts	Smilts	Netiek izmantota

Staiceles pilsētas ar l.t. teritorijas plānojumā minēts, ka teritorijā ir konstatētas ne tikai smilts, grants, kūdras, bet arī krāsu zemes (okera), saldūdens kaļķiežu, dzelzs kvarcītu iegulas:

- *Saldūdens kaļķieži.* Rēciema atradne – krājumi 22,5 tūkst. m³, Staiceles atradne – krājumi 9,0 tūkst. m³, Ķirķu atradne – krājumi 5,6 tūkst. m³ (1970);
- *Krāsu zeme (okers).* Netālu no Staiceles atrodas Rēciema okera atradne – vienīgā izmantotā atradne Latvijā. 1960-1970-os gados Staicelē (Rēciemā) darbojies kolhoza “Staicele” minerālkrāsvielu (okera) cehs;
- *Dzelzs kvarcīti.* Pie Staiceles atrodas Latvijā seklākās (ap 700 m dziļumā) dzelzs kvarcītu iegulas kristāliskajā pamatklintājā (dzelzs saturs 28-32%). Prognozētie krājumi līdz 1200 m dziļumam – 2,9 mld. tonnu.

5.attēls. Derīgo izrakteņu atradnes novada teritorijā. J.Skudra [Avots: Avots: Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra dati, www.meteo.lv,2012]

2.2. Klimats

Alojas novads saskaņā ar Latvijas agroklimatisko rajonēšanu ietilpst Ziemeļrietumu Vidzemes agroklimatiskajā apakšrajonā, kurš ir viens no vēsākajiem Latvijā: gaisa ilggadējo vidējo temperatūru summa periodā, kad diennakts vidējā temperatūra pārsniedz 10°C, ir 1800-1900. Salīdzinājumam: Zemgales līdzenuma un arī Latgales augstienes apakšrajonā šī summa ir 2000-2100.

Gada vidējais nokrišņu daudzums 700-750 mm, maksimālais nokrišņu daudzums periodā no aprīļa līdz oktobrim, sniega sega izveidojas decembrī un saglabājas līdz martam. Bez sala perioda ilgums 140-150 dienas gadā.

Alojas novada teritorijas gada vidējā gaisa temperatūra ir no +5,3 °C... +5,9 °C. Gada gaitā visaukstākie mēneši ir janvāris un februāris ar mēneša vidējo gaisa temperatūru – 5.6 .... – 5.8°C. Vidējā minimālā gaisa temperatūra šajos mēnešos ir 8,5 .... – 9°C. Gadā vissiltākais mēnesis ir jūlijs ar mēneša vidējo gaisa temperatūru no +16.7 °C. Vidējā maksimālā gaisa temperatūra jūlijā ir +21.5.....+22 °C. Alojas novada teritorijā līdz šim novērotā gada absolūti minimālā gaisa temperatūra ir – 42°C, absolūti maksimālā gaisa temperatūra ir +36°C.

Nokrišņi gada gaitā iespējami vidēji katru otro dienu. Dienu skaits gadā ar nokrišņiem 0,1 mm svārstās no 160 dienām Limbažu, Salacgrīvas, Alojas novadu teritorijas ziemeļrietumu daļā līdz 190 dienām teritorijas austrumos. Arī gada nokrišņu daudzums vismazākais ir Limbažu, Salacgrīvas un Alojas novadu teritorijas ziemeļrietumos: 610-630 mm. No piejūras zemienes, virzienā uz austrumiem, gada nokrišņu daudzums krasi pieaug un Idumejas augstienes rietumu nogāzē jau sasniedz 780-800 mm. Gada gaitā visvairāk nokrišņu ir jūlijā, augustā un septembrī (katra mēneša nokrišņu summa vidēji ap 35mm).

Sniega sega īslaicīgi visā Alojas novada teritorijā var izveidoties jau oktobra sākumā, tomēr stabili tā izveidojas teritorijas austrumos decembra vidū. Visā novada teritorijā vēl laiku pa laikam sniegs var būt līdz pat maija pirmajai pusei. Visbiežākā sniega sega ir februāra trešajā un marta pirmajā dekādēs: piekrastē dekādē vidēji 11-12 cm, austrumu daļā 16-17cm. Visbiežākā kādā dienā līdz šim novērotā sniega sega ir 60-65cm.

levērojamais nokrišņu daudzums, mērenas temperatūras visu gadu rada paaugstinātu mitrumu. Gada vidējais relatīvais mitrums ir 80%-82%. Vismazākais mitruma saturs gaisā ir maijā – 68-88%.

Saule kopumā gadā spīd ap 45% no iespējamā ilguma. Ziemas vistumšākajā mēnesī – decembrī - saulainas ir tikai 9-10 dienas, tai spīdot vidēji 2-3 stundas dienā. Toties vasarā tikai 1-2 dienas ir bez saules un tās spīdēšanas ilgums ir 8-10 stundas dienā.

Teritorijā gadā kopumā valdošie ir dienvidu, dienvidrietumu un rietumu vēji. Aukstajā gadalaikā minētie vēju virzieni dominē, bet siltajā gada daļā vēju virziens kļūst mainīgāks, biežākiem kļūstot rietumu, ziemeļrietumu, ziemeļu pušu vējiem.

Vislielākais vēja ātrums ir novembrī, decembrī un janvārī: 3,6-4,4 m/s. Vislēnāk vējš pūš jūlijā un augustā: 2,6-3,0 m/s. Vislielākais līdz šim novērotais vēja ātrums ir 17m/s - 34 m/s.

2.3. Ūdeņi

Virszemes ūdeņi

Alojas novada teritorijā esošās ūdenstilpnes un ūdensteces atrodas Salacas sateces baseinā, daļēji Gaujas sateces baseinā un daļēji Pērnavas sateces baseinā. Virszemes ūdeņu sistēmā ietilpstošā teritorija ir plašāka nekā pašvaldības teritorija tās administratīvajās robežās un ir cieši saistīta ar blakus esošo un tālāku pašvaldību teritoriju virszemes ūdeņu sistēmu. Virszemes ūdeņi, ko veido ezeri, upes, strauti un dīķi, aizņem 1652 ha jeb 2,6% no kopējās novada teritorijas.

Pašvaldības teritoriju šķērso vairākas ūdensteces: Salaca, Korgē 33 km, Iģe 21,0 km, Jogla 14,5 km, Ūpšupe 8,7 km, Soģupe 8,5 km, Spaļupe 7,4 km, Stuņķupīte 3,18 km, Bauņupīte 14 km, Ķirele 16 km. Visas upes ietveras Salacas sateces baseinā.

Salaca plūst pa Alojas novada teritoriju, metot līkumu uz dienvidiem līdz Staicelei. Šajā posmā Salaca uzņem kreisā krasta pietekas Īģi, kura kalpo kā robeža ar Skaņkalnes pagastu, Spaļupi, Karogupīti, Joglu (Rungu), Puršenupi ar Kanati un labā krasta pietekas Glāžupi (arī Dzirnupe, augštecē – Līvupe) ar Maldupīti un Pužupi.

Starptautiskā Baltijas jūras zivsaimniecības komisija (IBSFC) Salacas upi ir nominējusi par Latvijas dabīgo lašu indeksa upi un tā ir starptautiski atzīta kā ceturrtā lielākā Baltijas lašu nārsta upe visā Baltijā. Eiropas Vides aģentūras tā sauktajā Dobrišas ziņojumā Salaca minēta kā viena no 150 bioloģiski daudzveidīgākajām un reprezentatīvākajām Eiropas upēm. Daudzas upes ir mazas un to galvenā saimnieciskā nozīme ir meklējama dabas un kultūrainavas veidošanā, it īpaši, Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta ainavu aizsardzības zonā.

Latvijas ezeru datubāzē novadā reģistrēti 17 ezeri, visi Alojas novadā esošie ezeri ir mākslīgi veidoti. Puse no novada ezeriem ir dzirnavezeri. Lielākie ezeri ir Sokas ezers, Ungurpils dzirnavezers, Lielais un Mazais Ozolezers, Urgas dzirnavezers. (sk.3.tabulu)

3.tabula Alojas novada ezeri, 2012. Avots: Ezeru datu bāze www.ezeri.lv

Nosaukums	Administratīvi teritoriālā vienība	Platība, ha	ŪSIK kods*
Ungurpils dzirnavezers	Alojas lauku teritorija	22,4	54081
Urgas dzirnavezers	Braslavas pagasts	16,0	54079
Purezers	Brīvēznieku pagasts	10,0	54075
Paužu ezers	Brīvēznieku pagasts	15,5	54076
Sokas ezers	Staiceles lauku teritorija	94,0	56001
Lielais Ozolezers	Brīvēznieku pagasts	19,0	54023
Mazais Ozolezers	Brīvēznieku pagasts	17,0	54022
Lejasdzirnavu dzirnavezers	Staiceles lauku teritorija	4,2	
Muļķezers	Brīvēznieku pagasts	1,8	
Dzirnuzemnieku dzirnavezers	Staiceles lauku teritorija	0,5	
Dūņgravas dzirnavezers	Staiceles lauku teritorija	1,4	
Svētezers	Brīvēznieku pagasts	1,0	
Staiceles dīķis	Staiceles pilsēta	0,3	
Krogzemju dzirnavezers	Alojas lauku teritorija		

Dzērvju dzirnavezers	Staiceles lauku teritorija		
Īges dzirnavezers	Staiceles lauku teritorija	3,0	
Kalndzirnavu dzirnavezers	Staiceles lauku teritorija	1,3	

* ŪSIK – Ūdenssaimniecisko iecirkņu klasifikators

Unikāls dabas objekts ir Ungurpils dzirnavezers ar peldošajām salām. Peldošo salu rašanās skaidrojama ar kūdras masīvu pacelšanos no appludinātās upes ielejas. Lielākā daļa salu pieaugušas krastiem, bet dažas, vēja dzītas, pārvietojas.

Pazemes ūdeņi

Gruntsūdeņi atrodas smilts nogulumos 1-4 m dziļumā no zemes virsmas atkarībā no reljefa. Pārsvārā gruntsūdeņu barošanās notiek no atmosfēras nokrišņiem. Smilšu slāņu nelielā biezuma dēļ gruntsūdeņu resursi ir ierobežoti, un tos var izmantot tikai individuālo māju ūdensapgādei. Gruntsūdeņi ir neaizsargāti no iespējamā virszemes piesārņojuma, jo nav mazcaurlaidīgo nogulumu.

Kvartāra starpmorēnu ūdens horizonts atrodas smilts, grants, oļu nogulumos. To izmanto kā dzeramo ūdeni. Kvartāra starpmorēnu ūdens horizonts visbiežāk kā dzeramais ūdens tiek izmantots aprakto ieleju teritorijas. Horizonts satur saldūdeņus ar ūdens mineralizāciju 0,3-0,4 g/l, kopēju cietību līdz 5-6 mg-ekv./l un paaugstinātu dzelzs saturu. Kvartāra starpmorēnu ūdens horizontā ierīkotajiem urbumiem raksturīgi debiti līdz 2 l/s, īpatnējie debiti 0.06-0.9 l./s/m, statistiskie līmeņi atrodas 1-20 m no zemes virsmas. Kvartāra starpmorēnu ūdens horizonts ir labi līdz ļoti labi aizsargāts no iespējamā virszemes piesārņojuma, jo ūdens mazcaurlaidīgo nogulumu biezums ir no 1-20 m vai lielāks par 20m.

Gaujas ūdens horizontam apskatītajā teritorijā ir mazāka nozīme, salīdzinot ar citiem Latvijas reģioniem. Tas izplatīts tikai tur, kur atsedzas zemkvartāra virsmā un tiek izmantots ūdensapgādes vajadzībām. Gaujas horizonta virsma atrodas 15 līdz 50 m dziļumā, bet tā kopējais biezums 10-75 m. Horizontu veido smilšakmeņi ar māla un aleirolīta starpslāņiem. Gaujas ūdens horizonts satur saldūdeni, tā mineralizācijai nepārsniedz 0.3 g/l, kopējā cietība līdz 6mg-ekv./l, horizontam raksturīgs paaugstināts dzelzs saturs. Gaujas ūdens horizontā ierīkotajiem urbumiem raksturīgi debiti līdz 2 l/s, īpatnējie debiti 0,2-2,0 l/s/m. Ūdens horizonta statistiskais līmenis atrodas 2 līdz 10-15 m dziļumā, atsevišķās vietās(atkarībā no reljefa) tas pazeminās līdz 20-23 no zemes virsmas.

Zem Gaujas ūdens horizonta iegul Burtnieku ūdens horizonts, kuru veido smilšakmeņi, aleirolīti un māli. Tas atsedzas zemkvartāra virsmā 10-45 m dziļumā. Savukārt Limbažu novada dienvidos Burtnieku ūdens horizonts iegul zem Gaujas ūdens horizonta 45 līdz 80m dziļumā no zemes virsmas. Ūdens horizonta biezums mainās no 10m jūras piekrastes tuvumā līdz 80m teritorijas centrālajā daļā. Burtnieku ūdens horizonts satur saldūdeņus ar mineralizāciju līdz 0,4 g/l, kopējo cietību līdz 6 mg-ekv./l. Burtnieku ūdens horizontā ierīkotajiem urbumiem raksturīgi ievērojami debiti 1-10 l/s vietām- pat līdz 20 l/s), īpatnējie debiti 0,5-3,0 l/s/m, paaugstināts dzelzs saturs. Burtnieku ūdens horizonta statistiskais līmenis, atkarībā no reljefa, atrodas no 4 m virs zemes virsmas līdz 10 m no zemes virsmas(vietām pazeminoties līdz 20 m).

Arukilas ūdens horizonts izsekojams visā apskatītajā teritorijā, zemkvartāra virsmā horizonts atsedzas 25-70m dziļumā no zemes virsmas. Arukilas ūdens horizonts iegul zem Burtnieku ūdens horizonta 70-110 m dziļumā no zemes virsmas, dziļumam palielinoties austrumu un dienvidu virzienā. Savukārt dienviddaļā horizonta iegulas dziļums palielinās līdz 100-140 metriem. Horizonta biezums ir no 20m ziemeļdaļā līdz 70-75m dienviddaļā, to veido smilšakmeņi, aleirolīti un māli. Ūdens mineralizācija Arukilas ūdens

horizontā ir līdz 0,5 g/l, kopējā cietība līdz 7 mg-ekv./l. Arukilas ūdens horizontā ierīkotajiem urbumiem raksturīgi debiti 1-7l/s, atsevišķās vietās tie sasniedz 15 l/s, īpatnējie debiti 0,1-2,0 l/s/m, paaugstināts dzelzs saturs. Ūdens horizonta statistiskais līmenis atrodas no 2m virs zemes virsmas līdz 17m dziļumā no zemes virsmas.

Augšējā no vidus devona nogulumu ir labi aizsargāti no iespējamā virszemes piesārņojuma, jo ūdens mazcaurlaidīgo nogulumu biezums ir no 10-20 m vai lielāks par 20m. Zem Arukilas ūdens horizonta iegul Narvas reģionāls sprostslnānis, kas norobežo aktīvās ūdens zonu no lēnās ūdens apmaiņas zonas spiedienūdeņiem. Sprostslāņa nogulumu pārstāvēti ar māliem, aleirolītiem un dolomītmerģeļiem. Narvas sprostslnānis iegul 200 m dziļumā no zemes virsmas. Zemkvartāra virsmā Narvas sprostslnānis atsedzas apraktajās ielejās aptuveni 140m dziļumā no zemes virsmas.

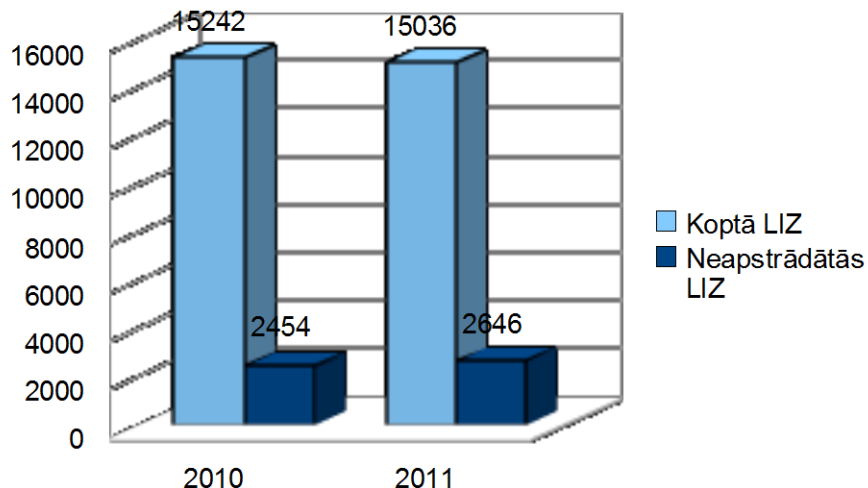
Pērnavas-Ķemeru ūdeņu horizontu komplekss iegul zem Narvas sprostslnāņa, un to veido smilšakmens un māls. Pērnavas-Ķemeru ūdeņu horizontu kompleksa iegulumu dziļums sasniedz 155-200 metrus. Šeit Pērnavas horizonta biezums ir līdz 30m, bet Ķemeru ūdens horizonta biezums-līdz 10m. Alojas novada teritorijā Pērnavas-Ķemeru ūdeņu horizontu komplekss satur saldūdeni ar mineralizāciju līdz 0,4 g/l un kopējo cietību līdz 8 mg-ekv./l. Pērnavas-Ķemeru ūdeņu horizontā ierīkotajiem urbumiem raksturīgi ievērojami debiti 4-15 l/s, īpatnējie debiti 0,6-3 l/s/m, paaugstināts dzelzs saturs. Pērnavas-Ķemeru ūdeņu horizonta kompleksa statistiskais līmenis atrodas no 40m virs zemes virsmas līdz 20m dziļumā no zemes virsmas. Apakšējā devona nogulumu ir ļoti labi aizsargāti no iespējamā virszemes piesārņojuma, jo ūdens mazcaurlaidīgo nogulumu biezums ir lielāks par 20 m.

2.4.Lauksaimniecības zemes

Saskaņā ar Valsts zemes dienesta datiem uz 01.01.2012. lauksaimniecības zeme Alojas novadā kopumā aizņem 35860,8 ha (56,87% no visas novada teritorijas), no tiem Alojas pilsētā 100,80 ha, Alojas pagastā 12038,40 ha, Staiceles pilsētā 195,20 ha, Staiceles pagastā 11089,0 ha, Braslavas pagastā 5981,0 ha, Brīvzemnieku pagastā 6456,40 ha.

Alojas novada lauksaimniecības zemju vidējais novērtējums ballēs uz 2012.gada sākumu ir 39. Lauksaimniecībā izmantojamās zemes ir samērā bagātas. Ja skatās šo zemju vērtējumu pagastu griezumā, tad Braslavas pagastā zemei vērtējums ballēs ir 42, Brīvzemnieku pagastā – 40, Staiceles pilsētā un pagastā vērtējums ir 38 balles, bet Alojas pilsētā un pagastā vērtējums ir 36. Šajā vērtējuma grupā ietilpstošo zemju cenu indekss uz 2012.gada sākumu ir 1,22.

No kopējās lauksaimniecībā izmantojamās zemes platības 2011.gadā 86% ir koptas un 14% neapstrādātas. Salīdzinājumā ar 2010.gadu kopto lauksaimniecībā izmantojamo zemju platības ir samazinājušās par 1,4% (skatīt 6.attēlu)

6.attēls Alojas novada lauksaimniecībā izmantojamās zemes sadalījums 2010.-2011.gadā Avots: Lauku atbalsta dienesta dati

Pēc 2010.gadā veiktajiem Lauku atbalsta dienesta apsekojumiem tika iegūti dati par lauksaimniecībā izmantojamās zemes stāvokli, proti, vai attiecīgās zemes platības ir koptas, nekoptas vai aizaugušas. Sadalījumā pēc platības 6. attēlā redzams, ka lauksaimniecībā izmantojamā zeme ir aizaugusi nelielā apjomā. Tendence ir sekojoša – jo lielāka ir zemes platība, jo mazāka iespējamība, ka tā būs aizaugusi vai nekopta. Lielākais nekoptas un aizaugušas zemes īpatsvars ir platībās no 0 līdz 5 ha un no 5 līdz 10 ha.

Limbažu rajona teritorijas plānojumā (2006) ir norādīts, ka viens no Limbažu rajona resursiem ir augsts nepiesārņotu lauksaimniecības un dabas teritoriju ar lielu augu un dzīvnieku sugu daudzveidību īpatsvars. Tā pamatā vēsturiski izveidojusies situācija, ka PSRS laikos tas bija vienīgais rajons republikā, kurā nebija izvietotas lielas karaspēka daļas, nebija lielu rūpniecības uzņēmumu.

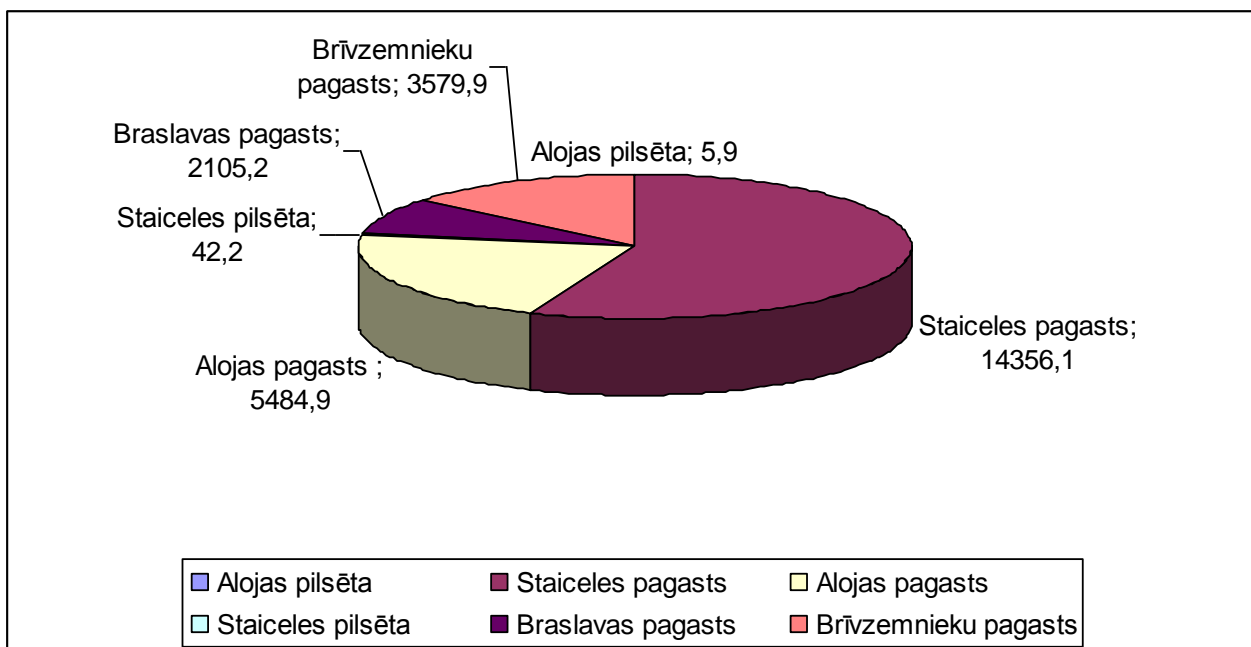
Aizvadītajos desmit gados samazinājusies interese izmantot ražošanā lauksaimniecībā izmantojamās zemes, nepārtraukti palielinās aizlaisto lauksaimniecībā izmantojamo platība. Limbažu rajonā ir vislielākās neizmantojamās lauksaimniecības zemes visā Rīgas plānošanas reģionā. Pēc Valsts zemes dienesta datiem 2002. gadā Limbažu rajonā lauksaimnieciskai ražošanai neizmanto 23,2% no apsekotajām lauksaimniecības zemju platībām. Rajonā pārsvarā dominē lauku saimniecības, kas piekopj naturālo saimniekošanu. Turpinās lauksaimniecības zemju dabiskā transformācija – aizaugšana, pārpurvošanās, apmežošanās. Tā 2002.gadā kā ar krūmiem aizaugušas Limbažu rajonā uzskaitītas 2,1% no lauksaimniecībā izmantojamām zemēm.

Attīstības problēmteritorijas:

- Neapsaimniekojot lauksaimniecības zemju areālus, zūd lauku mozaikveida ainava, notiek aizsargājamās tradicionālās lauku kultūrainavas degradācija;
- Neapsaimniekoto meliorēto lauksaimniecības zemju areāli aizaug ar krūmiem un tajos notiek pārpurvošanās procesi.

2.5.Meži un mežsaimniecība

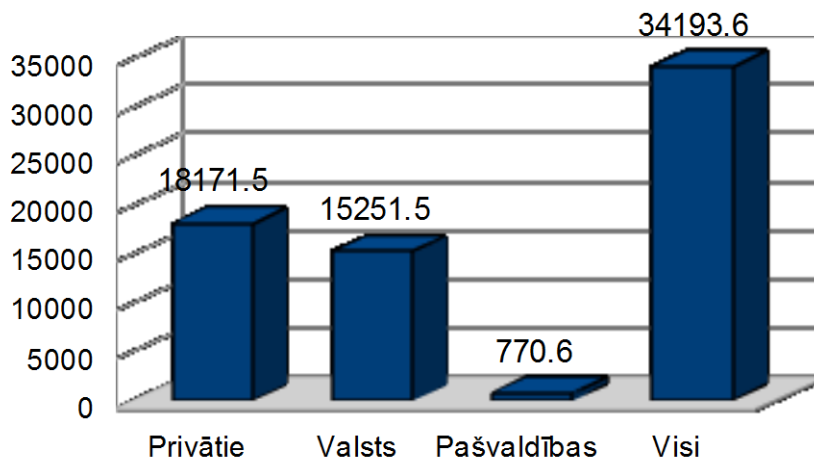
Saskaņā ar Valsts zemes dienesta datiem uz 01.01.2012. Alojas novadā mežsaimniecības zeme aizņem 25574,20 ha (40,55% no visas novada teritorijas), tai skaitā Alojas pilsētā 5,90 ha, Alojas pagastā 5484,90 ha, Staiceles pilsētā 42,20 ha, Staiceles pagastā 14356,10 ha, Braslavas pagastā 2105,20 ha, Brīvēznieku pagastā 3579,90 ha.

7.attēls Alojas novada mežu platību sadalījums 2012.gadā, (ha). Avots: Valsts meža dienesta dati

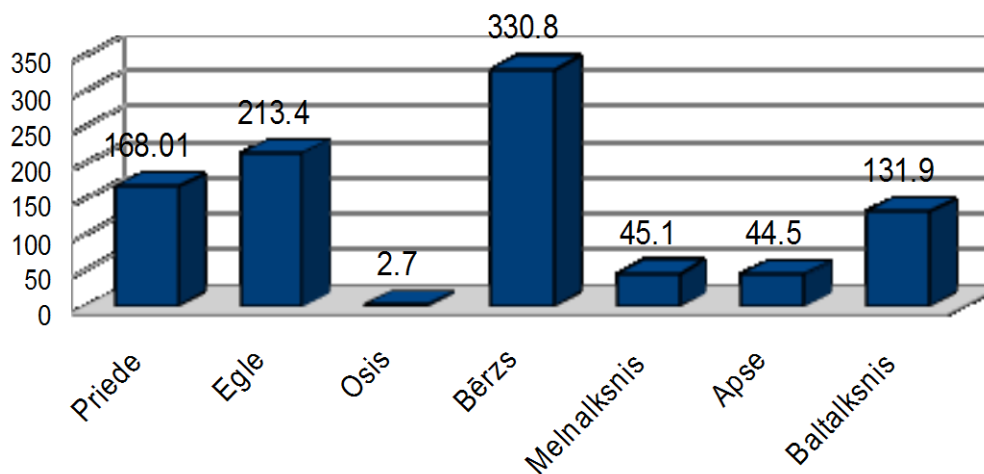
Vislielākās mežu platības atrodas Staiceles pagastā, kurā ir 56% no kopējiem novada mežiem, Aļoja pagastā atrodas 21%, Brīvēznieku pagastā – 14%, Braslavas pagastā atrodas 8%, abās novada pilsētās mazāk par vienu procentu.

Aļoja novadā lielākā daļa no mežu ir privātie, proti, 53%. Līdzīgā apjomā ir arī valstij piederošie meži, kas sastāda 45%. Savukārt, pašvaldību meži Aļoja novadā ir 2%. (skatīt 8.attēlu).

8.attēls Alojas novada mežu sadalījums pa īpašnieku grupām 2012.gadā, (ha). Avots: Valsts meža dienesta dati

Saskaņā ar Valsts meža dienesta datiem 2011.gadā Alojas novada mežos visvairāk ir egles, priedes un bērzi. Nelielā apjomā ir apses un baltalkšņi (skatīt 9.attēlu).

9.attēls Alojas novada mežu sadalījums pa koku sugām uz 2012.gadu, ha. Avots: Valsts meža dienesta dati

Staiceles pilsētas ar l.t. teritorijas plānojumā (2006) raksturoti teritorijā sastopamie mežu veidi. Staiceles lauku teritorijā sastopami galvenokārt gāršas un vēra tipa egļu-platlapju meži ar bērza un apses piejaukumu. Slapjā vēra mežaudzes daudzviet nosusinātas. Reljefa pazeminājumos – priežu mētrājs un damaksnis, kas zemākajās un mitrākajās vietās pāriet slapjajā mētrājā un damaksnī, pārpurvotajās teritorijās – purvājā un niedrājā. Salacas ielejā gar kraujām sastopami liepu, kļavu un ozolu puduri, uz augstākajām terasēm – priežu mežs. Vienlaidus mežu masīvi atrodas teritorijā uz Ziemeļiem no Salacas upes, relatīvi mazāki – teritorijas D daļā. Pašvaldības teritorijā esošajos mežos konstatēti vairāki ES Biotopu direktīvā kā īpaši aizsargājami noteiktie dabiskie meža biotopi: melnalkšņu staignājs, pārmitrs platlapju mežs, boreālais (egļu-apšu) mežs, purvainis priežu mežs (parasti ietver purvus), liepu gārša, nogāžu meži u.c.

Staiceles lauku teritorijā esošie mežu masīvi ir nozīmīga ainavas sastāvdaļa, kas nodrošina augstu bioloģisko daudzveidību un slēgto – atklāto ainavu miju, veidojot Latvijai raksturīgo mozaīkveida ainavu. Kā bioloģiskās daudzveidības veicinātāji lauksaimniecībā izmantotās platībās darbojas arī relatīvi sīkie meži. Savukārt vizuāli uztverot, tie kalpo kā telpiskās struktūras vertikālais elements vai arī kā kontrasts līdzenuma horizontālajai plaknei. Mežiem ir arī papildus loma kā aizsargekrānam, kas mazina vēja ātrumu. Purvi un mitrāji ekosistēmā darbojas kā ūdens akumulators – sevī uzkrājot ūdeni, tie ietekmē tuvākās apkārtnes klimatu un ūdens režīmu. Purvi attīra piesārņotus lietūs un virszemes ūdeņus, kā dabiskas piesārņojuma attīrīšanas iekārtas darbojas arī mitrāji. Vizuāli purvi un mitrāji uzskatāmi par raksturīgu mozaīkveida ainavas elementu.

2.6. Dabas aizsardzība

2.6.1. Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas

Saskaņā ar LR 22.03.1993. likumu „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” īpaši aizsargājamās teritorijas (turpmāk tekstā – ĪADT) dalās vairākās kategorijās – nacionālie parki, biosfēras rezervāti, dabas parki, aizsargājamo ainavu apvidi, dabas liegumi, dabas rezervāti, dabas pieminekļi, jūras teritorijas. Īpaši retu sugu un to dzīves vietu (biotopu) aizsardzībai ārpus augstāk minētajām kategorijām tiek veidoti mikroliegumi.

Alojas novada teritorijā ir noteiktas šādas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas: Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts, dabas parks „Salacas ieleja”, dabas liegumi „Dzērves purvs”, „Kalna purvs”, „Lielpurvs”, „Ungurpils meži”, „Ziemeļu purvi” (iekļauj bijušos dabas liegumus „Pirtsmeža purvu” un „Limšānu purvu”) un aizsargājamie dabas pieminekļi – ģeoloģiskie un ģeomorfoloģiskie dabas pieminekļi „Jaunjurkiņu akmens” un „Vīksnu alas”, aizsargājamie dendroloģiskie stādījumi „Puikules parks”, aizsargājamie koki (dižkoki) un dižakmeņi.

Alojas novads atrodas Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta (turpmāk tekstā – biosfēras rezervāts, ZBR) robežās, kas ir starptautiskas nozīmes aizsargājama dabas teritorija ar noteiktu platību, kas atrodas īpašā valsts aizsardzībā. ZBR ir vienīgā šāda veida īpaši aizsargājamā dabas teritorija Latvijā. Tā ir plaša teritorija, kurā starptautiski nozīmīgas dabas un ainaviskās vērtības tiek saglabātas nodrošinot ilgtspējīgu sociālo un ekonomisko attīstību. Biosfēras rezervāts pārstāv starptautiski atzītas mērenajai mežu joslai raksturīgas sauszemes un Baltijas jūras piekrastes ekosistēmas. Alojas novadā atrodas ZBR neitrālā zona un ainavu aizsardzības zona. Biosfēras rezervāts izveidots 1997.gadā, piešķirot starptautiskajai aizsargājamo teritoriju klasifikācijai atbilstošu nosaukumu 1990.gadā dibinātajam Ziemeļvidzemes reģionālajam dabas aizsardzības kompleksam. 1997.gada 11.decembrī Saeimā pieņēma likumu „Par Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātu” [aktuālā redakcija: 11.05.2011.] (turpmāk tekstā – ZBR likums,), 1997.gada 15.decembrī tas tika atzīts par starptautiskas nozīmes aizsargājamo teritoriju UNESCO programmas „Cilvēks un biosfēra” (MAB) ietvaros.

Lai īstenotu Biosfēras rezervātam izvirzīto uzdevumu – nodrošināt teritorijas ainavu, ekosistēmu, sugu un ģenētiskās daudzveidības saglabāšanu, veikts rezervāta teritorijas funkcionālais zonējums, nosakot ainavu aizsardzības zonu un neitrālo zonu un izdalot virkni īpaši aizsargājamo teritoriju – dabas liegumu. Biosfēras rezervāta aizsardzības un izmantošanas kārtību, atļautās un aizliegtās darbības funkcionālajās zonās, kā arī darbības, kuru veikšanai nepieciešama Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiska atļauja, nosaka Ministru kabineta 2011.gada 19.aprīļa noteikumi Nr.303 „Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”.

Visa ZBR teritorija skar Salacgrīvas, Rūjienas, Alojas, Mazsalacas, Naukšēnu novadus un daļa no Limbažu, Burtnieku, Valmieras, Strenču, Valkas novadiem.

ZBR pārvaldi, sākot ar 01.02.2011. īsteno Dabas aizsardzības pārvaldes Vidzemes reģionālā administrācija. Biosfēras rezervāta darbības koordinēšanai vietējo pašvaldību un citu interešu grupu iesaistīšanai izveidota ZBR konsultatīvā padome, kuras sastāvā ietilpst valsts iestāžu, pašvaldību un nevalstisko organizāciju pārstāvji. Biosfēras rezervāta teritorijā ietilpst 1 dabas parks un 25 dabas liegumi, 5 no tiem atrodas Alojas novada teritorijā.

Dabas vērtības:

Biosfēras rezervāta mērķis nacionālā un starptautiskā nozīmē ir sasniegt līdzsvaru dabas daudzveidības aizsardzībā, ekonomiskās attīstības veicināšanā un kultūras vērtību saglabāšanā. Biosfēras rezervāts pārstāv starptautiski atzītas mērenajai joslai raksturīgas sauszemes un Baltijas jūras piekrastes ekosistēmas. Lai nodrošinātu teritorijas ainavu, ekosistēmu, sugu un ģenētiskās daudzveidības saglabāšanu un veicinātu ilgtspējīgu ekonomisko attīstību biosfēras rezervāta teritorija ir iedalīta funkcionālajās zonās (ainavu aizsardzības zonas un neitrālās zonas).

2008.gadā izstrādāts Ainavu ekoloģiskais plāns ZBR teritorijai.

Alojas novada teritorijā ietilpst **daļa no dabas parka „Salacas ieleja”**, kas izveidots saskaņā ar 09.03.1999. Ministru kabineta noteikumiem Nr.83 „Noteikumi par dabas parkiem”. Dabas parks „Salacas ieleja” ietilpst ZBR, Natura 2000 teritorija, platība 6307 ha, dibināšanas gads – 1977.g., tā pārvaldi realizē Dabas aizsardzības pārvaldes Vidzemes reģionālā administrācija. Dabas parka teritorija skar Salacgrīvas nov.: Salacgrīvas pilsēta un pag., Alojas nov.: Staiceles pilsēta un pag., Mazsalacas nov.: Ramatas un Skaņkalnes pag., Mazsalacas pils. un pag. teritorijas.

Dabas aizsardzības plāns izstrādāts atsevišķiem posmiem:

- posms „Mazsalaca – Staicele”;
- posms „Staicele – Rozēni”;
- posms „Rozēni – Mērnīki”;
- posms „Salacgrīva”.

Teritorijas individuālo aizsardzības un izmantošanas kārtību dabas parkā nosaka 2009.gada 10.marta Ministru kabineta noteikumi Nr.228 „Dabas parka „Salacas ieleja” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”.

Dabas vērtības:

Nozīmīga teritorija vairāku ES Biotopu – smilšakmens atsegumu, netraucētu alu, nogāžu mežu, avoksnāju, upju straujteču un sausu pļavu kaļķainās augsnēs u.c. aizsardzībai. Izcila ainaviskā vērtība daudzos upes posmos, īpaši pie Mazsalacas Skaņākalna apkārtnē, lejpus Staiceles, Mērnīku krāces un Sarkanās klintis. Teritorija nozīmīga arī no ģeoloģiskā viedokļa (Pietraga Sarkanās klintis, Daugēnu klintis un alas, Neļķu klintis un alas, Silamaču iezis un alas, Bezdelīgu klintis un alas, Dzelves kalna atsegumi un alas u.c.

Dabas liegums „Dzērves purvs” (ietilpst ZBR), Natura 2000 teritorija, dibināšanas gads – 1987.g. (LPSR AP 10.04.1987. lēmums Nr.107), robežas apstiprinātas ar LR MK 15.06.1999. noteikumiem Nr.212 “Noteikumi par dabas liegumiem”, platība 488 ha, atrodas: Staiceles pilsēta un pagasts, Alojas pilsēta un pagasts. Dabas aizsardzības plāns un individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi nav izstrādāti.

Dabas vērtības:

Rietumu tipa augstais purvs ar *Trichophorum cespitosum*, ko aptver purvainis priežu mežs. Purvs robežojas ar Īģes upītes ieleju, kurā konstatēti smilšakmens atsegumi. Teritorijā sastopamas tādas aizsargājamās putnu sugas kā mazais ērglis, rubenis, mežzirbe, dzeltenais tārtiņš, purva tilbīte, urālpūce, zivju dzenītis, melnā un pelēkā dzilna.

Dabas liegums „Kalna purvs” (ietilpst ZBR), Natura 2000 teritorija, dibināšanas gads – 2004.g. (robežas apstiprinātas ar 1999.gada 15.jūnija Ministru kabineta noteikumiem Nr.212 „Noteikumi par dabas liegumiem”, platība 152 ha, atrodas: Staiceles pilsēta un pagasts. Dabas aizsardzības plāns un individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi nav izstrādāti.

Dabas vērtības:

Teritorija izveidota ES Biotopu direktīvas biotopa – augstā purva un vairāku mežu biotopu aizsardzībai. Teritorijā ietilpst medņu riesta mikroliegums. Tas ir augstais purvs ar apkārtējiem purvainiem, galvenokārt, priežu mežiem, nedaudz arī melnalkšņu staignāji un dabiskajiem meža biotopiem atbilstoši boreālie (egļu-apšu) meži.

Dabas liegums „Lielpurvs” (ietilpst ZBR), Natura 2000 teritorija, dibināšanas gads – 1987.g. (LPSR AP 10.04.1987. lēmums Nr.107), robežas apstiprinātas ar LR MK 15.06.1999. noteikumiem Nr.212 “Noteikumi par dabas liegumiem” (119.pielikums), platība 1047 ha, atrodas: Staiceles pilsēta un pagasts, Salacgrīvas pilsēta un pagasts. Dabas aizsardzības plāns un individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi nav izstrādāti.

Dabas vērtības:

Nozīmīga augsto purvu aizsardzības vieta. Konstatēta reta augu sabiedrība, kurā dominē ciņu mazmeldrs, kā arī citas augu un īpaši bezmugurkaulnieku sugas. Dabas liegumā konstatētas divas ES Biotopu direktīvas 2.pielikuma bezmugurkaulnieku sugas – ošu pļavraibenis un resnvēdera purvuspāre. Ošu pļavraibeņa populācija liepu gāršā ir īpatņiem visbagātākā populācija no pēdējos gados konstatētajām populācijām Latvijā. Teritorija ietver arī vecus apšu mežus, kuros konstatēta ES Putnu direktīvas 1.pielikuma suga vidējais dzenis.

Dabas liegums „Ungurpils meži” (ietilpst ZBR), Natura 2000 teritorija, dibināšanas gads – 1999.g. (robežas apstiprinātas ar LR MK 15.06.1999. noteikumiem Nr.212 “Noteikumi par dabas liegumiem” (125.pielikums), platība 55 ha, atrodas: Staiceles pilsēta un pagasts. Dabas aizsardzības plāns un individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi nav izstrādāti.

Dabas vērtības:

Teritorijas veidota ES Biotopu direktīvas biotopu – melnalkšņu staignāju, pārmitru platlapju mežu, boreālo mežu, smilšakmens atsegumu, netraucētu alu, upju straujteču, minerālvielām bagātu avotu un avotu purvu aizsardzībai.

Dabas liegums “Ziemeļu purvi”, ietilpst ZBR, Natura 2000 teritorija, pārrobežu Ramsāres vieta. Administratīvais iedalījums: Alojas novada Staiceles pagasts, Mazsalacas novada Ramatas pagasts. Platība 7718 ha. Dibināšanas gads 1977.g., kā dabas liegums kopš 2011.gada. Ar 31.10.2002. grozījumiem likumā “Par 1971.gada 2.februāra Konvenciju par starptautiskas nozīmes mitrājiem, īpaši kā ūdensputnu dzīves vidi” dabas lieguma zona “Ziemeļu purvi” iekļauta ar likumu pieņemto Starptautiskas nozīmes Latvijas mitrāju sarakstā.

Dabas vērtības:

Augstais purvs ar ciņu-lāmu kompleksiem un distrofiem ezeriem. Sastopami arī pārejas purvi, purvaini priežu meži, melnalkšņu staignāji. Putnu aizsardzībai nozīmīga teritorija.

Pēc 25.01.2011. (MK 25.01.2011. noteikumu Nr.82) dabas lieguma „Ziemeļu purvi” teritorijas robežu izmaiņām, tajā iekļauti bijušie dabas liegumi „Limšānu purvs” un „Pirtsmeža purvs”.

Limšānu purvs”, platība 447 ha.

Dabas vērtības:

Teritorija ietver rietumu tipa augsto purvu ar ciņu meldru. Sastopami tādi ES Biotopi kā neskarti augstie purvi, pārejas purvi un slīkšņas, purvaini meži, degradēti augstie purvi, kuros iespējams vai noris dabiskā atjaunošanās. Purvu ietver purvainis priežu mežs, kā arī sausi skujkoku un jauktu koku meži. Purva apmalēs fragmentāri pārejas purvi.

„Pirtsmeža purvs”, platība 571 ha.

Dabas vērtības:

Teritorija veidots izcilu augsto purvu aizsardzībai. Teritorijā konstatēts liels skaits aizsargājamo putnu sugu: melnais stārķis, bezdelīgu piekūns, rubenis, mednis, dzērve, grieze, dzeltenais tārtiņš lietuvainis, kuitala.

Dabas liegumu apsaimniekošanu nosaka 2010.gada 16.marta Ministru kabineta noteikumi Nr.264 “Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”.

Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas Natura 2000 ir vienots Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju tīkls. Tajā ietilpst īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, kuras ir Eiropas Savienībā nozīmīgas un attiecīgajā biogeogrāfiskajā rajonā vai rajonos būtiski sekmē īpaši aizsargājamiem biotopu veidiem vai īpaši aizsargājamām sugām labvēlīga aizsardzības statusa saglabāšanu vai atjaunošanu, var būtiski veicināt Natura 2000 tīkla vienotību, kā arī būtiski sekmē bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu attiecīgajā biogeogrāfiskajā rajonā vai rajonos.

Šajās teritorijās piemēro nepieciešamos aizsardzības pasākumus, lai saglabātu vai atjaunotu labvēlīgu aizsardzības statusu tiem biotopiem un sugu populācijām, kuru dēļ attiecīgā teritorija ir izveidota. Dzīvnieku sugām ar plašu izplatības areālu aizsardzība tiek nodrošināta tajās Natura 2000 teritorijās, kurām piemīt fizikālie un bioloģiskie faktori, kuri svarīgi, lai minēto sugu īpatņi varētu dzīvot un vairoties.

Valsts aizsargājamie dabas pieminekļi

Alojas novada teritorijā atrodas vairāki valsts aizsargājamie dabas pieminekļi - ģeoloģiskie un ģeomorfoloģiskie veidojumi, aizsargājamie dendroloģiskie stādījumi, aizsargājamie koki (dižkoki) un dižakmeņi.

Ģeoloģiskais un ģeomorfoloģiskais dabas pieminekļis “Vīksnu alas”, kura robežas noteiktas ar MK 17.04.2001. noteikumiem Nr.175 “Noteikumi par aizsargājamiem ģeoloģiskajiem un ģeomorfoloģiskajiem dabas pieminekļiem” (119.pielikums). Noteiktā aizsargājamās teritorijas platība – 0,793 ha. Atrodas Staiceles lauku teritorijā, Salacas labā krasta kraujā 3,5 km lejpus Staiceles tilta, Vīksnu klintīs, saimniecības “Zīles” teritorijā. Divas alas – viena (arī Zvejnieku ala) 36 m gara, platums 1,5 m, augstums 2,1 m, ar diviem sānzariem; izveidojusies ap 5 m augstā dzeltena smilšakmens iezī (krasta augstums – 12 m), avota iztekas vietā. Galvenā taisnā eja ir 24 m gara – viena no garākajām Salacas alām. Nedaudz augstāk izveidojusies otra ala (saukta arī par Vīkšņu alu) ar trīs ejām, kopgarums ap 20 m. Alas uzmērījis G.Eniņš. Uzsaka, ka šīs alas izveidojušās 20.gs. otrā pusē. Dabas pieminekļa aizsardzības un

izmantošanas kārtību, pieļaujamos un aizliegtos darbības veidus pieminekļa teritorijā nosaka 2010.gada 16.marta Ministru kabineta noteikumi Nr.264 "Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi".

Ģeoloģiskais un ģeomorfoloģiskais dabas piemineklis „Jaunjurķiņu akmens”, kura robežas noteiktas ar MK 17.04.2001. noteikumiem Nr.175 "Noteikumi par aizsargājamiem ģeoloģiskajiem un ģeomorfoloģiskajiem dabas pieminekļiem" (175.pielikums), atrodas saimniecības "Vecjurķiņi" teritorijā Spaļupes ielejas labā krasta nogāzē 100 m augšpus vietas, kur ceļš no Mellurgu mājām iziet uz ceļa starp Kalnjurķiņu un Krākavu mājām.

Alojas novada Brīvzemnieku pagasta teritorijā esošajam **Puikules parkam** ir noteikts *aizsargājamā dendroloģiskā stādījuma* statuss saskaņā ar 20.03.2001. LR Ministru kabineta noteikumiem Nr.131 „Noteikumi par aizsargājamiem dendroloģiskiem stādījumiem”.

Īpaši aizsargājami koki. Alojas pašvaldības teritorijā par aizsargājamu uzskatāms jebkurš koks, kas sasniedzis Ministru kabineta 2010.gada 16.marta noteikumu Nr.264 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” 2.pielikumā noteiktos parametrus. Informācija par dižkokiem pastāvīgi tiek reģistrēta Dabas aizsardzības pārvaldes dabas datu pārvaldības sistēmā „Ozols”. Informāciju jebkurš interesents var aplūkot Dabas aizsardzības pārvaldes interneta mājas lapā [http://www.daba.gov.lv/public/lat/datil/dabas datu pārvaldības sistēma ozols/](http://www.daba.gov.lv/public/lat/datil/dabas_datu_parvaldibas_sistema_ozols/) — viesu statusā.

2.6.2.Mikroliegumi

Mikroliegumi ir teritorijas, kas tiek noteiktas īpaši retu sugu un to dzīves vietu (biotopu) aizsardzībai. Tās ir teritorijas, ko nosaka, lai nodrošinātu īpaši aizsargājamas sugas vai biotopa aizsardzību ārpus īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, kā arī īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, ja kāda no funkcionālajām zonām to nenodrošina. Līdzīgi kā ĪADT mikroliegumos ir aizliegtas un ierobežotas darbības, kas apdraud retās sugas vai biotopa pastāvēšanu.

Šo teritoriju apsaimniekošanas kārtību un izmantošanu nosaka 2012.gada 18.decembra Ministru kabineta noteikumi Nr.940 „Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu” un 2012.gada 18.decembra Ministru kabineta noteikumi Nr.936 „Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā”.

Saskaņā ar Sugu un biotopu aizsardzības likuma 8.panta otro daļu Alojas novada teritorijā ir izveidoti 23 mikroliegumi:

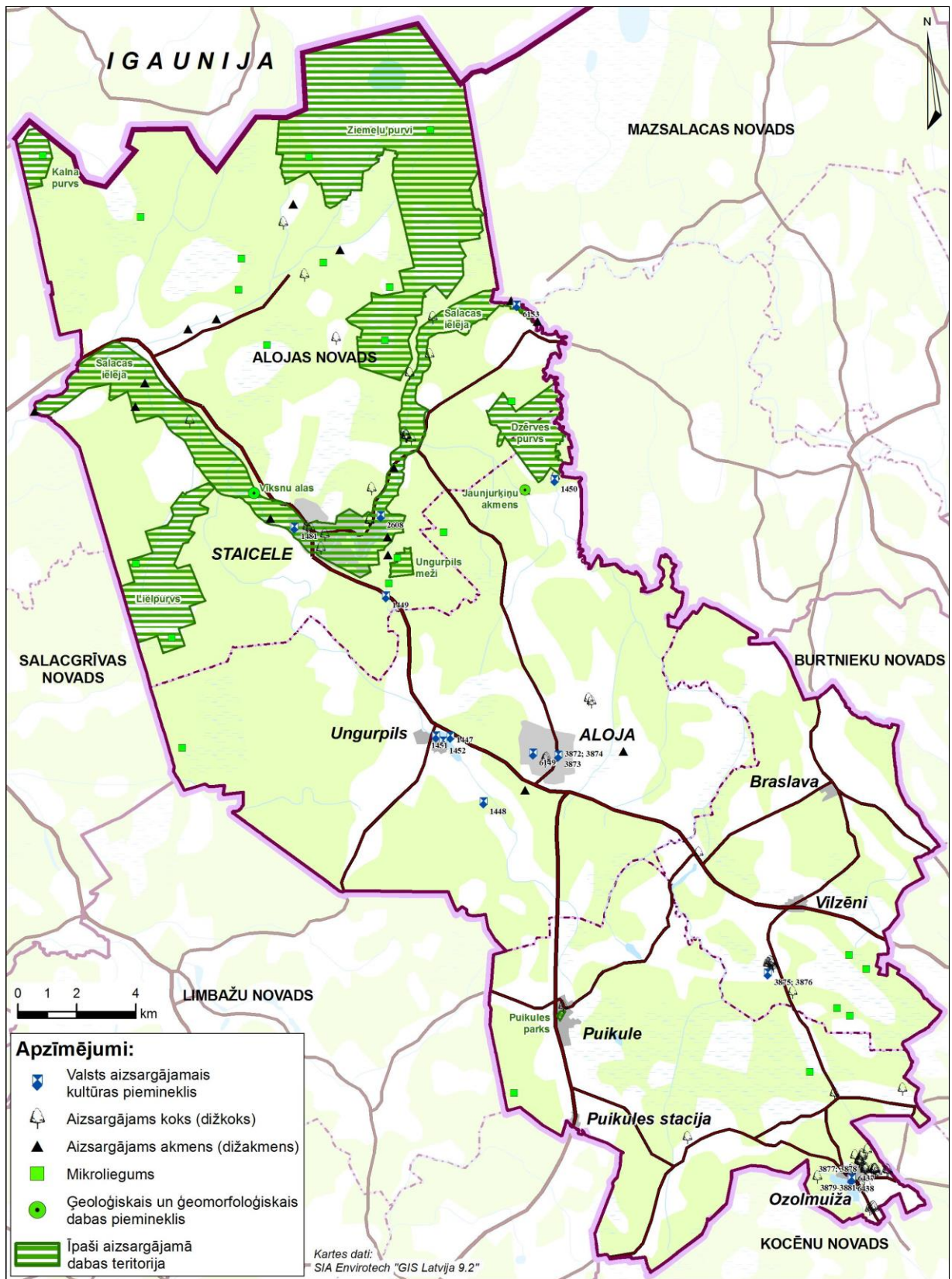
- apšu meža biotopam (1);
- slapjam priežu un bērzu meža biotopam (1);
- lapu koku meža biotopam (1);
- egļu meža biotopam (1);
- skuju koku meža biotopam (4);
- platlapju meža biotopam (1);
- baltmuguras dzenim (1);
- trīspirkstu dzenim (4);
- mazajam ērglim (2);
- klinšu ērglim (1);

- mednim (6).

2.6.3.Citi dabas objekti

Staiceles pilsētas ar lauku teritoriju teritorijas plānojumā (2006) uzskaitīti vēl *citi interesanti dabas objekti*:

- stāvkrasts un klintājs pie Pužpītes;
- Lilles dižakmens Līvupītes gultnē;
- Ziedugrava (Ziedoņgrava) ar klintīm pie Mačkalnu mājām;
- Ozoliņu (Lielais) dižakmens (aiz Staiceles skolas);
- Pūču avotiņš, kas iztek no neliela smilšakmens klints atseguma;
- Līkā priede (pie ceļa Staicele-Mazsalaca, uz pašvaldības zemes, kadastra Nr.6617 002 0020);
- Indiņu dižakmens Salacā netālu no tilta pie Vīķiem;
- Vīķu saliņa ar klinti, ko dēvē par mazo Skaņokalnu;
- Limšēnu stāvkrasts pie Salacas;
- Salacas stāvkrasts un klints pie Strenču mājām;
- Graudiņu līcis Īģes upes krastā ar klinšu atsegumiem;
- Ķūliņu augstais krasts pie Salacas;
- Dzelzāmuru dižakmens;
- Karogupītes (Dzelzāmura) grava ar klintīm, alām, svētavotu.

10.attēls. Aizsargājamās dabas un kultūrvēsturiskās vērtības novada teritorijā. J.Skudra, 2012.

2.7. Kultūras pieminekļi

Kultūras pieminekļi ir kultūrvēsturiskā mantojuma daļa, kultūrvēsturiskas ainavas un atsevišķas teritorijas, kā arī atsevišķi objekti vai to saglabājušās daļas un fragmenti, kam ir vēsturiska, zinātniska, mākslinieciska vai citāda kultūras vērtība un kuru saglabāšana nākamajām paaudzēm atbilst Latvijas valsts un tautas, kā arī starptautiskajām interesēm. Kultūras mantojums sastāv no uzkrātu resursu kopuma, kas saņemti mantojumā no pagātnes un kas, neatkarīgi no piederības, indivīdu un sabiedrības uztverē tiek uzskatīti par vērtību, pārliecības, zināšanu, tradīciju atspoguļotājiem un paudējiem un ietver vidi, kas izveidojusies cilvēku un vietu mijiedarbībā, laikam ejot.

11.attēls. Alojas luterāņu baznīca, 2012.

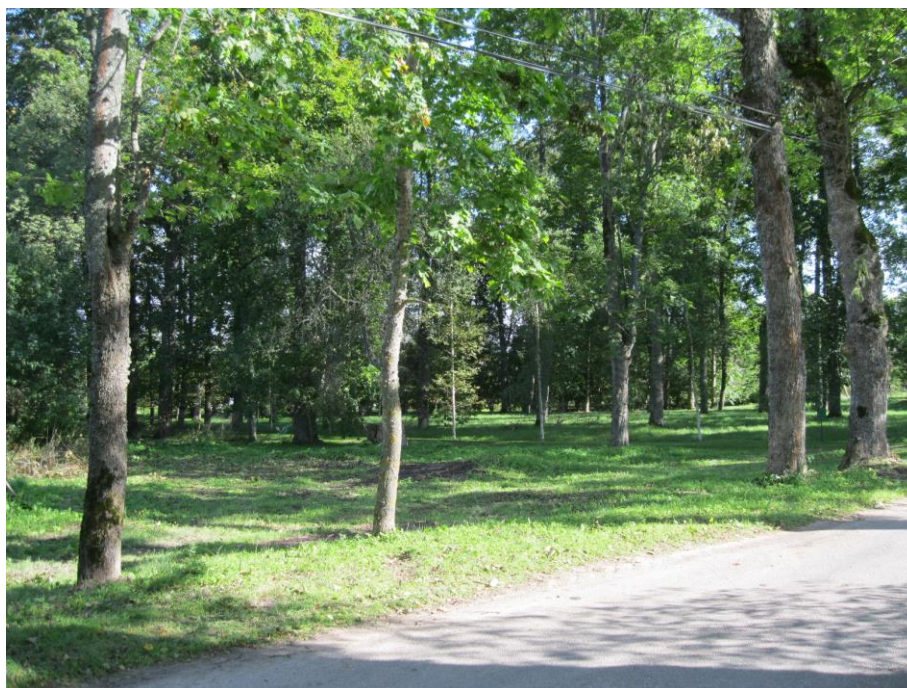
Alojas novada teritorijā atrodas 22 valsts aizsargājami nekustamie kultūras pieminekļi (sk.4.tabula).

4.tabula. Valsts aizsargājamo nekustamo kultūras pieminekļu saraksts Avots: www.mantojums.lv, VKPI dati.

Aizsardzības Nr.	Vērtības grupa	Pieminekļa veids	Pieminekļa nosaukums	Atrašanās vieta	Pieminekļa datējums
1447	Valsts nozīmes	Arheoloģija	Ezerkalnu senkapi (Velna klēpis)	Alojas novads, Aloja pie Ezerkalniem	
1448	Valsts nozīmes	Arheoloģija	Jaungarandžu Baznīcas kalns – kulta vieta	Alojas novads, Alojas pagasts	
1449	Valsts nozīmes	Arheoloģija	Karogu Baznīckalniņš (Karogkalniņš) un Upurakments (kulta vieta)	Alojas novads, Staiceles pagasts	

1450	Valsts nozīmes	Arheoloģija	Lauru pilskalns	Alojas novads, Alojas pagasts	
1451	Valsts nozīmes	Arheoloģija	Ungurpils (Perkeles) viduslaiku pils	Alojas novads, Alojas pagasts, Ungurpils;	
1452	Valsts nozīmes	Arheoloģija	Ungurpils senkapi (Čūsku kalniņš)	Alojas novads, Alojas pagasts	
1481	Vietējās nozīmes	Arheoloģija	Staiķeles viduslaiku kapsēta	Alojas novads, Staiķeles pagasts	
2608	Vietējās nozīmes	Arheoloģija	Kenču pilskalne	Alojas novads, Staiķeles pagasts	
3873	Valsts nozīmes	Māksla	Ērģeles	Alojas novads, Aloja, Baznīcas iela, Alojas luterāņu baznīcā	1856. 1905.
3874	Valsts nozīmes	Māksla	Kancele	Alojas novads, Aloja, Baznīcas iela, Alojas luterāņu baznīcā	1774.
3872	Valsts nozīmes	Māksla	Altāris	Alojas novads, Aloja, Baznīcas iela, Alojas luterāņu baznīcā	1774.
3875	Valsts nozīmes	Māksla	Durvju komplekts	Alojas novads, Braslavas pagasts, Vilzēnu muižas dzīvojamā ēkā	18.gs.Ilp.
3876	Valsts nozīmes	Māksla	Durvju komplekti (8)	Alojas novads, Braslavas pagasts, Vilzēnu muižas pārvaldnieka dzīvojamā ēkā	18.gs.Ilp.
3877	Valsts nozīmes	Māksla	Interjera dekoratīvā apdare (2 telpās)	Alojas novads, Brīvēznieku pagasts, Ozolmuiža;	1890.
3878	Valsts nozīmes	Māksla	Interjera dekoratīvā apdare zālē	Alojas novads, Brīvēznieku pagasts, Ozolmuiža;	1792.
3880	Valsts nozīmes	Māksla	Krāsnis (2)	Alojas novads, Brīvēznieku pagasts, Ozolmuiža;	19.gs.80.g.
3879	Valsts nozīmes	Māksla	Krāsnis (2)	Alojas novads, Brīvēznieku pagasts,	19.gs.80.g.

Ozolmuiža;					
3881	Valsts nozīmes	Māksla	Krāsns	Alojas novads, Brīvēznieku pagasts, Ozolmuiža;	1792.
6149	Vietējās nozīmes	Arheoloģija	Senkapu uzkalniņš	Alojas novads, Aloja, Jūras iela 48;	
6153	Vietējās nozīmes	Arheoloģija	Lījciema viduslaiku kapsēta	Alojas novads, Staiceles pagasts	
6437	Valsts nozīmes	Arhitektūra	Ozolmuižas pils	Alojas novads, Brīvēznieku pagasts, Ozolmuiža;	18. gs. b.
6438	Valsts nozīmes	Arhitektūra	Parks	Alojas novads, Brīvēznieku pagasts, Ozolmuiža;	19. gs.
8779	Vietējās nozīmes	Pilsētbūvniecība	Staiceles papīrfabrika ar vēsturisko dzīvojamo apbūvi	Alojas novads, Staiceles pilsēta	

12.attēls. Senkapu uzkalniņš Alojā, Jūras ielā , 2012.

Ar kultūrvēsturisku nozīmi (bez oficiāla aizsardzības statusa) Alojas pašvaldības teritorijā 2007.gada teritorijas plānojumā norādīti šādi objekti:

- Alojas luterāņu baznīca,
- Alojas pareizticīgo baznīca,
- Alojas pašvaldības ēka,
- Alojas Ausekļa vidusskolas ēka,
- Alojas pilsētas centra apbūve,
- Bij. Alojas dzelzceļa stacijas ēka,
- Ungurpils kroga ēka,
- Ungurpils dzirnavu ēka ar hidrotehniskajām būvēm,
- Ungurpils muižas ēka,
- Ungurpils parks,
- “Aloja Starkelsen” vecā ražošanas apbūve,
- “Sīpolu” mājas (dzejnieka Ausekļa dzimtā vieta),
- Stābeģu skolas ēka,
- Dzejnieka Ausekļa kapa piemineklis.

Savukārt Staiceles pilsētas ar lauku teritoriju Attīstības plānā (2003.-2010.) fiksēti šādi vietējas nozīmes arhitektūras un kultūrvēsturiskie objekti:

- Staiceles papīrfabrikas direktora dzīvojamā māja (19.gs. beigas),
- Staiceles luterāņu baznīca (1930.gads),
- dzīvojamā māja Staicelē, Lielā ielā 8 (19.gs. beigas, 20.gs. sākums),
- veikala un dzīvojamā māja Staicelē, Lielā ielā 9 (19.gs. beigas, 20.gs. sākums),
- dzīvojamā māja ar brūzi Staicelē, Lielā ielā 31 (19.gs. beigas, 20.gs. sākums),
- dzīvojamā māja Staicelē, Lielā ielā 33 (19.gs. beigas, 20.gs. sākums),
- Lībiešu muzejs “Pivalind”,
- 9 akmens skulptūras, izvietotas visā pilsētas teritorijā,
- piemineklis “Stazele”, pie gājēju tilta pār Salacu,
- piemineklis “Stārķa muzejs” Lielā ielā 40, Ruku kalnā,
- piemiņas akmens K.Elsbergam, pie Staiceles pamatskolas,
- Vīķu muižas apbūve (19.gs. beigas, 20.gs. sākums),
- Vīķu muižas kungu māja (20.gs. sākums),
- Vīķu muižas kalpu māja (mūra, 20.gs.),
- Vīķu muižas brūzis (20.gs. sākums),
- Vīķu muižas klēts (mūra, 19.gs. beigas),
- Vīķu muižas ūdensdzirnavas (20.gs. sākums),
- Vīķu muižas parka paviljons (20.gs. sākums),
- Dūņgravas dzirnavu drupas Puršēnos,
- Rozēnu muiža,
- Kalnadzirnavas pie Melderīšu mājām,
- Lejasdzirnavas pie Glāžu mājām,
- mežsarga māja “Kammas”.

2.8. Iedzīvotāji un apdzīvojums

Apdzīvojums – ar šo vārdu parasti saprot dažādās cilvēku dzīves vietu formas (viensētas, ciemi u.c.), to izvietojumu kādā teritorijā, kā arī citus raksturlielumus, kas katrā atsevišķā pašvaldībā var būt nozīmīgi plānošanas skatījumā. Ideālā variantā – ar katru no apdzīvojuma formām saistās kāds noteikts iedzīvotāju skaits, arī funkcijas. Bet ne tikai – arī cilvēku dzīves vide, dzīves veids.(A.Melluma, 2012.)

Šobrīd spēkā esošajā **Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumā** (2008) apdzīvotā vieta raksturota kā „teritorija, kurā dzīvo cilvēki, ir izveidoti materiālie priekšnoteikumi tās apdzīvošanai un kurai normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā piešķirts attiecīgais apdzīvotās vietas statuss.” Likumā noteikts šāds apdzīvoto vietu iedalījums: pilsētas, ciemi un viensētas.

Saskaņā ar likumu, ciema statusu piešķir un atceļ novada dome, pamatojoties uz vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu, kurā ir noteikta ciema robeža un pamatota ciema izveides nepieciešamība. Tas tiek piešķirts teritorijai, kurā ir vai tiek plānota koncentrēta apbūve, pastāvīgi dzīvo cilvēki un ir izveidota attiecīga infrastruktūra.

Savukārt likuma izpratnē viensēta ir savrupa viena dzīvojamā ēka vai savrupas vairākas dzīvojamās ēkas, kā arī ar šo ēku vai ēkām funkcionāli saistītās saimniecības ēkas teritorijā, kur zemi primāri izmanto lauksaimniecības vai mežsaimniecības vajadzībām. Arī viensētas statusu piešķir pašvaldības dome, apstiprinot viensētai nosaukumu.

Likums ietver ekonomiski ģeogrāfiskus kritērijus par apdzīvoto vietu ieskaitīšanu vienā vai otrā kategorijā, bet šie kritēriji ietver nekoncekventas pazīmes un nepilnīgi aptver apdzīvoto vietu telpiskās atšķirības, kā arī neparedz situācijas, kad apdzīvotās vietas attīstās – piemēram, telpiski paplašinās, palielinās vai samazinās iedzīvotāju skaits jeb sniegto pakalpojumu apjoms. Savukārt jēdziens *materiāli priekšnoteikumi teritorijas apdzīvošanai* ir neskaidrs un neietver gadījumus, kad nav šo priekšnoteikumu, taču cilvēki tur dzīvo. Likumā nav skaidrots, vai tas ietver tikai dzīvojamās ēkas vai arī apdzīvošanai nepieciešamo infrastruktūru, piemēram, ūdens apgādi, energoapgādi u.tml. Tikpat neskaidrs arī lietotais *teritorijas* jēdziens, jo nedod kritērijus apdzīvotās vietas robežu noteikšanai.

Tāpat jāatzīst, ka apdzīvoto vietu iedalījums ir nepilnīgs, tas nenosaka atšķirību starp ļoti mazām pilsētām un lieliem ciemiem, kam piemīt visas pilsētvides pazīmes, neaptver ļoti plašu mazo apdzīvoto vietu grupu, ko veido lielākas viensētu grupas, kam vēsturiski piešķirts ciema nosaukums u.tml.

Šobrīd spēkā esošie **16.10.2012. MK noteikumi Nr.711 "Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem"** paredz, ka vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā nosaka pilsētu un ciemu robežas. Tā kā nav noteikti vienoti kritēriji šo robežu noteikšanai, tas paliek vietējo pašvaldību kompetencē. Kā rāda prakse, dažkārt formālās apdzīvoto vietu robežas būtiski atšķiras no reālā apdzīvojuma jeb esošā iedzīvotāju, ēku un infrastruktūras izvietojuma.

Atsevišķi nozaru normatīvie dokumenti definē un klasificē apdzīvotās vietas atbilstoši normatīvā dokumenta vai nozares vajadzībām. Piemēram, **22.01.2002. Ministru kabineta noteikumi Nr. 34 "Par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī"**, kas īsteno ES Pilsētu notekūdeņu direktīvu (91/271/EEC) nosaka notekūdeņu savākšanas sistēmas un notekūdeņu bioloģiskās attīrīšanas nodrošināšanu apdzīvotām vietām atbilstoši iedzīvotāju skaitam. Direktīvas kontekstā aglomerāciju tiek definēta kā apdzīvotās vietas to administratīvo teritoriju robežās. Direktīvas īstenošanas vajadzībām ir izveidots Aglomerāciju reģistrs, balstoties uz oficiālās statistikas datiem par iedzīvotāju skaitu apdzīvotajās vietās, ietverot apdzīvotās

vietas virs 2000 iedzīvotājiem. Apdzīvoto vietu robežlielumi pēc iedzīvotāju skaita vai apkalpojamo iedzīvotāju skaita noteiktā teritorijā ir kritēriji, kas ietverti normatīvajos dokumentos, kas reglamentē veselības aprūpi.

Atbilstoši **18.12.2008. likumam „Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums”** Latvijas Republika iedalīta trīs administratīvajās teritorijās – apriņķos (vēl nav izveidoti) , republikas pilsētās un novados. Uz šī iedalījuma pamata tiek apkopota statistiskā informācija. Ja informācija par republikas un novadu pilsētām ir pieejama, tad par ciemiem tāda centralizēti nav iegūstama. Tā kā likums nenosaka, ka ir jābūt lauku apdzīvoto vietu sarakstam, tāds kopš padomju periodā sastādītā, nav izveidots. Republikas pilsētu un rajona pilsētu saraksts tika ietverts LPSR AP Prezidija 24.02.1983. dekrētā “Par Latvijas PSR administratīvi teritoriālo iedalījumu” (nav spēkā no 01.01.1999.), savukārt oficiālais ciemu saraksts, kas aptvēra tikai t.s. perspektīvos ciematus, tika ietverts LPSR AP Prezidija 30.12.1982. dekrētā “Par Latvijas PSR lauku ciematu reģistrāciju” (nav spēkā no 01.01.1999.). Padomju periodā bija izveidots arī oficiāls viensētu saraksts.

Līdz ar to centralizēti vairs nav pieejama informācija un statistika par apdzīvoto vietu attīstību – iedzīvotāju skaitu, pakalpojumiem, infrastruktūru. Pēdējie oficiālie dati par Latvijas ciemiem ir par 2000. gadu.

Kā piemēru, apdzīvoto vietu raksturojumā saistībā ar iedzīvotāju skaitu, var minēt Staiceles pilsētas ar lauku teritoriju teritorijas plānojumā (2006) analizētās iedzīvotāju skaita samazināšanās tendenci. Dokumentā norādīts, ka 2005.gada sākumā Staicelē un tās lauku teritorijā dzīvojuši 2000 cilvēki. Iedzīvotāju skaits 11 gadu posmā starp 1989. un 2000.gada tautskaitēm samazinājies no 2249 līdz 2122, t.i. par 127 cilvēkiem vai vidēji par 11,5 cilvēkiem gadā.

Staiceles pilsētas ar lauku teritoriju teritorijas plānojumā (2006.) sniegti dati par lielākām apdzīvotām vietām (ar vairāk par 25 iedzīvotājiem) pašvaldības teritorijā, norādot, ka teritorijas plānojuma izstrādes laikā (01.01.2005.) apdzīvoto vietu kopskaits ir 198 (pēc pašvaldības dzīvesvietu reģistrācijas datiem). (sk.5.tabula). Šie dati šobrīd nav salīdzināmi, jo, pašvaldībām apvienojoties, šādi dati nav pieejami.

5.tabula.Lielākās apdzīvotās vietas Staiceles pašvaldības teritorijā, Avots: Staiceles pilsētas ar l.t. teritorijas plānojums (2006)

	1970	1989	2005	Apdzīvotās vietas administratīvā un ekonomiskā nozīme 1970-1980-os gados
Staicele	1210	1380	1174	Pilsētciemats ar administratīvi pakļautu lauku teritoriju, no 1992.gada – pilsēta ar lauku teritoriju
Rēciems ¹⁾	100			Kolhoza centrs
Vīķi	99	196	114	Bērnu psihoneiroloģiskā slimnīca
Rozēni	73	133	86	Lauksaimnieciskā ražošana
Gobiņas	43		10	Lauksaimnieciskā ražošana
Ķīlas	37		30	Lauksaimnieciskā ražošana

Karogi ²⁾		32	3	Mežsaimniecība
Liepiņas	25		5	Lauksaimnieciskā ražošana
Mežgravas ²⁾	47		11	Mežsaimniecība

¹⁾ Iekļauts Staiceles pilsētas teritorijā.

²⁾ Līdz 1977.gadam atradās Alojas pilsētciemam administratīvi pakļautajā teritorijā. 1970.gada tautskaitē apdz.v. Karogi nav uzrādīta starp apdzīvotajām vietām ar vairāk par 25 iedzīvotājiem.

Iepriekšējā plānojumā norādīts, ka Staiceles pilsētas lauku teritorijā (tag. pagastā) 12.01.1989. bija 869 iedzīvotāji (tautskaites dati), 31.03.2000. - 913 (tautskaites dati), bet 2005.gadā – 834 (pašvaldības dati). Salīdzinot šos datus ar 5.tabulā redzamajiem par iedzīvotāju skaitu ciemos, tie liecina, ka lielākā daļa iedzīvotāji lauku teritorijā dzīvo viensētās.

Šodienas apdzīvojuma raksturojumā maz ziņu ir par viensētām – tradicionālo lauku apdzīvojumu. Tās raksturo pārsvarā līdz 1940.gadam veidojusies apbūve. Raksturīga brīvi ap/pie pagalma grupētu viena, retāk pusotrstāva dzīvojamo un dažādas izmantošanas saimniecības ēku apbūve, kuru papildina sakņu un augļu dārzi. Tās var veidot arī viensētu grupas, kur vairākas viensētas izvietojas relatīvi tuvu viena otrai. Parasti grupās attālums no sētas līdz sētai nepārsniedz 50, dažkārt 100 m. Staiceles pilsētas ar lauku teritoriju plānojumā (2006) bija sniegtas ziņas par viensētu apdzīvojumu (skatīt 6.tabulu), bet diemžēl šobrīd šādi dati par novada teritoriju nav pieejami.

6.tabula. Apdzīvotās vietas – viensētas vai viensētu grupas pie karkasā ietilpstošajiem ceļiem¹⁾. Avots: Staiceles pilsētas ar l.t. plānojums (2006)

	Mājas nosaukums	Apdzīvotās vietas statuss/nosaukums	Iedzīvotāju skaits
Ceļš Ainaži-Matiši (P15)	Vecglāži	Viensētu grupa pie Lejasdzirnavām	8
	Glāži		6
	Krasti		5
	Oši		7
	Pīleņģi		2
	Lintiņi		1
	Gulbji		2
	Jaunglāži		6
	Kronīši		5
	Kalnglāži ²⁾		
	Rozēni-1	Viensētu grupa Rozēni-1	11
	Rozēni		-
	Rozēni-2		1
	Muižnieki		4
Stūrkalēji		-	
Pilskalni		2	
Bikškeri ²⁾			
Dzintari	Apdzīvota vieta Rozēni	47	
Rozēni-3		13	
Ceplenieki		4	
Madaras		3	
Vētras		3	
Silarāji		5	
Vidzemnieki		3	
Plēšas		1	
Minkini		2	

	Pērles		5
	Salacas		-
	Āderes	Viensētu grupa	6
	Īves		5
	Purvi		3
	Gundegas		-
	Silmači		2
	Nākotnes		4
	Lūši		1
	Upītes		2
	Ozolkalni	Viensētas	1
	leviņas		4
	<i>Līdakas²⁾</i>		
	Pužas		-
	Ežtērces		-
	Punči		1
	Kārkliņi		-
	Starutmaļi		-
	Pārupes		3
	Ābelītes		-
	Saknītes		-
	Ūdri		3
	Kalnbraslas		-
	Mārciemi		3
	Lejasmārciemi		1
	Dauguļi		5
	Mačkalni		13
	Mežmaļi		2
	Porieši		-
	Ķekari		6
	Krastīņi		-
	Zīles		7
	Vīksnas		-
	Gobiņas		10
	Alksnīši		3
	Teterīši		6
	Mieriņi		3
	Dancīši		1
	Ozoliņi		-
	Baloži		2
	Rēciemi-4		12
	Priedkalni		-
	Mežgravas		11
	Karogi		3
Ceļš Staicele-Puršēni-Rozēni (V118)	Vecpuršēni	Viensētu grupa Puršēni	18
	Rungas		4
	Rūjas		-
	<i>Puršēnu skola²⁾</i>		
	Ramukas	Viensētas	6
	Buliņi		4
	Kapariņi		-
	Krogzemes		1
	Ģinēni		-
	Kalēji		4
	<i>Ezeriņi²⁾</i>		
	Liepkalni		3
	Celiņi		1

	Zaklaužņi		2
	Vilklaužņi		3
	Apsītes		1
	Meirāni		3
	Odiņi		3
	Dripatas		7
	<i>Dzērves²⁾</i>		
Ceļš Mazsalaca-Staicele (V163)	Atvases	Apdzīvota vieta Vīķi	30
	Bodnieki		9
	Dzirnzemnieki		5
	Kastaniši		2
	Strautiņi		2
	Vīķi		1
	Vīķu psih. slimn.		60
	Veckabi (pans.)		5
	Straumes	Viensētas	2
	Jaunzemes		11
	<i>Veczemes²⁾</i>		
	Itari		-
	Mežuļi		21
	Vecjurkas		15
	Dzirnupes		1
	Vāveres		5
	Jaunjurkas		3
	Līgotnes		8
	Zemturi		4
	Brīvzemnieki		3
	Veczemnieki		5
	Valdravas		1
	Sīpoli		7
	Kaņepes		1
	Āpškalni		6
	Kalneverti		1
	Ārgaļi		1
	Kārkliņi		4
	Griķi		3
	Graudiņi		-
	<i>Noriņas²⁾</i>		
	<i>Īģes dzirnavas²⁾</i>		
Ceļš Staicele-Lejasmūnas-Rozēni (V119)	Mikas	Viensētu grupa	20
	Ķilas		30
	Bergiņi		3
	Zemītes		-
	<i>Saulītes²⁾</i>		
	Saulrieti	Viensētas	7
	Kurmji		1
	Sārupes		-
	Krieviņi		4
	Vecogas		-
	Bajāri		-
	Ēvelītes		-
	Ķīšupes		-
	Lauciņi		4
	Rūķi		3
	Melderīši		13
	<i>Viganti²⁾</i>		

	<i>Birzgali²⁾</i>		
	<i>Ezerkalni²⁾</i>		
Ceļš Liepiņas-Kabi (B gr. pašvaldības ceļš)	Tiltsargi	Viensētas	2
	Taurītes		-
	Dīķeri		3
	<i>Stīpnieki²⁾</i>		
	Kaucīši		-
	Oliņi		1
	Ievlīči		-
	Mežsargi		2
	Limšēni		-
	Kūtzemnieki		-
	Krastkalni		-
	Klintiņi		1
	Kalniņi		-
	Eži		5
	Kabi		1
Pie karkasa galvenajiem ceļiem kopā		5 viensētu grupas ar 29 viensētām	139
		2 biezi apdz. vietas (19 mājas)	200
		93 viensētas	287
Pavisam		124 apdzīvota vieta	626 cilvēki

Piezīmes:

¹⁾ *Apdzīvotās vietas un to nosaukumi – atbilstoši Staiceles pilsētas ar lauku teritoriju esošo adresācijas objektu sarakstam. Iedzīvotāju skaits Staiceles lauku teritorijā – pēc pašvaldības iedzīvotāju uzskaites adresācijas objektos (dati uz 01.02.2004.)*

²⁾ *Mājas, kuras ir atzīmētas Staiceles pilsētas ar lauku teritoriju kartē (M 1:25000), bet nav ietvertas pašvaldības apdzīvoto vietu sarakstā.*

Arī Alojas pilsētas ar lauku teritoriju plānojumā (2007) sniegtas ziņas par iedzīvotāju skaita dinamiku lielākajās apdzīvotajās vietās laika periodā no 1980. – 1995.gadam. (sk.7.tabulu)

7.tabula. Lielākās apdzīvotās vietas Alojas pašvaldības teritorijā

Apdzīvotā vieta	Iedzīvotāju skaits		
	1980	1990	1995
Aloja	1600	1693	1680
Ungurpils	400	500	456
Nikšas	182	131	105
Stābegi	21	16	17
Smilgas	48	40	33

2012.gada sākumā Alojas pilsētā bija deklarēti 1346 iedzīvotāji, savukārt 2000.gadā bija reģistrējušies 1556 iedzīvotāji. (Alojas novada attīstības programma, 2012.) Kopš pag. gs. 80-tajiem Alojā iedzīvotāju skaits samazinājies par 254 cilvēkiem jeb par ganrīz 16%.

Mūsu dienās galvenā interese apdzīvojamā sakarā saistās ar **ciemu klasifikāciju**, turklāt, pievēršot uzmanību to lielumam pēc iedzīvotāju skaita. Tomēr teritorijas plānojuma sakarā ciemi vērtējami kā **vieta**, un tādēļ lielāku nozīmi iegūst citas pazīmes, proti, novietojums (pret ceļiem, dabas objektiem u.c.)

un konfigurācija. Tas ļauj lietišķāk izvērtēt katra konkrētā ciema reālās attīstības iespējas un ierobežojumus.

Vēsturiski latviešu valodā lietoti divi atšķirīgi jēdzieni – *ciemats* un *ciems*. Pirmais no tiem lauku sētas nozīmē, bet otrais – sētu grupas vai kopas nozīmē (KV, 1921; LKV,1927). Savukārt padomju varas gados ciemus kā kompakta apdzīvojuma vienības nosauca par *ciematiem*, bet vārdu *ciems* attiecināja uz administratīvi teritoriālu vienību – ciema padomi. Pašreiz sadzīvē abi jēdzieni visai bieži tiek lietoti kā sinonīmi, vien attiecībā uz kompaktās apbūves vietām. (A.Melluma, 2012.)

Apdzīvoto vietu (galvenokārt ciemu) nodalīšana lielos vilcienos joprojām balstās uz J. Turlaja un G. Milliņa (1998) pētījumu, un lielākā daļa no tiem ciemiem, kas atrodami viņu sarakstos, ir minēti arī iepriekšējos teritorijas plānojumos, kā arī Alojas novada attīstības programmā (2012.). Tika salīdzināti dati par iedzīvotāju skaitu 1989.g., kas izmantots J. Turlaja un G. Milliņa darbā, ar jaunākiem datiem no dažādiem avotiem.(sk.8.tabulu) Faktiski visās novada apdzīvotajās vietās vērojama iedzīvotāju skaita samazināšanās laika posmā no 1989. – 2007.gada. Šobrīd šādi dati par atsevišķām apdzīvotām vietām netiek apkopoti.

8. tabula. Iedzīvotāju skaits novada ciemos. Avots: LĢIA datubāze, Latvijas ciemi. LĢIA. 2007, Staiceles pilsētas ar l.t.plānojums (2006.),Limbažu rajona plānojums (2006.)

Ciema nosaukums	Ciema veids saskaņā ar J.Turlaja, G.Milliņa klasif.(1998)	Iedzīvotāju skaits					
		1989.	2000.	2004.	2005.	2006.	2007.
Alojas pagasts							
Ungurpils	vidējciems	443				300	
Nikšas	mazciems	93				41	
Stābegi	mazciems	25				32	
Smilgas	mazciems	27				19	
Staiceles pagasts							
Rozēni	vidējciems	133			86	120	
Vīķi	aprūpes ciems	196	210		114	94	
Karogi	mazs ciems	32				23	
Mārciemi	mazs ciems					11	
Puršēni	mazs ciems					25	
Limšēni	mazs ciems					11	
Brīvēzemnieku pagasts							
Ozolmuiža	vidējciems		492				116
Puikule	vidējciems		320	370		242	
Buiva	vidējciems		99				76

Puikules stacija	mazciems		77				52
Ozoli	mazciems		40				29
Braslavas pagasts							
Vilzēni	vidējciems		285				149
Urga	vidējciems		195			101	
Braslava	vidējciems		77				71
Vilzēnmuiža	mazciems		50				40
Klāmaņi	mazciems		37				23

Iedzīvotāju teritoriālo sadalījumu vēsturiski lielā mērā noteica apdzīvojuma veidošanās gaita. 20.gs. redzamākās atšķirības radās pēc muižu zemju sadalīšanas agrārās reformas laikā, kad atsevišķos areālos veidojās jaunsaimniecības un tika celtas jaunas ēkas, radot blīvāku apdzīvojumu. Par to turpmāk 3.sadaļā. Taču jāņem vērā, ka būtiskākas pārmaiņas apdzīvojuma teritoriālajā struktūrā ienesa padomju varas gadi, it sevišķi laiks, kad tika īstenota lauku pārveidošanas politika (lauksaimniecības zemju meliorācija un masivizāciju, viensētu likvidēšanu un iedzīvotāju pārcelšanu uz ciemiem).

1950-os gados pēc lauksaimniecības kolektivizācijas izvirzītās prasības veidot jaunus centrus, t.s. perspektīvos ciematus, respektīvi, aizstāt Latvijas laukos līdz tam pastāvošo disperso apdzīvojumu ar centralizētu, laukos radīja jauna veida apdzīvotas vietas, t.s. perspektīvos ciematus ar līdz tam lauku apvidos netradicionālu iedzīvotāju un apbūves koncentrāciju. Par padomju varas laikā veidotiem ciematiem novada teritorijā liecina šodienas ciemi: Puikule, Vilzēni, Ungurpils.

Alojas pilsēta un pagasts

Aloja ir novada administratīvais un saimnieciskais centrs. Vēstures avotos Alojas miests pirmo reizi minēts 1449. gadā. Alojas baznīca uzcelta 1776. gadā vecās koka baznīcas vietā (tā nodega 1769.g.). 1707. gadā dibināta draudzes skola, kurai ir liela nozīme ne tikai novada attīstībā, bet arī visas Latvijas kultūrvēsturē. 19. gs. vidū tur par skolotāju strādājis dzejnieki Jānis Ruģēns un Auseklis. Alojā dzīvoja un mācījās pirmo triju Vispārējo latviešu dziesmu svētku virsdiriģents I.Zīle. Šajā laikā dibināta vietējā latviešu biedrība, kurai miestā bija savs nams. Kopš 1865. gada ir arī sava aptieka. Pēc 1920. gada agrārās reformas, kad tika sadalītas trīs muižu zemes, izveidojās vairāk nekā 300 zemnieku saimniecību. Tobrīd Aloja ieguva pagasta centra statusu. Jau 1927. gadā Alojā bija telegrāfa centrāle, pienotava, kokapstrādes darbnīcas un citi uzņēmumi. 20. gadu beigās pie Alojas draudzes piederēja Alojas, Puikules un Rozēnu pagasti. Nozīmīgāka attīstība sākās pēc 1937. gada, kad uzbūvēja Rīgas – Rūjienas dzelzceļu. 1950. gadā ciems iegūst pilsētciemata statusu, bet uz neilgu laiku – līdz 1956. gadam – arī rajona centra statusu. Pilsētas tiesības Aloja ieguvisi 1992.gadā.

Alojā atrodas visi svarīgākie sociālie un sadzīves pakalpojumi, novada dome, vidusskola, pasta nodaļa, ģimenes ārstu prakses, kultūras nams, bibliotēka un baznīca, darbojas vairāki pārtikas un nepārtikas preču veikali, kafējnīca, degvielas uzpildes stacija, autoserviss un vairāki ražošanas uzņēmumi, kas ir ļoti nozīmīgi arī darba vietu nodrošināšanai. Ļoti būtisks faktors ir Alojas pilsētas izdevīgais ģeogrāfiskais novietojums pie valsts reģionālajiem autoceļiem P13 Limbaži – Aloja un P15 Ainaži – Matīši. Tuvākie lielle centri Limbaži 31 km attālumā un Valmiera apmēram 45 km attālumā ir sasniedzami apmēram 40 minūšu

laikā. Alojai ir samērā ērta iekšējā sasniedzamība no Staiceles un pārējiem pagastu centriem – Puikules un Vilzēniem.

Kā lielākā apdzīvotā vieta Alojas pagasta teritorijā ir Ungurpils, - sena apdzīvota vieta, par ko liecina kultūras pieminekļi (pilskalns, muižas vieta). Pagājušā gadsimta vidū veidojies kā kolhoza centrs un ražošanas uzņēmuma (sākumā – spirta ražotnes, vēlāk – kartupeļu cietes) strādnieku ciemats.

Staiceles pilsēta un pagasts

Staiceles pilsēta ilgstoši bijusi noteiktas teritorijas centrālā apdzīvotā vieta. Tā sākusi veidoties no 1893.gada kā topošās papīrfabrikas ciemats, straujāk attīstoties pēc 1898.gada, kad papīrfabrika sāka darboties (1900.gadā fabrikā strādāja 41, 1938.gadā – 288 strādnieki). Līdz 1949.gada beigām Staicele bija arī Rozēnu pagasta centrs. 1935.gadā Staicelē bija 870 iedzīvotāji. Te atradās Rozēnu pagastnams, 65 dzīvojamās mājas, pasta un telegrāfa kantoris, darbojās pamatskola (dib. 1926.g., ēka celta 1928.g.), bibliotēka, ārsts, aptieka (dib. 1911.g.), Biedrības nams ar sarīkojumu zāli, Brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrība (dib. 1913.g.), Mednieku biedrība, Sieviešu labklājības biedrība, Sporta biedrība, Staiceles un apkārtnes strādnieku arodbiedrība, patērētāju kooperatīvs, kokzāģētava, krejotava. Kopš 1950.gada tai bija strādnieku ciemata, kopš 1961.gada – pilsētciemata statuss. Pilsēta kļūst par izteiktu centrālo apdzīvoto vietu tai pieguļošajā un administratīvi pakļautajā teritorijā.

Staicele atrodas 14 km attālumā no novada centra Alojas, 46 km attālumā no Limbažiem un 131 km no Rīgas. Staicelē dzīvo 1146 iedzīvotāji saskaņā ar iedzīvotāju reģistra datiem uz 01.07.2012. Pilsētas tiesības Staicele ieguvusi 1992.gadā.

Staiceli šķērso autoceļš P15 Ainaži – Matīši (2,3 km ceļa posms – caur Staiceles pilsētu), nodrošinot saistību ar novada centru Alojū un kaimiņu pašvaldību centriem. Autoceļš V163 Mazsalaca – Staicele saista Staiceli ar Mazsalacas pilsētu (26 km), bet autoceļi V118 Staicele – Puršēni – Rozēni (11,1 km) un V119 Staicele – Lejasmūnas – Rozēni (15 km) saista Staiceli ar lielāko apdzīvoto vietu tās lauku teritorijā – Rozēniem – un citām apdzīvotajām vietām šajos ceļu maršrutos.

Blakus Staicelei pag.gs. 60-tos gados bija iecerēts attīstīt arī divus lauku ciematus, tolaik pastāvošo kolhozu centrus – Rozēnus un Rēciemu. Turpmāko administratīvi teritoriālo pārkārtojumu un saimniecību reorganizācijas rezultātā Rozēni zaudē centra funkcijas un to attīstība apsīkst, bet Rēciems laika gaitā teritoriāli saplūst ar Staiceli.

1960-os gados apdzīvotajā vietā Rozēni sākts veidot kolhoza “Rozēni” centru. Ciematā tolaik ir pamatskola, klubs, bibliotēka, feldšeru-vecmāšu punkts, veikals, darbojas krejotava, mehāniskās darbnīcas. Kolhozam “Rozēni” apvienojoties ar kolhozu “Staicele”, apdzīvotā vieta zaudē saimniecības centra funkciju. Rozēnos atrodas dzīvojamā apbūve – 9 viengimenes mājas, viena 12 dzīvokļu, viena 6 dzīvokļu māja – un ražošanas teritorijas. Bij. Rozēnu skolas ēkā darbojas viesu nams “Rozēni”.

Vīķi veidojušies bij. muižas vietā kā sociālās aprūpes pakalpojumu iestāžu vieta. Tur atrodas viena 18 dzīvokļu, viena 4 dzīvokļu māja, viena viengimenes māja, 3 viensētas.

Braslavas pagasts

Braslavas pagastā lielākā apdzīvotā vieta ir Vilzēni, kas pag.gs. 60-tos un 70-tos gados veidots kā kolhoza perspektīvais ciemats. Pagasta centrā Vilzēnos koncentrēta savrupmāju apbūve, 1970. – 1980-os celta daudzdzīvokļu mājas un sabiedriskie objekti – Braslavas pagasta pārvalde, pasta nodaļa, bērnudārza

„Auseklītis” filiāle, bibliotēka un tautas nams. Te darbojas pārtikas un nepārtikas preču veikals, degvielas uzpildes stacija un vairāki nelieli uzņēmumi. Vilzēni atrodas 9 km attālumā no novada centra Alojas pie autoceļa P15 Ainaži –Matīši Valmieras virzienā.

Citas apdzīvotās vietas Braslava (Braslavas kultūras nams, bibliotēka, daudzdzīvokļu mājas), Urga (Urgas pensionāts, viesu nams “Urgas dzirnavas”, savrupmājas, gateris), Vilzēnmuiža (savrupmājas, fermu komplekss) veidotas bij. muižu vietās.

Brīzemnieku pagasts

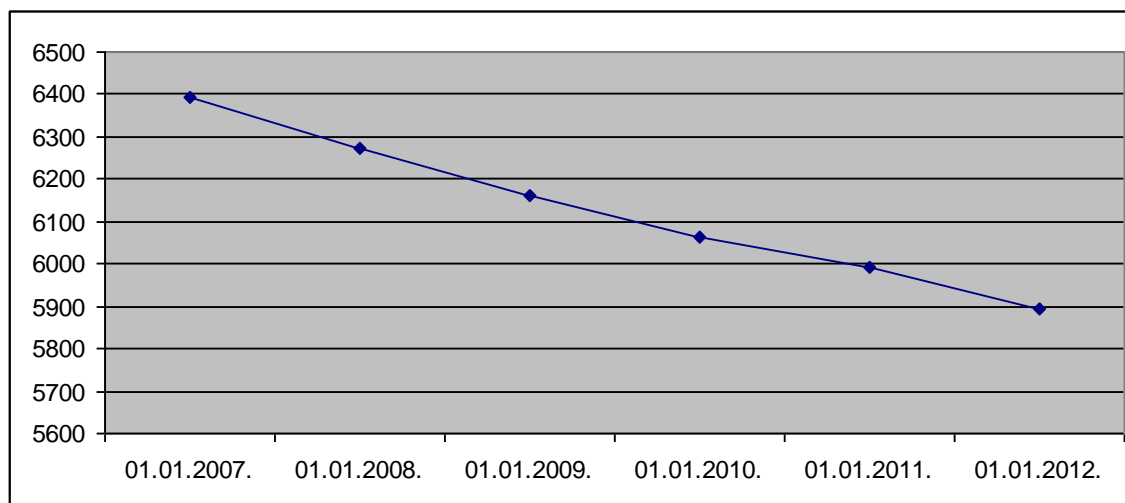
Brīzemnieku pagastu izveidoja 1967.gadā, apvienojot divus visai tipiskus lauksaimnieku – Ozolu un Puikules – pagastus. Lielākās apdzīvotās vietas Brīzemnieku pagasta teritorijā ir Puikule, Ozolmuiža, Puikules stacija, Buiva, Ozoli.

Puikulei ir sena vēsture, tā ir bijusi lībiešu apmetnes vieta. Te atrodas vēsturisks muižas ēku ansamblis, kas izveidojies 19.gs. Ap muižas pils ēku ir ierīkots parks ar vērtīgiem un aizsargājamiem koku stādījumiem. Puikules ciems padomju varas gados veidots kā kolhoza perspektīvais ciemats. Puikules ciemā atrodas daudzdzīvokļu mājas, savrupmājas un sabiedriskās ēkas – Brīzemnieku pagasta pārvalde, skola, bibliotēka un tautas nams. Puikule atrodas 10 km attālumā no Alojas pie autoceļa P13 Limbaži – Aloja Limbažu virzienā.

Kopsavilkums

Nereti uzskata, ka iedzīvotāju skaita (un struktūras) un apdzīvojuma raksturojums ir divas atsevišķas lietas. Taču novada attīstības plānošanas līmenī nepieciešams raksturot iedzīvotājus un apdzīvojumu kā vienu veselumu.

Laikā kopš 2007.g.sākuma līdz 2012.g. sākumam pastāvīgo iedzīvotāju skaits tagadējā Alojas novada teritorijā samazinājies no 6394 līdz 5895 iedzīvotājiem jeb par 499 cilvēkiem (7,8 % no sākotnējā kopskaita). (sk.13.attēls)

13..attēls. Alojas novada iedzīvotāju skaita dinamika 2007 – 2012. Avots: Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes dati, iedzīvotāju reģistrs, www.pmlp.gov.lv

Kā atzīts iepriekš, attīstības plānošanas kontekstā par īpašu problēmu kļūst iedzīvotāju skaita un struktūras sadalījums pašvaldības teritorijā, piemēram, novada iekšienē, tā centrā/centros un nomalēs, kā arī saistībā ar citām teritoriālās struktūras iezīmēm (piemēram, mežu masīvu izvietojums, upju ielejas, lielie ceļi, u.c.). Pašreiz iedzīvotāju skaits tiek fiksēts visai pašvaldības teritorijai kopumā un pilsētās. Pašvaldībā ir varbūt arī dati par ciemiem, bet tiem nereti pievienota kāda lauku teritorija ar viensētu apdzīvojumu, taču uz to nav norādes. Tomēr joprojām nav informācija par īsto lauku apdzīvojumu – viensētām.

Attīstības plānošanas kontekstā viensētu apdzīvojuma izmaiņas laika gaitā tuvināti ļauj spriest par to, kuri apvidi novada robežās uzrāda apdzīvojuma sarūkšanas jeb dilšanas pazīmes, kā arī – kuri uzrāda koncentrēšanās tendences. Turklāt – iegūstam priekšstatu par ainavu izmaiņām, jo neapdzīvotajās vietās, ja vien to zemes nav iznomātas un tiek apstrādātas, sagaidāma zemju pārkrūmošanās un apmežošanās. Par viensētu apdzīvojuma tendencēm novadā skatīt 3.sadaļā.

Šobrīd novada teritorijas apdzīvojumu raksturo apdzīvoto vietu izvietojums galvenokārt gar valsts nozīmes autoceļiem. Savukārt mežainie un purvainie apvidi teritorijas ziemeļu daļā ir mazapdzīvoti.

Pašreizējo Alojas novada apdzīvojuma struktūras karkasu veido lielākās apdzīvotās vietas jeb to četru pašvaldību, kas izveidoja Alojas novadu, administratīvie centri – Alojas pilsēta, Staiceles pilsēta, Vilzēnu ciems un Puikules ciems, kas nodrošina minimālo pakalpojumu klāstu. Blakus tiem pastāv arī mazākas apdzīvotās vietas, kurās bez dzīvojamās funkcijas ir bijusi vai arī vēl pašlaik ir kāda publiska vai pakalpojumu iestāde vai ražošanas objekts, kas nodrošina pakalpojumus vai kādas darba vietas, piemēram, Ungurpils, Ozolmuiža, Braslava.

2.9. Infrastruktūra

2.9.1. Transporta infrastruktūra

Alojas novada teritorijā ir sazarots autoceļu infrastruktūras tīkls. Autoceļu lietošanu, pārvaldi, aizsardzību un attīstību Latvijā nosaka LR likums „Likums par autoceļiem” (11.03.1992.) ar grozījumiem, kas nosaka, ka autoceļus pēc nozīmes iedala: valsts autoceļi (galvenie, reģionālie un vietējie), pašvaldības ceļi, komersantu ceļi, māju ceļi.

Valsts autoceļi

Alojas novada teritorijā nav neviena valsts galvenā autoceļa, bet to dienvidu – ziemeļu virzienā šķērso *valsts reģionālais autoceļš P13 Limbaži – Aloja* un ziemeļrietumu – dienvidaustrumu virzienā *valsts reģionālais autoceļš P15 Ainaži – Matīši*, kas nodrošina satiksmi starp abiem lielākajiem novada attīstības centriem – Aloju un Staiceli. Saskaņā ar likumu "Par autoceļiem" reģionālie autoceļi ir autoceļi, kas savieno novadu administratīvos centrus savā starpā vai ar republikas pilsētām vai galvaspilsētu, ar galvenajiem vai reģionālajiem autoceļiem vai savā starpā republikas pilsētas.

9.tabula. Reģionālie valsts autoceļi Alojas novada teritorijā. Avots: Latvijas autoceļu datu bāze, www.lvceli.lv

Autoceļa maršruta indekss	Autoceļa maršruta nosaukums	Maršruta kopgarums (km)
P13	Limbaži – Aloja	32,7
P15	Ainaži – Matīši	59,8

Atbilstīgi minētajam likumam vietējie autoceļi ir autoceļi, kas novada administratīvos centrus savieno ar novada pilsētām un ciemiem, kur atrodas pagastu pārvaldes, vai citiem valsts autoceļiem vai savā starpā atsevišķu novadu administratīvos centrus.

10.tabula. Vietējie valsts autoceļi Alojas novada teritorijā. Avots: Latvijas autoceļu datu bāze, www.lvceli.lv

Autoceļa maršruta indekss	Autoceļa maršruta nosaukums	Maršruta kopgarums (km)
V112	Puikule – Rencēni – Vēveri	61,0
V116	Ungurpils – Pāle	16,0
V117	Ezerkrogs – Pavāri – Ungurpils	14,0
V118	Staicele-Puršēni – Rozēni	10,4
V119	Staicele – Lejasmūnas – Rozēni	15,1
V120	Aloja – Vīķi	12,1
V121	Kaķīši – Aloja	2,3
V122	Ceļinieki – Aloja	1,0
V123	Ārciems – Puikule – Braslava	22,6
V124	Vēveri – Lāči – Resgaļi	6,0
V125	Katvari – Ozoli	17,6
V139	Aloja – Stūri	3,0
V163	Mazsalaca – Staicele	25,4
V164	Igaunijas robeža (Ramata) – Mazsalaca – Vilzēni – Dikļi	53,0

Valsts vietējie autoceļi un pašvaldības ceļi ir ar grants un grunts segumu, kas atsevišķos posmos ir ļoti sliktā kvalitātē. Tāpat ir nepieciešama arī vairāku tiltu rekonstrukcija. Autoceļu sliktais stāvoklis ir viena no galvenajām problēmām, kas ierobežo novada teritorijas labu iekšējo sasniedzamību.(Alojas novada attīstības programma, 2013. – 2019.)

14.attēls. Novada ceļu infrastruktūra. J.Skudra, 2012.

Dzelzceļš

Alojas novada pašvaldības teritoriju, tai skaitā arī Alojas pilsētu, šķērso bijušais *dzelzceļa līnijas posms Limbaži – Ipiķi*. Diemžēl dzelzceļa līnija jau vairāk nekā 10 gadus ir slēgta, un 2006. gadā sliežu ceļi ir demontēti. Autoceļu konfigurācija dzelzceļu spēj aizvietot tikai daļēji.

Lidlauks

Ziemeļos no Alojas pilsētas atrodas bijušais lauksaimniecības vajadzībām veidotais lidlauks. Šobrīd tā izmantošana lidojumu vajadzībām nav iespējama nelietojamā skrejceļa dēļ. Tā parametri ir 600 x 20 metri. Šobrīd skrejceļš tiek lietots kā ceļš. Bijušā lidlauka teritorija pieder vairākiem atsevišķiem privātīpašniekiem.

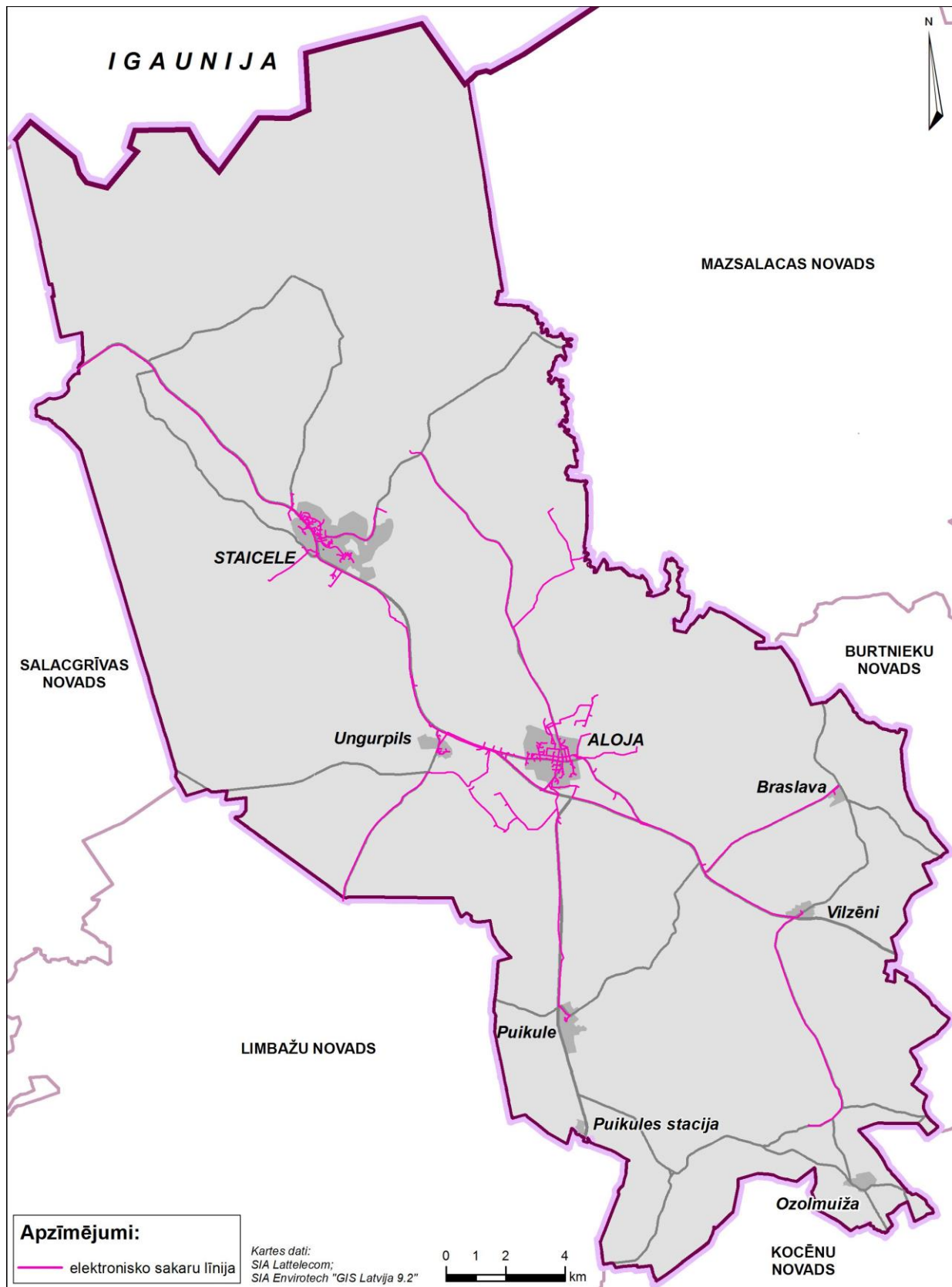

15.attēls. Avots: <http://airfields.posterous.com/pages/historic-unusable-airfields>

2.9.2.Sakari un komunikācijas

Visā Alojas novada teritorijā elektroniskos sakaru pakalpojumus nodrošina SIA „Lattelekom”, SIA „Latvijas mobilais telefons” (LMT), SIA „Tele2”, SIA „Bite” u.c. Mobilo sakaru abonētu skaits nav konstatējams. Pasta pakalpojumus sniedz VAS Latvijas pasta, kuram novadā ir Alojas, Staiceles, Blankaskroga un Puikules pasta nodaļas. Telekomunikāciju pakalpojumi tiek nodrošināti apdzīvotās vietās un viensētās, kuras atrodas gaisvadu un apakšzemes komunikāciju līnijām piegulošā teritorijā.

Elektronisko sakaru līniju izvietojumu novada teritorijā skatīt 16.attēlā.

16.attēls. Elektronisko sakaru tīkli novada teritorijā. J.Skudra, 2012.

2.9.3.Komunālā saimniecība

Ūdensapgāde

Alojas novadā centralizētā ūdensvada pakalpojumus var saņemt apdzīvotās vietās – Alojā, Ungurpilī, Staicelē, Vilzēnos, Puikulē, Puikules stacijā un Ozolmuižā. Alojas novadā dzeramā ūdens vajadzībām izmanto pazemes ūdeņus. Dzeramais ūdens pilnībā tiek nodrošināts no pazemes ūdens resursiem, tie tiek iegūti no Gaujas-Amatas pazemes ūdens horizonta Braslavas pagastā, Pērnavas un Arukilas-Burtnieku ūdens horizontiem Staiceles un Alojas pilsētās, Arukilas-Burtnieku pazemes ūdens horizonta Brīvzemnieku pagastā. Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra datu bāzes uzskaitē Alojas novadā ir 110 urbumi, no kuriem ekspluatēti tiek 18 urbumi. Lielākā daļa urbumu ir pašvaldību pārziņā, daļa urbumu ir uzņēmumu, individuālo lietotāju pārziņā. Novadā ir 69 neapsaimniekotu urbumu.

Alojas pilsēta. Alojā ūdensvada un kanalizācijas sistēmas apsaimniekošanu veic SIA “Alojas komunālais dienests”. Ūdens apgādes tīkls pārklāj ap 50 – 60% pilsētas teritorijas un tam pieslēgti 700 individuālie patērētāji, kas veido 44,9% iespējamo, 6 iestādes un 19 uzņēmumi. Ūdens tiek iegūts no artēziskajiem urbumiem, kas visi atrodas pilsētas teritorijā. Ūdens kvalitāte pēc vairuma rādītāju ir apmierinoša, bet novērojama paaugstināta nitrātu un kopējā slāpekļa koncentrācija. Urbums pēc jaudas Alojā pilsētu pilnīgi nodrošina ar nepieciešamo ūdens daudzumu, kas ir 200 m³ diennaktī vai 73 000 kubikmetri gadā. Spiedienu tīklā nodrošina ūdenstornis ar augstumu 28 m un tvertnes tilpumu 300 m³. Torņa tvertne un citas konstrukcijas ir labā tehniskā stāvoklī. Pie torņa atrodas atdzelžošanas stacija, kuru neizmanto, jo Fe koncentrācija ūdenī ir zemāka par normatīvi pieļaujamo.

Ungurpils. Ūdens apgādes tīkls pārklāj ap 50 – 60% ciema teritorijas un tam pieslēgti 250 individuālie patērētāji, kas veido 52% iespējamo. Ūdens iespējamā ieguve ir 175 m³/dnn vai 63 000 kubikmetru gadā. Ūdens apgāde notiek no 4 artēziskām akām. Viena kalpo tikai dzeramā ūdens apgādei, ieguve ir ap 23 m³ diennaktī. Pārējās akas kalpo tehnoloģisko procesu nodrošināšanai rūpnīcā un tiek darbinātas galvenokārt ražošanas sezonā 4 mēnešus gadā. Šai laikā papildus tiek izmantots ūdens arī no Ungurpils ezera. Rūpnīca nodrošina pilnu ūdens sagatavošanas ciklu: filtrēšanu, atdzelžošanu, hlorēšanu. Iekārtas atrodas rūpnīcas teritorijā.

Staiceles pilsēta. Staicelē ūdensvada un kanalizācijas sistēmas apsaimniekošanu veic SIA “Alojas komunālais dienests”. Staiceles pilsētu ar ūdeni apgādā divi pazemes ūdeņu urbumi, kuri ir vienā teritorijā ar ūdenstorni. Ūdenstornī 2007.gadā tika uzstādīta ūdens atdzelžošanas stacija. Centralizētā ūdensapgāde aptver apmēram 70% pilsētas iedzīvotāju, pārējie izmanto vietējo apgādi vai no grodu akām, dziļums apmēram 5 m, vai nelieliem urbumiem, dziļums apmēram 20 m.

Vilzēni. Vilzēnu ciema ūdensapgādes, kanalizācijas un notekūdeņu attīrīšanas pakalpojumus sniedz Braslavas pagasta pārvalde. Ciematu ar ūdeni apgādā viens ūdensapgādes urbums.

Puikule. Puikules ciema ūdensapgādes, kanalizācijas un notekūdeņu attīrīšanas pakalpojumus sniedz Brīvzemnieku pagasta pārvalde. Ciematu ar dzeramo ūdeni nodrošina viens ūdensapgādes urbums „Centrs”. Ūdensapgādes sistēmai pievienotas 6 daudzdzīvokļu mājas, 28 individuālās mājas, skola, veikali un sabiedriskais centrs. Urbums atrodas vienā iežogojumā ar ūdens attīrīšanas iekārtu un ūdenstorni. Ūdensapgādes sistēma ir nolietojusies un ES projekta ietvaros 2013.gadā tiks modernizēta.

Ozolmuiža. Līgumi par ūdensapgādes pakalpojumiem ir noslēgti ar pašvaldības iestādēm un 76 privātpersonām.

Kanalizācija un notekūdeņu attīrīšanas iekārtas (NAI)

Alojas pilsēta. ES Kohēzijas fonda līdzfinansēta projekta „Ūdenssaimniecības attīstības projekts Alojā” realizācijas gaitā ir uzbūvētas pilnīgi jaunas NAI, daļēji izbūvēti jauni kanalizācijas tīkli un sūknētavas. Jaunās NAI BIO ar jaudu 600 m³/dnn ir nodotas ekspluatācijā 2010.gadā. Tās nodrošina centralizētu sadzīves notekūdeņu savākšanu un attīrīšanu atbilstoši normatīvo aktu prasībām. Nākotnes attīstības plāni Alojās NAI saistās ar iekārtas plānoto paplašināšanos, atsevišķu daļu vai procesu modernizāciju. Kanalizācijai pieslēgti 600 individuālie patērētāji jeb 38,5% kopskaitā, visas pilsētas iestādes un uzņēmumi. Apkalpojošie cauruļvadi darbojas paštesces režīmā, notekūdeņi nonāk pilsētas sūkņu stacijā. Tālāk tos pa spiedvadu padod uz attīrīšanas iekārtām un no tām, savukārt, bioloģiskajos dīķos. Attīrītie notekūdeņi nonāk Soģupē. Visi notekūdeņi ir sadzīves tipa. 3964 metri kanalizācijas cauruļu ir apmierinošā tehniskā stāvoklī. Kanalizācijai nepieslēgtās saimniecības, kurās ir tikai izsmeljamās bedres, fekālos notekūdeņus var izliet attīrīšanas iekārtās, kur iekārtota speciāla pieņemšanas vieta. Attīrīšanas iekārtu dūņas tiek kompostētas.

Ungurpils. Ciema bioloģiskās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas uzstādītas 2010.gadā. Iepriekš ciema notekūdeņus attīrīja SIA „Alojas Starkelsen” attīrīšanas iekārtās. Notekūdeņu attīrīšanai uzstādīta NAI EKO BIO. Attīrītie notekūdeņi tiek novadīti slēgtā kolektorā un pēc apmēram 300 m tie izplūst Joglas upē.

Staiceles pilsēta. Staiceles pilsētas teritorijā izbūvēta un funkcionē viena centralizēta sadzīves notekūdeņu kanalizācijas sistēma, pa kuru notekūdeņi tiek novadīti uz notekūdeņu attīrīšanas ietaisēm NAI. Tālāk attīrītie notekūdeņi tiek ievadīti Salacas upē. Pašlaik pie kopējās kanalizācijas sistēmas ir pievienota daļa centra rajonā esošo ēku: 7 daudzdzīvokļu mājas, pamatskola, 3 individuālās mājas un 2 uzņēmumi. Centralizētajai kanalizācijas sistēma apkalpo 24% no visiem Staiceles iedzīvotājiem. Notekūdeņu attīrīšanas ietaises atrodas pilsētas rietumu daļā pie Salacas upes. NAI BIO-700, divi paralēli rezervuāri 350 m³, izbūvētas 1989.gadā pēc tipveida projekta. Paredzētā jauda bija aprēķināta laikā, kad darbojās papīrfabrika. Pašlaik NAI tiek darbinātas 20% apjomā. Pilsētas kanalizācijas notekūdeņi no daudzdzīvokļu mājām pa paštesces kolektoru nonāk sūkņu stacijā, no tās pa spiedvadu tiek padoti uz NAI. Attīrītie notekūdeņi pa 100 m garu vadu caur 6 nosēdakām tiek novadīti Salacas upē.

Vilzēni. Ciemata sadzīves notekūdeņi tiek savākti centralizētās kanalizācijas sistēmā un to attīrīšana notiek bioloģiskajās NAI BIO-100. Attīrīto notekūdeņi tiek novadīti kanālā un pēc tam izplūst Īģes upē.

Puikule. Uz notekūdeņu attīrīšanas iekārtām notekūdeņus novada no 6 daudzdzīvokļu un 11 individuālajām mājām, skolas un sabiedriskā centra. Ciemata sadzīves notekūdeņu attīrīšana notiek bioloģiskajās NAI BIO-50 ar ražību 50 m³/dnn. Attīrītie notekūdeņi caur slēgtu kolektoru tiek novadīti meliorācijas grāvī un tālāk Struņķupītē.

Ozolmuiža. Projekta „Ūdensapgādes sistēmas sakārtošana Ozolmuižas ciemā” ietvaros ir uzbūvētas jaunas bioloģiskās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas „BioDRY-S-50” ar jaudu 50m³/dnn. No ciema ēkām sadzīves notekūdeņi pa paštesces kanalizāciju plūst uz kanalizācijas sūkņu staciju, tad pa 680 m garu spiedvadu tiek padoti uz NAI. Attīrītie notekūdeņi pa slēgtu kolektoru tiek novadīti grāvī, kas savienojas ar Paktenes upi. Līgumi par notekūdeņu attīrīšanu ir noslēgti ar pašvaldības iestādēm un 76 privātpersonām.

11.tabula. Notekūdeņu attīrīšanas iekārtas Alojas novadā. Avots: Pašvaldības dati, 2012.

Nosaukums	Adrese	Teritorijas kods	Raksturojums	Operators
Alojas notekūdeņu attīrīšanas iekārtas	„Osīši” (zemes kadastra Nr.6607 003 0080) Alojas pagasts, Alojas novads	661027	Iekārtas jauda līdz 600 m ³ /dnn	SIA „Alojas komunālais dienests”
Ungurpils ciema notekūdeņu attīrīšanas iekārta EKO BIO	Parka iela 2, Aloja, Alojas pagasts, Alojas novads		50 m ³ /dnn	SIA „Alojas komunālais dienests”
Staiceles notekūdeņu attīrīšanas iekārtas NAI BIO-700	Sporta iela 8, Staicele, Alojas novads	661817	Iekārtas jauda 20 m ³ /dnn	SIA „Staiceles komunālais dienests”
Vilzēnu ciemata notekūdeņu attīrīšanas iekārtas BIO-100	„Ķirķi”, Braslavas pag., Alojas novads	664400	Iekārtas jauda līdz 100 m ³ /dnn	Alojas novada dome, Braslavas pagasta pārvalde
Pansionāta „Urga” mehāniskās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas	Urga, Braslavas pag., Alojas novads	661044	Iekārtas jauda līdz 16 m ³ /dnn, smilts-grants filtrs	Pansionāts „Urga”
Puikules ciemata bioloģiskās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas BIO-50 (2xBIO-25)	Puikule, Brīvēznieku pag., Alojas nov.	664800	Iekārtas jauda līdz 50 m ³ /dnn	Alojas novada dome, Brīvēznieku pagasta pārvalde
Ozolmuižas ciema notekūdeņu attīrīšanas iekārtas „BioDry-S-50”	Attīrīšanas ietaises, Brīvēznieku pagasts, Alojas novads	661048	Iekārtas jauda līdz 50 m ³ /dnn	Alojas novada dome, Brīvēznieku pagasta pārvalde

2.9.4.Energoapgāde

Elektroenerģijas apgāde.

Alojas novada teritorijā elektroenerģijas apgādi nodrošina AS „Sadales tīkls” Ziemeļu reģions. Regulāri un plānveidīgi tiek veikti elektrotīklu remonta, renovācijas un rekonstrukcijas darbi. Jaunu patērētāju pieslēgšanai tiek izbūvēti jauni elektrotīkli. Zemsprieguma elektrotīkli pamatā tiek izbūvēti kabeļu

izpildījumā. Vidsprieguma elektrotīkli pamatā tiek izbūvēti gaisvadu izpildījumā, bet mežu teritorijās ar biežu snieglauzes vai vējgāzes iespējamību, ja tas ir tehniski iespējams un ekonomiski pamatojams, gaisvadu elektrolinijas plānveidīgi tiek pārbūvētas zemes kabeļu līnijās. Alojas novada teritorijā atrodas 110/20 kV apakšstacija Nr.75 „Aloja”, kas pa 110 kV augstsprieguma elektropārvades līnijām ir savienota ar apakšstacijām Valmierā, Limbažos, Rūjienā un Salacgrīvā”.

Alojā, Rīgas ielā 26 atrodas pārvades tīkla transformatoru apakšstacija „Aloja” un novada teritoriju šķērso 110 kV elektrolinijas. To darbību nodrošina AS „Latvijas elektriskie tīkli”. Pārvades tīkls, t.i. 330 kV un 110 kV elektrolinijas un apakšstacijas/ sadales punkti, kurus līdz 2011.gada 1.aprīlim apkalpoja AS „Augstsprieguma tīkls”, ir akciju sabiedrības „Latvijas elektriskie tīkli” īpašums. AS „Latvijas elektriskie tīkli ir AS „Latvenergo” meitas sabiedrība, kas nodibināta atbilstoši Eiropas Savienības Direktīvā noteiktajam par elektroenerģijas pārvades sistēmas operatora nodalīšanu.

Paredzēts nacionālas nozīmes energoinfrastruktūras attīstības projekts: „Igaunijas un Latvijas energosistēmu trešais savienojums”. Projekta realizācijai paredzēts izmantot novadu teritoriju šķēršļojošās 110 kV elektrolinijas, uz kopējiem balstiem ierīkojot 110/330 kV elektrolinijas. Energosistēmu savienojuma vieta Igaunijā plānota apakšstacijā, pilsētā Kiligi- Nemme; Latvijā – apakšstacijā „Rīgas TEC-2”, „Salspils”. Projekta realizācijas termiņš 2020.gads.

Alojas novadā esošie elektrotīkli ir fiziski nolietojušies, tikai nedaudzās vietās gaisa kabeļi ir nomainīti ar pazemes kabeļiem, tādēļ dabas stihiju gadījumos – spēcīgs vējš, sniegs – vadi tiek norauti no stabiem, un neskatoties uz pastāvīgu inovatīvu uzlabošanu, reizēm tomēr rodas elektropadeves pārrāvumi.

Siltumapgāde.

Alojas pilsētā darbojas vietējā centrālā apkures sistēma, kas nodrošina ar apkuri un karsto ūdeni centrālajai katlu mājai pieslēgtās sabiedriskās ēkas un daudzdzīvokļu mājas. Apsaimniekošanu veic SIA „Alojas komunālais dienests”. Staiceles pilsētā vietējā centrālā apkure darbojas pamatskolas un internāta ēkās, ko nodrošina katlu māja pie skolas. Pilsētas domes, kultūras nama, bērnudārza (dienas aprūpes centrs, bibliotēka, no 2006.gada sākuma arī bērnu dārzs) un jauniešu kluba ēkās siltumapgādi nodrošina katlu māja, kas atrodas kultūras namā, Lielā ielā 7. Šo katlu māju darbību nodrošina pašvaldība – SIA “Staiceles komunālais uzņēmums.” Vietējā katlu māja darbojas arī katrā labiekārtotajā daudzdzīvokļu ēkā. To darbību nodrošina mājas iedzīvotāji. Galvenais kurināmais – malka. Viļos vietējā centrālā apkure apkalpo psihiatrijas centra bērnu nodaļas, pensionāta un daudzdzīvokļu ēku. Vilzēnos centrālajai apkurei pieslēgta pārvaldes, bērnudārza un tautas nama ēkas. Visās pārējās apdzīvotajās vietās ēkas apsilda, izmantojot krāsns apkuri.

Gāzes apgāde.

Alojas novada teritorijā gāzes apgādi – propāna gāzi balonos mājsaimniecību vajadzībām – nodrošina uzņēmuma SIA „Latvijas Propāna gāze” Limbažu apkalpes zonas balonu realizācijas punkts Limbažos.

2.9.5. Meliorācijas sistēmas

Latvijas dabas un klimatiskajos apstākļos nokrišņu daudzums pārsniedz summāro iztvaikošanu gadā vidēji par 250 mm, bet nokrišņiem bagātos gados pat par 500 mm un vairāk. Latvijā aptuveni 90% zemju cieš no pārlieta mitruma.

Latvijas teritorijā ap 60% (1,49 milj.ha) lauksaimniecībā izmantojamās zemēs (2,47milj.ha) ir izbūvētas nosusināšanas sistēmas, tai skaitā applūstošo zemju mitruma režīma regulēšanai izbūvēti 53 polderi ar kopplatību 50 tūkst. ha. Pamatā ar vaļējo grāvju tīklu nosusinātas ap 50% meža zemes.

Kopš 1993.gada nenotiek jaunu nosusināšanas sistēmu būvniecība. Lielākā daļa nosusināšanas sistēmas ir izbūvētas pirms 20-30 gadiem un nepieciešamas to atjaunošana. Pēc Lauku atbalsta dienesta informācijas uz 2002.gada 1.janvāri nosusināšanas sistēmu remonts vai rekonstrukcija nepieciešama vairāk nekā 230 tūkst. hektāru lauksaimniecībā izmantojamo zemju platībās. Pēc ekspertu aplēsēm nosusināšanas sistēmu būvi un grāvju tīkla remontu vai rekonstrukciju meža zemēs būtu nepieciešams veikt aptuveni 600 tūkst. hektāru platībā.

17.attēls. Valsts nozīmes ūdensnotekas Aļojas novadā. Avots: Meliorācijas digitālais kadastrs, www.melioracija.lv

Aļojas novads atrodas Rīgas jūras līča baseinā. Dati par meliorācijas sistēmām Aļojas novadā nav apkopoti, tikai Staiceles pilsētas ar l.t. teritorijas plānojumā (2006) ir sniegts pārskats par meliorācijas sistēmām. Šajā teritorijā, saskaņā ar Ziemeļvidzemes reģionālās lauksaimniecības pārvaldes informāciju, uz 01.01.2005. nosusināti ir 3016 ha (62,3%) lauksaimniecībā izmantojamās zemes. Ierīkoto meliorācijas sistēmu sastāvā ir: regulētas upes – 14,84 km, ūdensnotekas (novadgrāvji, kontūrgrāvji, nosusināšanas grāvji) – 178,55 km, caurtekas – 156 gab., drenāžas tīkls – 1933 km, liela diametra kolektori (dzelzsbetona, betona) – 4,34 km.

Staiceles lauku teritorijā uzskaitīti 22 meliorācijas objekti (sk.12.tabulu)

12.tabula. Staiceles pagasta meliorācijas objekti, Avots; Staiceles pilsētas ar l.t. plānojums (2006)

Objekts	Platība/ ha	Izbūves gads	Objekts	Platība/ ha	Izbūves gads
Dzirnu purvs	110,5	1960	Plūdoņi	232,8	1971
Mārciems	30,3	1960	Strenči	60,7	1973
Mūrnieki	148,1	1968	Aizupes	203,5	1974

Lintiņi	170,3	1968	Sači	116,6	1979
Gobiņas	133,3	1974	Sači, II kārtā	218,8	1987
Stars	115,1	1960	Kubiņdambis	96,6	1965
Jaunā zeme	85,5	1960	Rungas	155,0	1982
Joglas, Rēciems	199,6	1962	Vilklaučņi	85,6	1962
Planči	13,2	1964	Lukstiņi	167,7	1983
Dārziņi	107,4	1968	Rozēni	222,6	1986
Ķilas	183,2	1976	Ežtērces	170,0	1993

Minētajā plānojumā norādīts, ka vidējais meliorācijas objektu nolietojums – 39%. Tobrīd Lauksaimniecības pārvaldes veikto apsekojumu rezultāti liecina, ka 494 ha (16,3%) nosusināto platību meliorācijas sistēmu tīkls un būves vairs nestrādā projektētajā režīmā. Meliorācijas sistēmu un būvju rekonstrukcija/renovācija nepieciešama: koplietošanas ūdensnotekām – 8,4 km garumā, viensaimniecības ūdensnotekām – 11,0 km garumā, drenu vadu tīklam – 207 km garumā.

2.9.6. Atkritumu saimniecība

Alojas novads ir iekļāvies Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģionālajā projektā. Tā ietvaros ir izveidota SIA „Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas organizācija” (turpmāk tekstā ZAAO), kas sniedz mūsdienīgus un kvalitatīvus atkritumu saimniecības pakalpojumus – atkritumu savākšanu, šķirošanu, transportēšanu, apstrādi un noglabāšanu videi draudzīgā veidā. SIA “ZAAO” ir noslēgti līgumi ar pašvaldību, uzņēmumiem un iedzīvotājiem par atkritumu savākšanu un izvešanu. Uzņēmums darbojas Ziemeļvidzemes reģionā 26 pašvaldībās, sniedzot pakalpojumus savākšanā, šķirošanā, uzglabāšanā, apstrādē, pārkraušanā, pārvadāšanā, apglabāšanā. 2010.gadā Alojas novadā tika savākti 3 kg bīstamo un 571,18 t sadzīves atkritumu.

Papildus Alojas pilsētā ir izveidots Eko laukums, kur novada iedzīvotāji var nodot pudeļstiklu, logu stiklu, papīru, kartonu, plastmasu, PET pudeles utt., un ir izveidoti Eko punkti, kas ir publiski pieejami konteineri atkritumu šķirošanai.

Atkritumus novada teritorijā savāc SIA “Alojas komunālais dienests”, kas apsaimnieko Alojas pilsētu un pagastu, Braslavas un Brīvēznieku pagastu, un SIA “Staiķeles komunālais uzņēmums”, kas apsaimnieko Staiķeles pilsētas un pagasta teritoriju, kā arī vairāki uzņēmumi, lielākais SIA “ALOJAS-STARKELSEN”, un pašvaldības iestādes, kas atkritumus nodot atsevišķi. Tālāk sadzīves atkritumi tiek nodoti SIA “ZAAO”, kas nogādātā tos sadzīves atkritumu poligonā „Daibe”.

2.10.Riska teritorijas un objekti

Piesārņotās un potenciāli piesārņotās vietas

MK noteikumi Nr.483 (20.11.2001.) nosaka, ka piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu apzināšanu un sākotnējo novērtēšanu savā administratīvajā teritorijā organizē un veic pašvaldība sadarbībā ar attiecīgo reģionālo vides pārvaldi un ka reģionālā vides pārvalde sniedz pašvaldībām visu tās rīcībā esošo informāciju par piesārņotajām un potenciāli piesārņotajām vietām attiecīgajā teritorijā (MK noteikumu Nr.483 2., 3.punkts).

Alojas novada dome ir izstrādājusi Civilās aizsardzības plānu (CAP), kurš apstiprināts ar Alojas novada domes 2010. gada 20. oktobra lēmumu Nr.337 (protokols Nr.15 13#), un kurā ir norādīti Alojas novada teritorijā iespējamie apdraudējumi:

- dabas katastrofas;
- tehnogēnās katastrofas;
- sabiedriskās nekārtības, terora akti, bruņoti konflikti;
- epidēmijas, epizootijas, epifitotijas.
- avārijas komunālo pakalpojumu uzņēmumos.

Riska teritorijas un objekti novada teritorijā ir:

- neapsaimniekotās artēzisko jeb spiedūdeņu ieguves vietas;
- bezsaimnieka būves pašvaldības teritorijā;
- izsmejāmās notekūdeņu bedres (akas), viscaur pašvaldības teritorijā;
- bijušās nepasaimniekotās lielfermu teritorijas.
- ar latvāņiem aizaugušās zemes Urgas apkaimē.

13.tabula. Iespējamā piesārņojuma vietas un izpausmes veidi, novēršanas paņēmieni

Potenciālā piesārņojuma veids	Piesārņojuma avota radītie iespējamie draudi	Rīcības
1. Pazemes ūdeņu piesārņošana artēzisko urbumu vietās visā pašvaldības teritorijā	Pazemes spiedūdeņu piesārņojums Dzeramā ūdens kvalitātes pasliktināšanās	(1) Artēzisko urbumu pagaidu tamponēšana (2) Artēzisko urbumu galīgā tamponēšana
2. Pastāvošo un bijušo lopu fermu teritorijas	Sanitāro apstākļu pasliktināšanās Virsūdeņu, gruntsūdeņu un pazemes ūdeņu piesārņojums Smaka Potenciāls grunts piesārņojums	(1) Pastāvošās – labiekārtot teritoriju Prasībām atbilstošas mēslu savākšanas, lopu aploki (2) Bijušās – rekultivēt teritoriju
3. Bezsaimnieka būves ; dažādas pagaidu būves pilsētās un citur dzīvojamās teritorijās (šķūnīši,	Vides ainaviskās kvalitātes pasliktināšanās Vides ainaviskās kvalitātes	Nojaukt un rekultivēt teritoriju

lopu nojumes)	pasliktināšanās Sanitāro apstākļu pasliktināšanās Potenciāls grunts piesārņojums	
4. Izsmejamās bedres	Pazemes ūdeņu - gruntsūdeņu piesārņojums	Veikt izlases veida pārbaudi par notekūdeņu noplūdēm un grunts un ūdeņu piesārņojumu bedru apkārtnē Salīdzināt pārbaudes datus ar normatīvajiem Izstrādāt turpmākās rīcības plānu

Alojas novadā ir 39 piesārņotās un potenciāli piesārņotās vietas saskaņā ar Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra datiem (skat.14.tabulu).

14.tabula. Piesārņotās un potenciāli piesārņotās vietas Alojas novadā. Avots: www.meteo.lv; Piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu reģistrs.

Nr.	Reģistrācijas numurs	Vietas nosaukums	Vietas kategorija*	Atrašanās vieta
1.	66075/2715	Bijusī atkritumu izgāztuve „Reišas”	2	Alojas pilsēta
2.	66175/2779	Bijusī ķimikāliju noliktava Rēciemā	2	Staiceles pilsēta
3.	66175/2774	Mehāniskās darbnīcas „Rēciemī”	2	Staiceles pilsēta
4.	66277/5005	SIA „Aloja Starkelsen”	3	Alojas pag., Ungurpils
5.	66277/2714	Bijusī ķimikāliju un pesticīdu noliktava „Vecjurgīši”	2	Alojas pag. Jurgīši
6.	66277/2713	SIA „Nivals” DUS un mehāniskās darbnīcas	2	Alojas pag. Ceļinieki
7.	66277/2712	Mehāniskās darbnīcas „Stīpari”	2	Alojas pag. Stīpari
8.	66277/2711	Kooperatīvā sabiedrība „Alojas degviela” DUS „Desas”	2	Alojas pag. Desas
9.	66377/4845	BOV SIA „Psihiatrijas centrs” sadedzināšanas iekārta	2	Staiceles pag. Viķi
10.	66377/2784	Bijusī minerālmēslu noliktava „Kalnēverti”	2	Staiceles pag. Ēverti
11.	66377/2783	Bijusī amonjakūdēns novietne „Brīvzemnieki”	2	Staiceles pag. Viķi
12.	66377/2782	Bijusī minerālmēslu noliktava „Veczemnieki”	2	Staiceles pag. Viķi
13.	66377/2781	Mehāniskās darbnīcas „Rēciemī”	2	Staiceles pag. Rēciemī
14.	66377/2780	Bijusī naftas produktu glabātuve	2	Staiceles pag. Viķi
15.	66377/2778	Bijusī minerālmēslu glabātuve Rēciemā	2	Staiceles pag. Rēciemī

16.	66377/2777	Bijusī minerālmēslu noliktava „Ezeriņi”	2	Staiceles pag. Puršēni
17.	66377/2776	Bijusī minerālmēslu glabātuve „Ūdri”	2	Staiceles pag. Rozēni
18.	66377/2775	Bijusī amonjakūdens novietne „Rozēni”	2	Staiceles pag. Rozēni
19.	66377/2773	SIA „Gotika auto” DUS „Rēciemi”	2	Staiceles pag. Rēciemi
20.	66377/2772	Bijusī minerālmēslu noliktava „Arāji”	2	Staiceles pag. Rozēni
21.	66377/2771	Bijušais minerālmēslu šķūnis „Braslas”	2	Staiceles pag. Rozēni
22.	66377/2770	Bijušais minerālmēslu šķūnis „Glāži”	2	Staiceles pag. Rozēni
23.	66377/2769	Bijusī degvielas bāze „Rozēni”	2	Staiceles pag. Rozēni
24.	66377/2768	Mehāniskās darbnīcas „Rozēni”	2	Staiceles pag. Rozēni
25.	66448/5238	Izgāztuve „Mežiņi”	2	Braslavas pag. Vilzēni
26.	66448/2719	Bijusī minerālmēslu un pesticīdu noliktava „Alainītes”	2	Braslavas pag. Alainīši
27.	66448/2718	Bijusī degvielas glabātuve „Šinkas”	2	Braslavas pag. Šinkas
28.	66448/2717	Vecā degvielas bāze Vilzēni - Purkājas	2	Braslavas pag. Vilzēni
29.	66448/2716	SIA „DK Apsītes” DUS, Vilzēnu mehāniskās darbnīcas	2	Braslavas pag. Vilzēni
30.	66488/2726	Bijusī minerālmēslu noliktava „Paužas”	2	Brīvēznieku pag. Paužas
31.	66488/2725	Bijusī minerālmēslu noliktava „Strautnieki”	2	Brīvēznieku pag. Strautnieki
32.	66488/2724	Bijusī minerālmēslu noliktava „Valmieri”	2	Brīvēznieku pag. Valmieri
33.	66488/2723	Bijusī minerālmēslu noliktava „Pauri”	2	Brīvēznieku pag. Pauri
34.	66488/2722	Ozolu AVS degvielas noliktava	2	Brīvēznieku pag. Ozolmuiža
35.	66488/2721	Bijusī degvielas bāze „Imantas”	2	Brīvēznieku pag. Ozolmuiža
36.	66488/2720	Bijusī degvielas bāze „Viesturi”	2	Brīvēznieku pag. Buiva
37.	66488/2729	Bijusī cūku ferma „Mauriņi”	2	Brīvēznieku pag. Mauriņi
38.	66488/2728	Bijusī pesticīdu noliktava „Brīvēznieki”	2	Brīvēznieku pag. Brīvēznieki
39.	66488/2727	Bijusī minerālmēslu noliktava „Pļaviņas”	2	Brīvēznieku pag. Pļaviņas.

Piezīmes: (*) 1 – piesārņota vieta; 2 – potenciāli piesārņota vieta; 3 – vieta nav potenciāli piesārņota.

Staiceles pilsētas ar lauku teritoriju plānojumā (2006) kā riska teritorijas bija norādītas:

- Pastāvošā DUS Audēju ielā (kadastra Nr.6637 008 0076), paredzētā DUS Ainažu-Matišu ceļa un Salacas ielas saduras vietā (kadastra Nr.6617 001 0260);

- Bij. papīrfabrikas DUS un noliktava. Teritorija pamesta, aizaugusi, tagad privātīpašums. Divas nenoslēgtas apakšzemes cisternas;
- Salacas palienes applūstošās teritorijas. Tās varētu atbilst augstuma atzīmei 35,536,0 m. Augstāk palu ūdeņi kāpj izņēmuma gadījumos, vidēji reizi 10-15 gados;
- Ģeoloģiskā riska teritorijas Salacas krastos.

Ģeoloģiskā riska teritorijas

Limbažu rajona teritorijas plānojumā (2006.) izvērtēti ģeoloģiskā riska faktori un to ietekme uz teritoriju. Teritorijas plānojumā informācija par bīstamiem ģeoloģiskiem procesiem un tiem pakļautajām teritorijām izmantojama divējādi:

- 1) lielu un vidi apdraudošu saimniecisko objektu plānošanas un būvniecības vietām jāizvēlas teritorijas ar zemāku ģeoloģisko risku. Tas attiecas arī uz potenciāliem piesārņojuma avotiem un objektiem, kuru bojājumi vai būvniecība varētu radīt pazemes ūdeņu piesārņojumu vai aktivizētu ģeoloģiskos procesus, kas apdraud cilvēku veselību un drošību;
- 2) teritorijās, kas pakļautas paaugstinātam ģeoloģiskajam riskam, jāievēro saimnieciskās darbības ierobežojumi, lai nepieļautu bīstamo ģeoloģisko procesu aktivizēšanos.

Alojas novadā, tāpat kā visā bijušā Limbažu rajona teritorijā nozīmīgākie ģeoloģiskā riska faktori, kas rada atsevišķu apgabalu dabas vides apdraudētību ir:

- pazemes ūdeņu piesārņojuma risks;
- sufozijas procesi;
- upju ieleju erozijas un akumulācijas posmi;
- upju ieleju un ielejveida pazeminājumu nogāžu posmi ar noslīdeņiem, nobrukumiem un gravu veidošanos.

Izņemot pazemes ūdeņu piesārņojuma risku, pārējie vidi apdraudošie procesi ir **eksodinamiskie ģeoloģiskie procesi**, kuri pašreiz norisinās uz zemes virsmas un zemes garozas virskārtas iežos upju, jūras, vēja, nokrišņu un pazemes ūdeņu ģeoloģiskās darbības, organismu dzīves norišu, Zemes smaguma spēka un Saules radiācijas ietekmē. No augstāk minētā riska faktoru pārskaitījuma redzams, ka Limbažu rajona teritorijai ir raksturīga samērā liela eksodinamisko procesu dažādība. Pārsvarā šie procesi noris lēni, tomēr atsevišķās vietās to norises ātrums ir daudz lielāks un darbības rezultāti parādās daudz ātrāk. Mūsdienās eksodinamisko procesu paātrināšanos sekmē cilvēka saimnieciskā darbība un globālā sasilšana. Tādēļ teritoriju plānojumos ir jārēķinās ne tikai ar eksodinamisko procesu galīgajiem rezultātiem, bet arī ar to pašreizējo un iespējamo norisi. Īpaša uzmanība ir jāpievērš bīstamo ģeoloģisko procesu aktīvās norises vietām.

Pazemes ūdeņu piesārņojuma risks atkritumu izgāztuvju, naftas un naftas produktu vadu, pārsūkņēšanas staciju, glabātuvju, degvielas uzpildes un automobiļu apkopes staciju vietās. Par pazemes ūdeņu piesārņojuma riska apgabaliem uzskatāmas teritorijas, kur gruntsūdens vai spiedienūdeņi ir neaizsargāti.

Sufozija ir iežu daļiņu izskalošana virszemes ūdeņu infiltrācijas un pazemes ūdens plūsmu iespaidā. Limbažu rajonā sufozijas ietekmē vidusdevona smalkgraudainajos smilšakmeņos ir radušās alas un,

iespējams, nelielas sufozijas piltuves. Ņemot vērā sufozijas formu izplatību, sufozijas riskam pakļautas tās teritorijas, kur:

- kvartāra ūdenscaurlaidīgo nogulumu biezums ir mazāks par 10 m;
- sufozijas pakļautie ieži atrodas gruntsūdens līmeņa svārstību ietekmē un atsedzas upes vai jūras stāvkrastā;
- reljefa saposmojums pārsniedz 5-8 m.

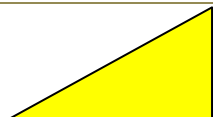
Iespējams, ka neapzināti pazemes sufozijas kavernas un tukšumi, sastopami arī citur. Kaut gan sufozijas procesi norisinās ļoti lēni, grunts iegruvumi notiek pēkšņi un rada draudus ēkām, ceļiem un citām komunikācijām, un transporta satiksmes drošībai. Sakarā ar meliorācijas sistēmu degradēšanos, kas daudzās vietās izsauc gruntsūdens līmeņa, respektīvi sufozijas bāzes izmaiņas, pašreiz un tuvākajā nākotnē ir jārēķinās pat ar sufozijas procesu aktivizēšanos.

Upju ieleju erozijas un akumulācijas procesi ir vieni no dinamiskākajiem Latvijā. Diemžēl upes gultnes mūsdienu procesi ir pētīti tikai Gaujas baseina upēm, Pededzei un Lielupei (skat. Eberhards, 1985). Mūsdienās notiek upju gultņu aizsērēšana un dziļuma samazināšanās daudzos posmos, bet pavasara palos tiek izskalotas jaunas gultnes. Kopumā upju darbība izpaužas kā erozijas un akumulācijas procesu mija. Ģeoloģiskajai videi un saimnieciskajiem objektiem apdraudoši ir gan vieni, gan otri procesi. Tāpēc saimnieciskā darbība nav jāizvērš upju palienēs, pirmajā virspalu terasē un upju gultnes likumojošajos (meandrējošajos) posmos. Valdošā tendence ir upju gultņu aizsērēšana, kā rezultātā samazinās straumes ātrums, pieaug meandrēšana un krastu sāniskā izskalošanās.

Nogāžu procesi ietver plaknisko noskalošanos, lineāro (gravu) eroziju, noslīdeņus, noplūdeņus un nogruvumus. Minēto procesu izpausmes ir vērojamas tikai ļoti epizodiski gar upju ielejām un ielejveida pazeminājumiem, kuru dziļums pārsniedz 8 m. Plašāk senās gravu erozijas formas ir sastopamas arī gar Salacu. Kopumā nogāžu procesi ir vāji apzināti, tāpēc pastāv uzskats, ka to aktivitāte mūsdienās nav liela. Nogāžu slīpums ietekmē ne tikai pašu nogāžu procesu specifiku, bet arī būtiski ietekmē lauksaimniecisko ražošanu.

15. tabula. Nogāžu iedalījums, nogāžu procesi un saimnieciskās darbības ierobežojumi

Nogāžu grupa	Nogāžu tips	Krituma leņķis	Procesi un saimnieciskās darbības ierobežojumi
pēc slīpuma un krituma leņķa (α)			
lēzenas	($\alpha \leq 10^\circ$)		
	<i>lēzenas</i>	$(\alpha \leq 3^\circ)$	 <i>augšnes erozija praktiski neievērojama</i>
	<i>vidēji lēzenas</i>	$(3^\circ \leq \alpha \leq 6^\circ)$	 <i>sākas plakniskā augšnes noskalošanās, garās nogāzēs var sākt veidoties gravas</i>
	<i>stāvi lēzenas</i>	$(6^\circ \leq \alpha \leq 10^\circ)$	 <i>rodas ūdens turbulence, pazeminās lauksaimniecības mašīnu izmantošanas iespējas</i>
stāvas	($\alpha > 10^\circ$)		

	<i>lēzeni stāvas</i>	$(10^\circ < \alpha \leq 16^\circ)$		<i>strauji pieaug erozija, riteņtraktoru izmantošana nav ieteicama</i>
	<i>vidēji stāvas</i>	$(16^\circ < \alpha \leq 20^\circ)$		<i>intensīva erozija, nogāzes apstrādāšana nav ieteicama</i>
	<i>ļoti stāvas</i>	$(20^\circ < \alpha \leq 35^\circ)$		<i>labvēlīgos apstākļos attīstās noslīdeņi un noplūdeņi</i>
	<i>kraujas</i>	$(\alpha > 35^\circ)$		<i>attīstās noslīdeņi un noplūdeņi, pie lielākiem slīpumiem attīstās nobiras un nogrurumi</i>

3.ALOJAS NOVADA AINAVAS: ĪSS APSKATS

3.1. Situācija saistībā ar Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātu

Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts izveidots 1990.g., vēl pirms Latvijas valstiskās neatkarības atjaunošanas (Latvijas PSR Ministru Padomes 75.lēmums 1990.g. 26. 03.) kā '*Ziemeļvidzemes reģionālais dabas aizsardzības komplekss*'. Viens no tā veidošanas mērķiem bija 'radīt nepieciešamos priekšnoteikumus biosfēras rezervāta izveidošanai'.

Tas notika laikā, kad Eiropas valstīs dabas aizsardzības prakse bija nonākusi strupceļā. Proti – tika atzīts, ka nelielas izklaidētas aizsargājamās teritorijas patiesībā nedod nekādu efektu, ka strikti definētie dabas aizsardzības *režīmi* (lielākoties – dažādi aizliegumi), bieži noved pie tā, ka zūd vai vismaz – būtiski pārveidojas (salīdzinājumā ar sākotnējo stāvokli) pats aizsargājamais dabas objekts vai dabas sistēma. Kā pretmets pastāvošajai pieejai radās *biosfēras rezervātu* koncepcija, kas nostiprinājās 20.gs. 80.gadu sākumā. *Ziemeļvidzemes reģionālais dabas aizsardzības komplekss* tika veidots (plānots), balstoties uz biosfēras rezervātu koncepciju. Šeit uzreiz jāpiezīmē, ka *biosfēras rezervāts* nav *rezervāts* tādā izpratnē, ka tā ir aizsargājama teritorija ar stingrākajiem aizliegumiem dabas aizsardzības labā (piemēram, Moricsala). Patiesībā *biosfēras rezervāts* vairāk ir teritorijas pārvaldības veids, nevis teritorijas aizsardzības veids.

Pēc sākotnējās ieceres *Ziemeļvidzemes reģionālā dabas aizsardzības kompleksa/biosfēras rezervāta* teritorijai bija jāklūst par vietu, kur meklēt un pārbaudīt praksē labākos saimnieciskās darbības un dabas aizsardzības sabalansēšanas veidus, balstoties uz apvidus telpiskās struktūras dažādību un funkcionalitāti. Vārds *reģions* nozīmēja vien to, ka biosfēras rezervāta teritorija ir ļoti plaša teritoriāla sistēma, kas aptver Salacas upes lielbaseinu (ar Burtnieka ezeru kā mezgla vietu). Tātad – arī daudzas vietējās pašvaldības, pilsētas, ciemus, lauku un mežu apvidus, bet galvenais – daudzus cilvēkus, vietējos iedzīvotājus.

1998.g. tika pieņemts likums par Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātu, apstiprināts zonējums, kā arī 2000.g. – individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi.

Pēc dabas aizsardzības sistēmas reformas 2011.g. pieņemts jauns likums par Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātu (turpmāk tekstā – BR), kā arī Ministru kabineta 2011.gada 19.aprīļa noteikumi Nr.303 «Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi».

Jākonstatē, ka situācija ir ievērojami mainījusies. Piemēram, pašreiz BR teritorijā pastāv tikai ainavu aizsardzības un neitrālā zona, bet nav vairs dabas lieguma zona. Turklāt, BR pārvaldībā lielāka loma ir kontroles funkcijai, kas uzticēta Dabas aizsardzības pārvaldei, nevis BR administrācijai kā iepriekš. Tādējādi tā (funkcija) ir attālināta no reālajām situācijām.

Savu statusu saglabājušas tās īpaši aizsargājamās teritorijas (dabas liegumi, Salacas ielejas dabas parks), kas bija izveidotas BR teritorijā. Starpība tikai tā, ka īpaši aizsargājamo teritoriju robežas noteiktas ar atbilstīgiem Ministru kabineta lēmumiem, bet BR un tā zonu robežas ar likumu. Tādēļ vietām pārklājas dažādos tiesību aktos definētie noteikumi.

Savā pastāvēšanas laikā BR ir kļuvis par vienu no labāk izpētītajām teritorijām Latvijā. Šeit atzīmēsim tikai dažus. Vispirms, tas ir plašais pētījums (Ziemeļvidzemes..., 2007), kura rezultātā piedāvāta BR ainavu ekoloģiskā plāna koncepcija un plāna telpiskais risinājums. Tiesa gan, izmantotā metode ir diezgan

sarežģīta, turklāt pētījuma detalizācijas pakāpe atbilst mērogam 1:50000, kas liecina par pētījuma un piedāvāto risinājumu reģionālo līmeni. Tādā veidā ainavu ekoloģiskais plāns domāts kā instruments BR pārvaldībai, dažādu darbību sabalansēšanai jau teritoriālā/telpiskā skatījumā.

Kopumā ainavu ekoloģiskais plāns balstās uz ainavu/ekosistēmu stāvokli, tā saglabāšanu, orientēts vairāk uz to dabas aizsardzības prakses līniju, kuras galvenais objekts ir sugas un biotopi, un kas balstās uz ES direktīvām un atbilstīgiem LR tiesību aktiem.

Teritorijas plānošanas sakarā jāpiemin Limbažu rajona teritorijas plānojuma vajadzībām veiktā ainavu izpēte (2006), kuras rezultātā izstrādāti priekšlikumi par ainavu plānošanas un aizsardzības mezglu vietām.

Alojas novads ir tikai daļa no BR, arī daļa no funkcionālā zonu aprisēm. Teritorijas ziemeļu ziemeļrietumu daļa ietilpst ainavu aizsardzības zonā, bet pārējā – neitrālajā zonā.

Tā kā dažādos pētījumu pārskatos, tajā skaitā it sevišķi ainavu ekoloģiskajā plānā, ietverta bagātīga informācija par dabas sistēmām, sugām un biotopiem, šajā darbā to nav lietderīgi pārstāstīt. Turklāt, tā informācija vairāk orientēta uz vērtībām/darbībām atsevišķu īpašumu robežās, kas jau ir vēl detāliskāks mērogs, nekā pašvaldības teritorijas plānojumam.

Ņemot vērā teikto, Aloja novada ainavas raksturotas citādā skatījumā, kas saskaņojas ar *Eiropas ainavu konvencijas* nostādņēm.

3.2.Plānojumā lietotās ainavu pētījumu pieejas

Sabiedrībā joprojām dažādi saprot un lieto vārdu *ainava*. Tas ir pašsaprotami, taču plānošanā un citās prakses jomās nepieciešama saskaņotāka pieeja. Par labu vienošanās pamatu var uzskatīt vārda *ainava* skaidrojumu Eiropas ainavu konvencijā (EAK).

Proti, „*ainava – nozīmē teritoriju tādā nozīmē, kā to uztver cilvēki un kas izveidojusies dabas un/vai cilvēku darbības un mijiedarbības rezultātā.*” Būtiskais šajā formulējumā ir tas, ka vienkopus minētas trīs lietas:

- ainava kā teritorija/telpa,
- cilvēku uztvere šodien, bet tās var būt arī atmiņas,
- dabas un cilvēka mijiedarbība kā ainavas tapšanas un pastāvēšanas nosacījums.

Dažādās ainavu izpratnes nosaka arī pieejas – gan ainavu izpētes darbos, gan ar praksi saistītās darbības jomās, tajā skaitā – pašvaldību attīstības un teritoriju plānošanas jomā. Tādēļ vispirms nepieciešams norādīt, ka Alojas novada ainavu izpēte orientēta tieši uz plānojuma izstrādi. Tā balstās uz šādām atziņām.

(1) Cilvēka darbība gadsimtu gaitā veidojusi šodien redzamās ainavas, tādēļ tās var saukt par *darbības ainavām* (piemēram, lauku ainava saistīta ar zemes izmantošanu un apdzīvojamību, u. tml.). Cilvēka darbība turpmākajos laikos arī *uztur* ainavas, tādēļ – plānojumos patiesībā ir jārunā par šodienas un nākotnes *darbībām*, kas nepieciešamas vai nu ainavu uzturēšanai, vai jaunu ainavu attīstībai. Tādējādi saprotams, ka cilvēki ir ainavas daļa, taču viņu loma dažādos laikos izpaudusies un izpaužas dažādi.

(2) Ainavas var skaidrot kā *procesu*, turklāt divējādi: - kā vispārējo ainavu vēstures gaitu, un – kā konkrētu ainavu (vietu) attīstības gaitu. Ainavu attīstības process nav lineārs, jo krasu politisko, ekonomisko un sociālo pārmaiņu laikos mainās arī ainavu attīstības nosacījumi, veidojas jaunas attiecības starp cilvēku un ainavu. Kā sekas tam – laika gaitā konkrētās vietās mijas dažādi ainavu *stāvokļi*. Katrā jaunā attīstības posmā ainavās notiek laikam raksturīgās pārmaiņas, vai arī veidojas *jaunas ainavas*. Tas noticis agrāk un notiek pašreiz.

(3) Par ainavām varam runāt vispārīgā veidā – kā par nepārtrauktu ainavu klājumu, kā tēlu, kurā robežām nav nozīmes. Bet plānošanas mērķiem no klājuma jāizdala ainavu telpas/teritorijas, kas reāli saistītas ar vietām, tātad, ar vietvārdu, un atspoguļo ilgstošas cilvēka un dabas mijiedarbības izpausmes šajā konkrētajā vietā.

(4) Tāpat vispārīgā veidā – visas ainavas ir *vērtība*, jo tās atspoguļo Latvijas vai kāda konkrēta apvidus dabu, vēsturi, un ir galvenais piederības sajūtas nosacījums. Un atkal – plānošanas mērķi izvirza savas prasības. Proti, ja runa ir par reālām, konkrētām ainavām, tad tikpat konkrēti jāizvērtē un jānosaka to *nozīme* – attiecībā pret nacionāliem vai lokāliem mērķiem, pret dabas un kultūras mantojuma aizsardzības mērķiem, attiecībā pret ainavu attīstības procesiem utt. *Nozīme* ietekmē plānošanas lēmumus, it sevišķi – plānotās rīcības.

Alojas novada ainavu izpētē izmantoti Latvijas Valsts vēstures arhīva (LVVA) materiāli – dažādas senās kartes, muižu plāni (19.gs.) un muižu (pavisam 11 muižas) sadalīšanas materiāli (20.gs.), dažādu laiku publikācijas, kā arī apsekojumi dabā.

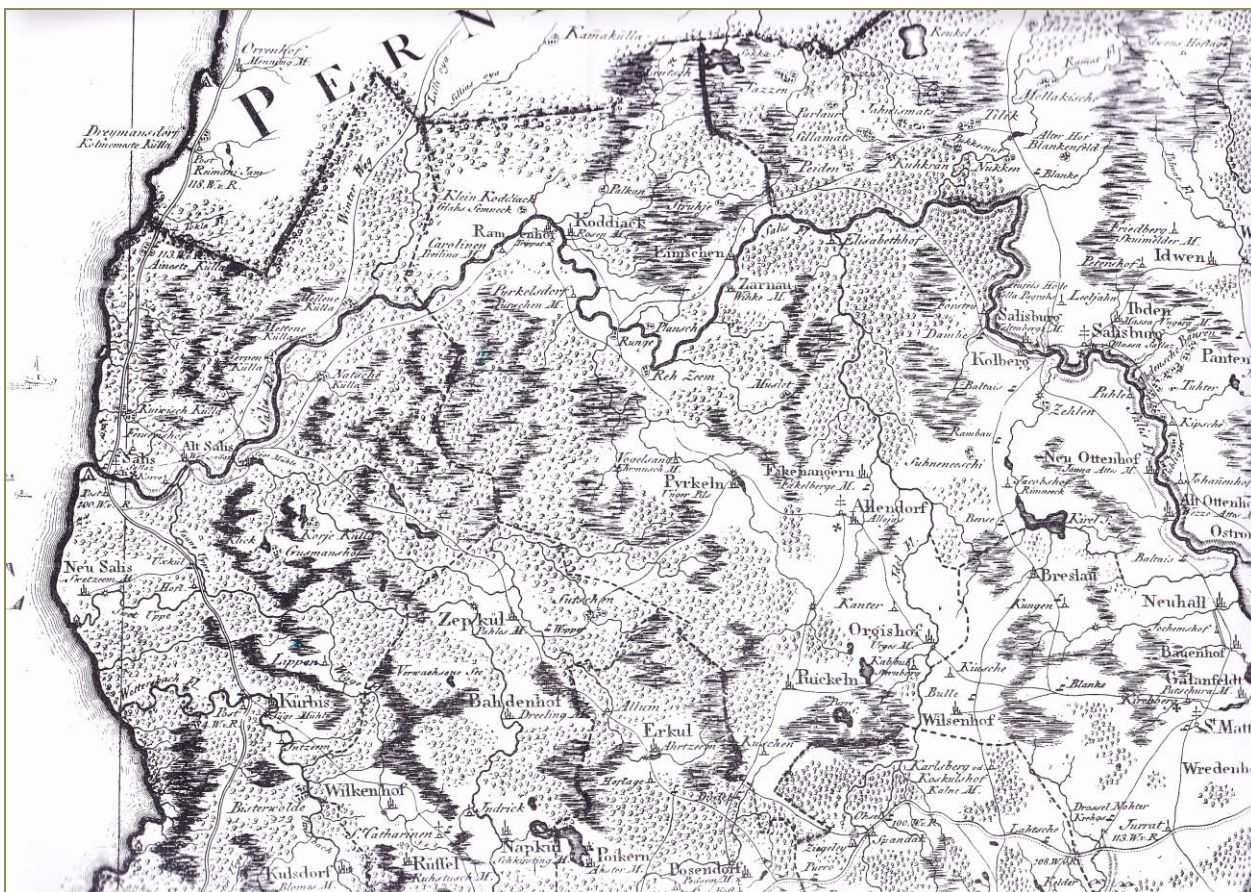
Šajā darbā sniegts tikai īss apskats par Alojas novada ainavām, turklāt tādā griezumā, kas nepieciešams teritorijas plānojuma izstrādei.

3.3. Vēsturiskais konteksts

Ainavu veidošanās vēsture pašreizējā Alojas novada teritorijā iesniedzas tālā pagātnē, par ko liecina senie pilskalni un senkapi (tagad – vēstures pieminekļi). Vēlākos laikos teritorijas vēsturiskās aprises var saistīt ar Rīgas arhibīskapa un Livonijas ordeņa pārvaldītajām teritorijām 13.-14. gs. Tajā laikā pašreizējā Alojas novada teritoriju šķērsoja robeža starp abiem minētajiem ietekmes areāliem. Tā laika liecinieks ir senā Ungurpils vieta – arhibīskapa pils vieta, kur vēlāk veidojās muiža. Tādi kultūrvēstures objekti liecina par konkrēto vietu nozīmi kādā noteiktā laikā, bet kas vēlākos laikos varēja mainīties – gan pastiprināties, gan pazust.

Livonijas laikā Ziemeļvidzemei nozīmīgs bija piejūras ceļš, kas gāja no Rīgas uz Pērnavu un tālāk. Tolaik pastāvēja arī cits nozīmīgs ceļš – no Rīgas caur Limbažiem, Pociemu, Spandegām un Ozoliem uz Burtniekiem un tālāk. Kā visur, vēsturiskos ceļus labi iezīmē seno krogu vietas.

Kopējo zemes izmantošanas situāciju, muižu centru un ciemu (tie varētu būt lībiešu ciemi) izvietojumu 18.gs. beigās parāda fragments (18.attēls) no L. A. Mellīna Vidzemes kartes (Latvijas Nacionālās bibliotēkas krājumi).

18.attēls. Ziemeļvidzeme 18.gs. nogalē. Fragments no L.A.Mellīna kartes.

Ilgus gadus nozīmīgas sabiedriskas funkcijas pildīja draudzes, kas radās līdz ar kristietības nostiprināšanos. Draudze – tā ir ne tikai cilvēku kopums, kas pierakstīti galvenajai baznīcai, bet arī teritorija, ko iezīmē apkārtējo, draudzē ietilpstošo muižu robežas. Tagadējā novada teritorija piederēja pie Alojas, Dikļu un Matīšu draudzēm.

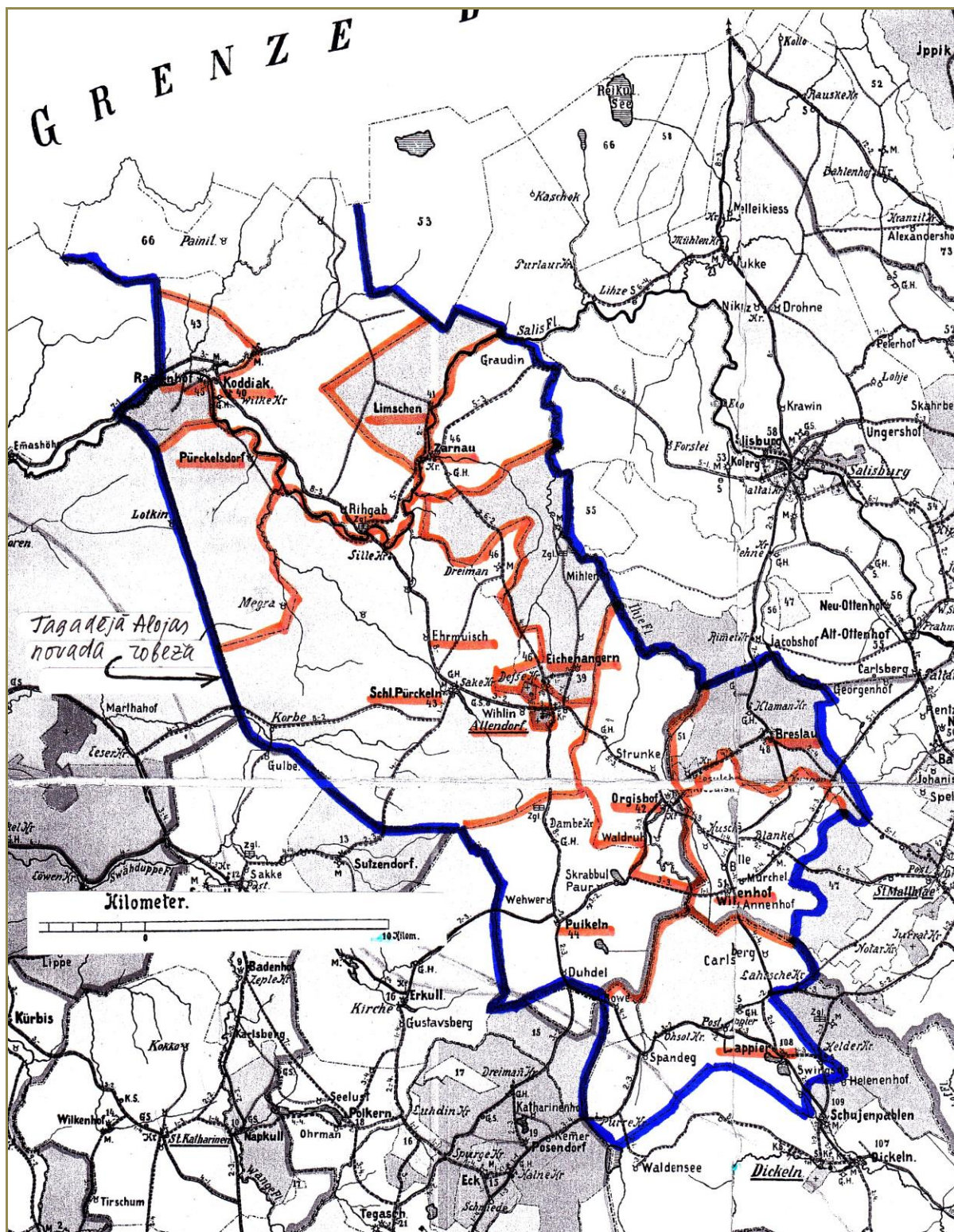
Vidzemes īpatnība bija tāda, ka pēc pievienošanas Krievijas impērijai blakus evaņģēliski luteriskām draudzēm pastāvēja arī pareizticīgo draudzes (baznīca Alojā).

Apdzīvojuma veidošanās Latvijas lauku apvidos saistāma gan ar dabas apstākļu fonu, gan tiesiskiem, sociāliem un vēstures nosacījumiem, kas pastāvējuši dažādos sabiedrības un vietu attīstības posmos. Savukārt ainavu veidošanās kā ilglaicīgs process notiek vienlaikus ar apdzīvojuma attīstību un zemes izmantošanu.

Tomēr atskatam pagātnē vēlams noteikt laika robežas. Ainavu vēstures gadījumā limitējošais faktors ir karšu esamība. Senākās kartes, kas sniedz vispārēju ieskatu teritoriju telpiskajā struktūrā un kurās ir atpazīstami vietvārdi, attiecas uz 17.gs. otro pusi, kad Vidzemē zviedru laikos notika t.s. arklu revīzijas. Tomēr daudz detāliskāk izstrādātas kartes parādās tikai 18.gs. beigās un 19.gs. sākumā. Tās ir gan vispārējās topogrāfiskās, administratīvās vai ceļu kartes, gan arī atsevišķu muižu kartes (mērogi 1:4500 vai 1:5200).

Gadsimtu gaitā tagadējā Alojas novada teritorijā izveidojās muižu tīklojums, par kuru var spriest pēc muižu centru lokalizācijām vēl 20.gs. sākumā (19.attēls, kopija no Valmieras apriņķa ceļu un robežu kartes).

19.attēls. Bijušās muižas un ceļi tagadējā Alojas novada teritorijā 1903.g. Kartes fragments. A.Melluma, 2012.

Kaut arī zemnieku sētas pastāvējušas vienlaikus ar muižām, bijušas ar tām dažādos veidos saistītas, pirmo nozīmīgo informāciju par tām sniedz zviedru laiku (17. gs. otrā puse) izstrādātas muižu revīzijas kartes. Tajās redzamas lauku un mežu, purvu, krūmāju platības, zemnieku sētas, to izvietojums. Tomēr kultūrvēsturiskā skatījumā pats nozīmīgākais ir tas, ka cauri gadu simtiem senie mājvārdi ir saglabājušies līdz mūsu dienām.

Jau iepriekš minēts, ka ainavu veidošanās/attīstība laika gaitā atkarīga no cilvēka darbības, kas lielos vilcienos saistās ar zemes izmantošanu un apdzīvojuma veidošanos. Tas ir vienots un nepārtraukts process, taču gadsimtu gaitā iespējams nodalīt vairākus posmus (skat. turpmāk).

3.4. Dabas apstākļu fons

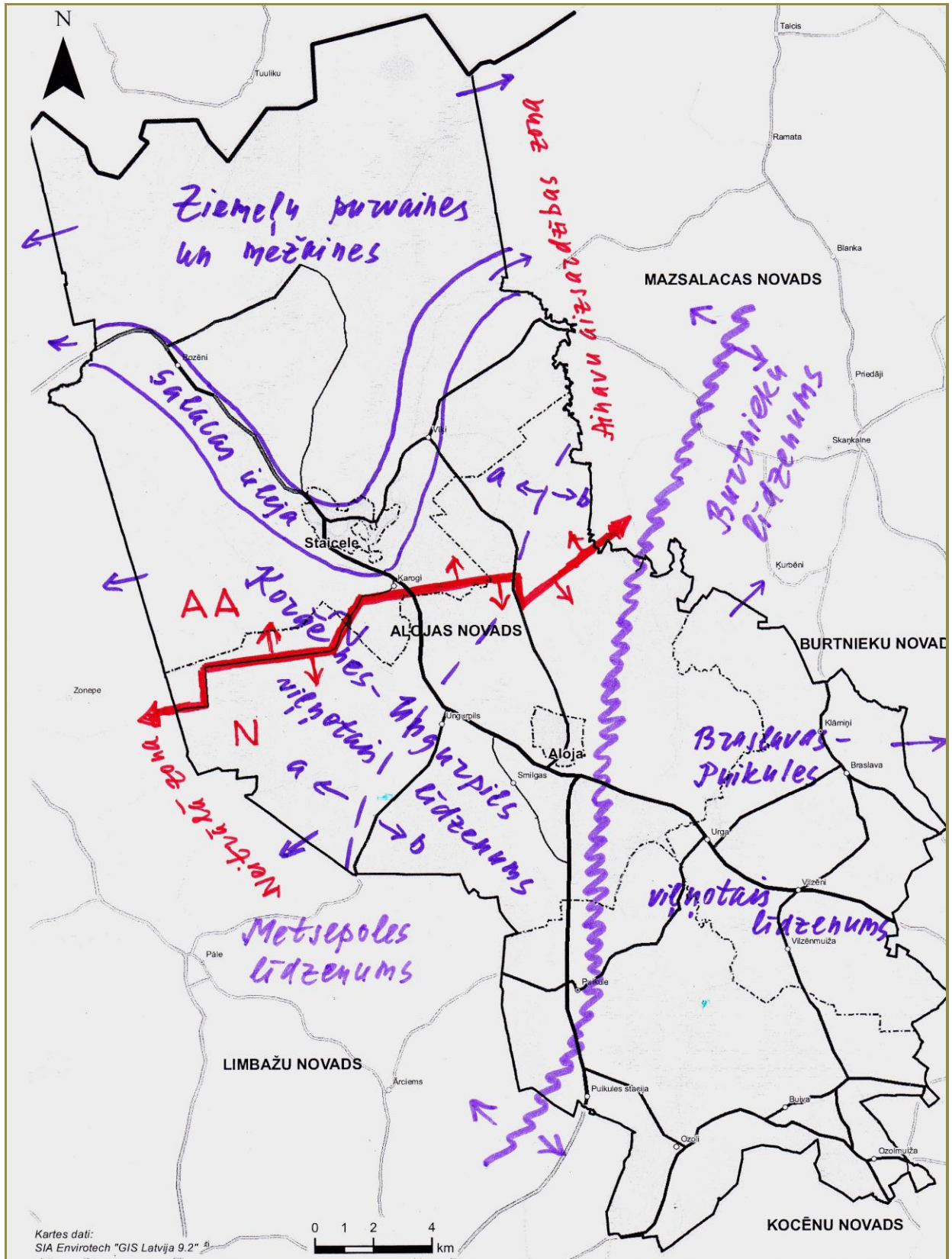
Cilvēka dzīve un darbība vienmēr norisinājusies kādā konkrētā vietā, konkrētos dabas apstākļos. Tādēļ nepieciešama informācija par dabas apstākļu fonu, kādā notika ainavu veidošanās laika gaitā, konkrēti – Alojas novada teritorijā, vienlaikus uzsverot, ka tā nav izolēta sala, bet dažādām saitēm sasaistīta ar apkārtējām teritorijām.

Lielāko ainavisko vienību nodalīšanā par galveno pazīmi parasti uzskata zemes virsmas reljefu, jo reljefa formas ir telpiski/teritoriāli veidojumi, kas ir stabili, ar pietiekami skaidrām un dabā saskatāmām robežām. Tādēļ tās izmantojamas dažādo ainavisko vienību norobežošanai telpā vai uz kartēm, tomēr ņemot vērā to, ka dažādos mērogos noteiktās ainaviskās vienības vienmēr būs atšķirīgas.

Kopumā Latvijas dabas rajonēšanā pastāv dažādas pieejas, atšķirīgā veidā tiek nodalītas teritoriālās vienības – dabas rajoni un dabas apvidi. Par to jau tika rakstīts Limbažu rajona ainavu pētījumu sakarā (Melluma, 2006).

Pēc V. Zelča (jaunākā rajonēšanas shēma publicēta Latvijas Avīzes gadagrāmatā, 2011), Alojas novada teritorijas lielākā daļa atrodas divos Ziemeļvidzemes apvidos: Metsepoles līdzenumā un Burtnieku līdzenumā. Savukārt agrāk izstrādātajā Latvijas ainavu rajonēšanas shēmā (Ramans, 1994) nodalīta vienota Ziemeļvidzemes ainavzeme, kuras robežās kā apvidi – Salacas apvidus ar Salacas ieleju, Alojas – Limbažu un Burtnieku apvidus. Raugoties minētajās rajonēšanas shēmās, redzams, ka abas atspoguļo kādas pēc dabas apstākļu kopuma būtiski atšķirīgas teritorijas.

Balstoties uz minētajām dabas rajonēšanas shēmām, kā arī uz pētījumiem dažādās vietās Ziemeļvidzemē, 20.att. shēmā parādītas Alojas novada teritorijā pārstāvētās ainaviskās vienības – ainavu apvidi.

20.attēls. Ainaviskās vienības Aļoju novada teritorijā. A.Melluma, 2012.

1. Ziemeļu mežaines un purvaines – tas ir apvidus ziemeļos no Salacas ielejas. Reljefa ziņā – plakans līdzenums ar spēcīgu gruntsūdeņu ietekmi, kas veicinājusi purvu veidošanos, bet ierobežojusi zemes izmantošanu lauksaimniecībā. Tā attīstījusies tikai vietās ar labākiem dabiskās drenāžas apstākļiem – gar upīšu ielejām (piemēram, Glāžupe jeb Līvupe) vai lēzenu reljefa pacēlumu *salās*. Senās kartes rāda, ka 18.-19.gs teritorijā bijušas izklaidus apdzīvotas vietas, tajā skaitā ciemi (tie varēja būt senie lībiešu ciemi). Padomju varas gados daudzviet veikta zemju meliorācija, nojauktas viensētas, veidojot plašākus zemju masīvus, bet pašreiz notiek otrreizējā pārpurvošanās. Vairākiem purviem noteikts dabas lieguma statuss.

2. Salacas ieleja ar apkārtni. Atraktīva upes ieleja, samērā šaura, bet izceļas ar izteiktajiem līkumiem jeb lokiem. Pašreiz ieleja un tās malas stipri aizaugušas, samazinot vai vietumis vispār izslēdzot pieejamību un spēju saskatīt upi un ieleju kopumā. Taču agrāk ielejas malas pagājušajos gadsimtos bijušas apdzīvotas un zemes apstrādātas. Vēl nesen ielejas nogāzēs un uz terasēm varēja saskatīt parkveida pļavu vietas, siena šķūnīšu vietas, kas atgādina par to, ka cilvēka klātbūtne Salacas ielejā agrāk bija daudz spēcīgāk izteikta. Par to liecina arī gar ieleju ejošie senie ceļi (pašreiz daudzviet neizbraucami), muižu vietas, vecsaimniecību vietas, kā arī kokmateriālu krautuvju vietas, kas saglabājušās no laikiem, kad pa Salacas upi pludināja kokus. Pašreiz Salacas ielejai noteikts dabas parka statuss.

3. Korģenes – Ungurpils līdzenums. Novada robežās atrodas tikai tā daļa, turklāt arī tā nav viendabīga. Rietumu malā (starp Salacas ieleju, Staiceli un Ungurpili) dominē mežu masīvi, lielākās platībās nosusināti, arī purvi, bet apdzīvojums un lauku zemes izkaisītas pa atsevišķām *salām* vai gar upīšu ielejām (piemēram, Joglas ieleja). Savukārt apvidus austrumu malā lielākas platības aizņem lauku ainavas, kas mijas ar meža masīviem. Arī šeit zemes izmantošanas iespējas izsenis nosaka dabiskās drenāžas apstākļi, tādēļ senākās saimniecības izvietojas gar upju ielejām, piemēram, gar Īģes upi. Ungurpils – Alojas apkārtnē ir apvidus *kodols* ar izcilu kultūrvēsturisko nozīmi.

4. Puikules – Braslavas viļņotais līdzenums. Alojas novada robežās tas ir neliela daļa no plašā Burtnieku drumlinu lauka, kas turpinās austrumu virzienā. Raksturīgā iezīme – ziemeļrietumu-dienvidaustrumu virzienā orientētu, paralēli izvietotu neaugstu pacēlumu un pazeminājumu mija, ko vietām pārtrauc lielākas ieplakas vai purvi. Apvidus vēsturiski intensīvāk izmantots lauksaimniecībā (auglīgākas augsnes, labāki drenāžas apstākļi u.c.). Vēl joprojām šeit ir plašākas apsaimniekoto zemju platības, tomēr apdzīvojuma raksturs izmainījies. Proti – viensētu skaits samazinājies.

Var teikt, ka iepriekš rakstītais ir vispārējās norādes, jeb *novada koordinātes*, kas parāda tā vietu Latvijā un ļauj spriest par dabas apstākļu raksturu un atšķirībām.

Visā novada teritorijā pārstāvētas Latvijas fona ainavas – līdzenumi un viļņotie līdzenumi, kas izsenis dažādās pakāpēs, ar dažādu intensitāti izmantoti lauksaimniecībā/apdzīvojumam, vai arī – tās ir lielākas mežu platības. Liela nozīme purviem un mežiem.

Dažādos reljefa apstākļos (īpaša nozīme ir dabiskiem drenāžas apstākļiem) laika gaitā vienlaikus ar apdzīvojuma attīstību un zemes izmantošanu (tās veidiem, teritoriālajām izpausmēm) izveidojās apdzīvotās lauku ainavas un lielākajos meža masīvos – visai reti apdzīvotās meža ainavas jeb mežaines.

Vēsturiski senākie apdzīvojuma centri ir muižu centri, ko var uzskatīt par sava veida *enkurvietām*. Gadsimtu gaitā daļa no tiem saglabājusies, daļa – zudusi. Tajā pašā laikā – izveidojušies jauni ciemi, senāki ciemi pārvērtušies par pilsētām (Aloja, Staicele).

3.5. Ainavu attīstības posmi

Balstoties uz izpētes gaitā iegūto informāciju, iespējams sniegt vispārēju pārskatu par ainavu veidošanās/attīstības vēsturisko gaitu, nodalot tajā noteiktus posmus, kas iezīmē atšķirības kopējā laika plūdumā (tās saistās ar politiskās un ekonomiskās situācijas maiņām).

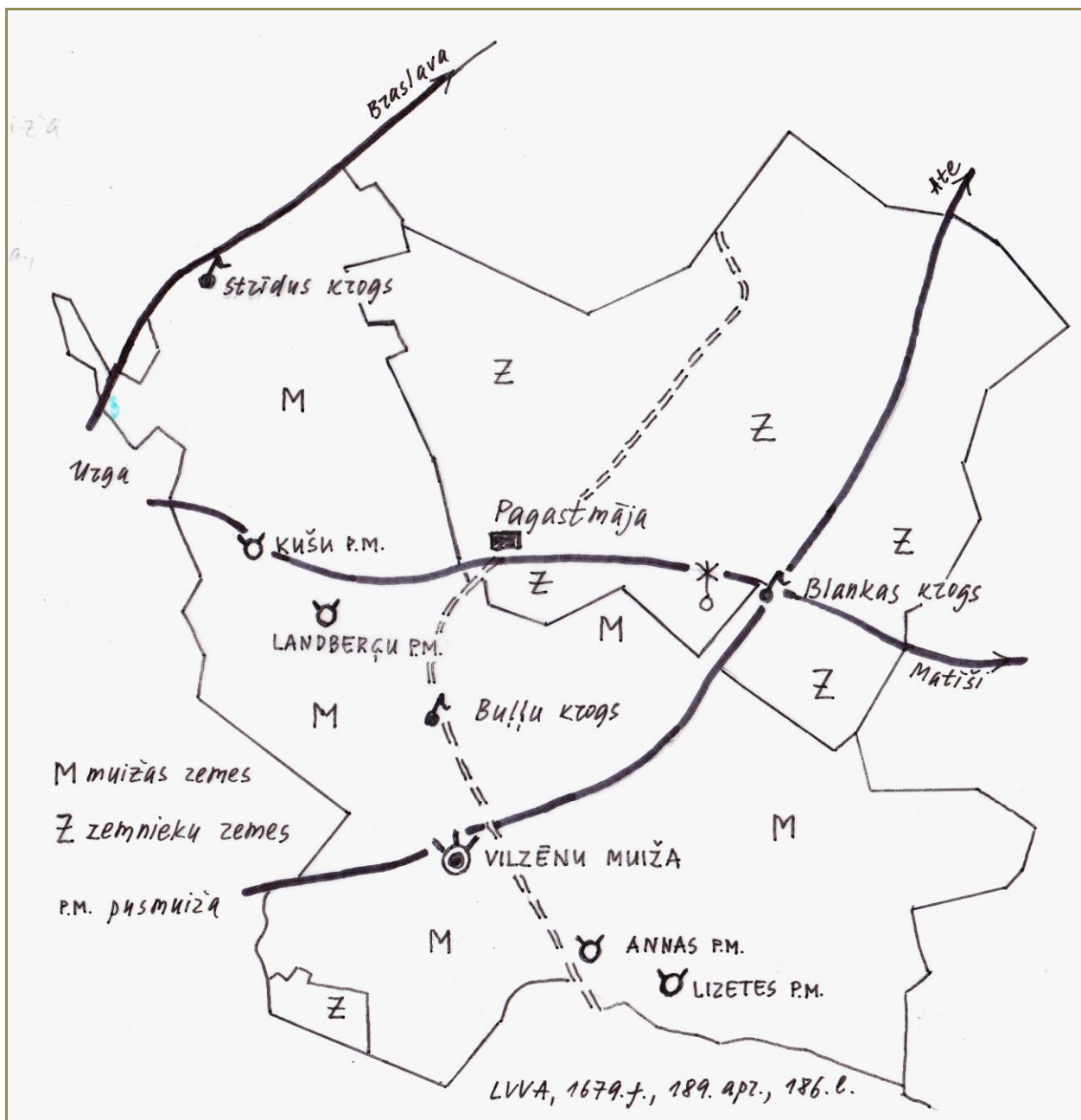
(1) **Muižu laiki.** Garākais ainavu veidošanās posms saistās ar muižu laikiem, tas ir, no jau pieminētās 17.gs. nogales līdz muižu sadalīšanai zemes reformas laikā jau Latvijas brīvvalstī 20. gs. 20. gados. Muižu veidošanos saista ar 15.-16.gs., bet laika gaitā daudzkārt mainās konkrēto muižu īpašnieki un teritoriālās aprises. Muižas dāvināja un atņēma, apvienoja un dalīja, pirka un pārdeva, ieķīlāja, nospēlēja kārtīs utt.

Izsenis muižu centri ir tās vietas, ar ko saista *muižu* vispār, nedomājot par to kā par teritoriju. Arī senākajās kartēs tiek iezīmēti tikai centri, no tiem izejošie vai ienākošie ceļi, kas parādīja saiknes ar apkārtējām muižām, galvenos kustības virzienus. Muižu centru tuvumā šos ceļus vizuāli iezīmēja alejas. Alojas novadā izteismīgas alejas redzamas pie Alojas un Ungurpils, Vilzēniem, Braslavas, Ozolmuižas.

Par senāko muižu centru izskatu var spriest vien pēc senākiem zīmējumiem, piemēram, tie ir J. K. Broces zīmējumi 18. gs. nogalē un 19. gs. sākumā. Arī senākos aprakstos un vēstures avotos norādīts, ka muižu centri savulaik izskatījās kā zemnieku sētas – ēkas tajos cēla guļbūvēs, ar salmu vai lubu jumtiem. Muižu centriem negāja secen arī daudzie kari un postījumi, bet padomju varas gados tos apzināti deformēja.

Alojas novada muižu centriem bijis dažāds liktenis. Daži jau senāk iekļāvušies ciemu struktūrā, un ēkas pilda nozīmīgas funkcijas (Ozolmuiža, Puikule, Urga, Viķi). Vairāku muižu centri iezīmējas tikai ar dažām senajām ēkām un seno parku vecajiem kokiem (Vilzēni, Braslava), bet dažu muižu centru vietas dabā saskatāmas visai nosacīti, ja vien nav zināms to nosaukums (Puršēni, Limšēni, Dripatas, Rozēni, Stakenberģe).

Būtiski atzīmēt, ka muižu saimniecība – tā ir muižas centrs un teritorija, kurā vairumā gadījumu ir divas daļas: (1) pašas muižas apsaimniekotās zemes un (2) zemnieku saimniecību zemes. Kā piemērs – minēto zemju izvietojums Vilzēnu muižas teritorijā 19.gs. nogalē (sk.21.attēls).

21.attēls. Bijušās Vilzēnu muižas teritoriālā struktūra. Fragments no Matīšu draudzes kartes 19.gs. beigās. (LVVA, 1679.f., 189.apz., 186.l.)

Pēc dzimtbūšanas atcelšanas Vidzemē 1819.g. cilvēki kļuva brīvi, bet zeme – palika muižniekiem, un viņi ar to varēja izrīkoties pēc savas vēlēšanās. Tikai vēlāk, 1849.g.likums noteica, ka zemnieku zemes muižnieks drīkst tikai vai nu izrentēt, vai arī pārdot zemniekiem. Šajā laikā sākās saimniecību iepirkšana uz dzimtu, kā arī saimniecību ekonomiskā attīstība. Tas bija nozīmīgs notikums ne tikai ekonomiskā ziņā, bet arī iezīmēja turpmāko lauku apdzīvojuma attīstības virzienus un tautas nacionālo atmodu.

Ainavu veidošanās skatījumā šajā laikā liela nozīme ir tieši muižu teritoriālajai struktūrai, tam, ka ir nošķirtas *muižās zemes* un *zemnieku zemes*. Tajās bija atšķirīga zemju apsaimniekošana, arī – apdzīvojuma raksturs. Kopumā – šajā laikā izveidojās tas lauku ainavas tips, kas dažādās variācijās pastāv

vēl pašlaik. Proti, tā ir lauku, mežu, ceļu un lauku sētu mozaīka, kuras aprises un vizuālo veidolu nosaka gan dabas apstākļu īpatnības no vietas uz vietu, gan dažādās vēstures zīmes.

(2) **Latvijas valstiskās neatkarības laiks.** Pēc Latvijas valstiskās neatkarības pasludināšanas 1920.g. sākās agrārā reforma, kas nozīmēja muižu īpašumu sadalīšanu, zemju piešķiršanu jaunsaimniekiem, kā arī vecsaimniecību (agrāk – zemnieku saimniecību) nostiprināšanos. Tas bija vēsturiski nozīmīgs process, kas būtiskā veidā ietekmēja ne tikai cilvēku dzīvi, bet arī apkārtējo ainavu. Bijušajiem muižu īpašniekiem iedalīja zemes (50-100 ha), galvenokārt ap muižu centriem. Tādējādi agrārās reformas laikā sava veidā izpaudās muižu teritoriālās struktūras pēc ietekmes. Vispirms, kādreizējās muižu zemju platībās izveidojās jaunas lauku sētas – *jaunsaimniecības*, kuru zemes platības bija mazākas nekā vecsaimniecībām. Turklāt, tikai daļa no jaunsaimniecībām kopā ar zemi ieguva arī esošās ēkas (atsevišķas muižas vai rentes saimniecību ēkas), bet daļa – zemi bez ēkām. Tādēļ ar laiku, pēc ēku uzbūvēšanas, šajās vietās mainījās apdzīvojuma raksturs un blīvums. Muižu dalīšanas materiāli liecina, ka daudzviet jaunsaimniecībām tika iedalītas zemes mežos vai izcirtumos, tādēļ palielinājās lauksaimniecības zemju īpatsvars un aizņemtās platības, bet samazinājās mežu platības.

Kopskatu par situāciju pēc agrārās reformas Alojas novada pagastos (pēc situācijas 1935.g.) sniedz tā laika statistikas dati (sk.16. tabula).

16. tabula. Lauku apdzīvotās vietas: situācija 1935.g.(pēc: V.Salmais un A. Maldups Lauku apdzīvotās vietas, 1936)

Pagasts*	Apdzīv. vietu kopsk.	Muižas	Vecsaimniecības	Jaunsaimniecības	Maz mājas	Skolas	Citas
Alojas	446	6	123	207	8	3	99
Braslavas	102	2	32	52	6	1	9
Ozolu	127	1	34	58	21	1	12
Puikules	155	1	33	97	13	2	9
Rozēnu	473	-	123	197	37	4	112
Vilzēnu	106	-	32	52	11	2	6

Piezīme: *nozīmē, ka pagastu nosaukumi atbilst 1935.g. situācijai. Kādreizējais Rozēnu pagasts atbilst pašreizējam Staiceles pagastam. Ņemot vērā to, ka laika gaitā senie pagasti apvienojušies vai ieguvuši jaunus nosaukumus, datiem ir informatīva nozīme.

Uzmanība pievēršama tam, ka *jaunsaimniecības* un *vecsaimniecības* nozīmē arī dažādos laikos celtās mājas. Līdz 1918.g. celtās ēkas visticamāk bija vecsaimniecībās, bet laikā no 1919.g. līdz 1945.g. celtās – jaunsaimniecībās. To atspoguļo 2000.g. tautskaites materiāli, pēc kuriem aprēķināts dažādos laikos celtajos *mājokļos* (tas nav tas pats, kas 16.tab. minētās *saimniecības*) dzīvojošo īpatsvars konkrētajā pašvaldībā.

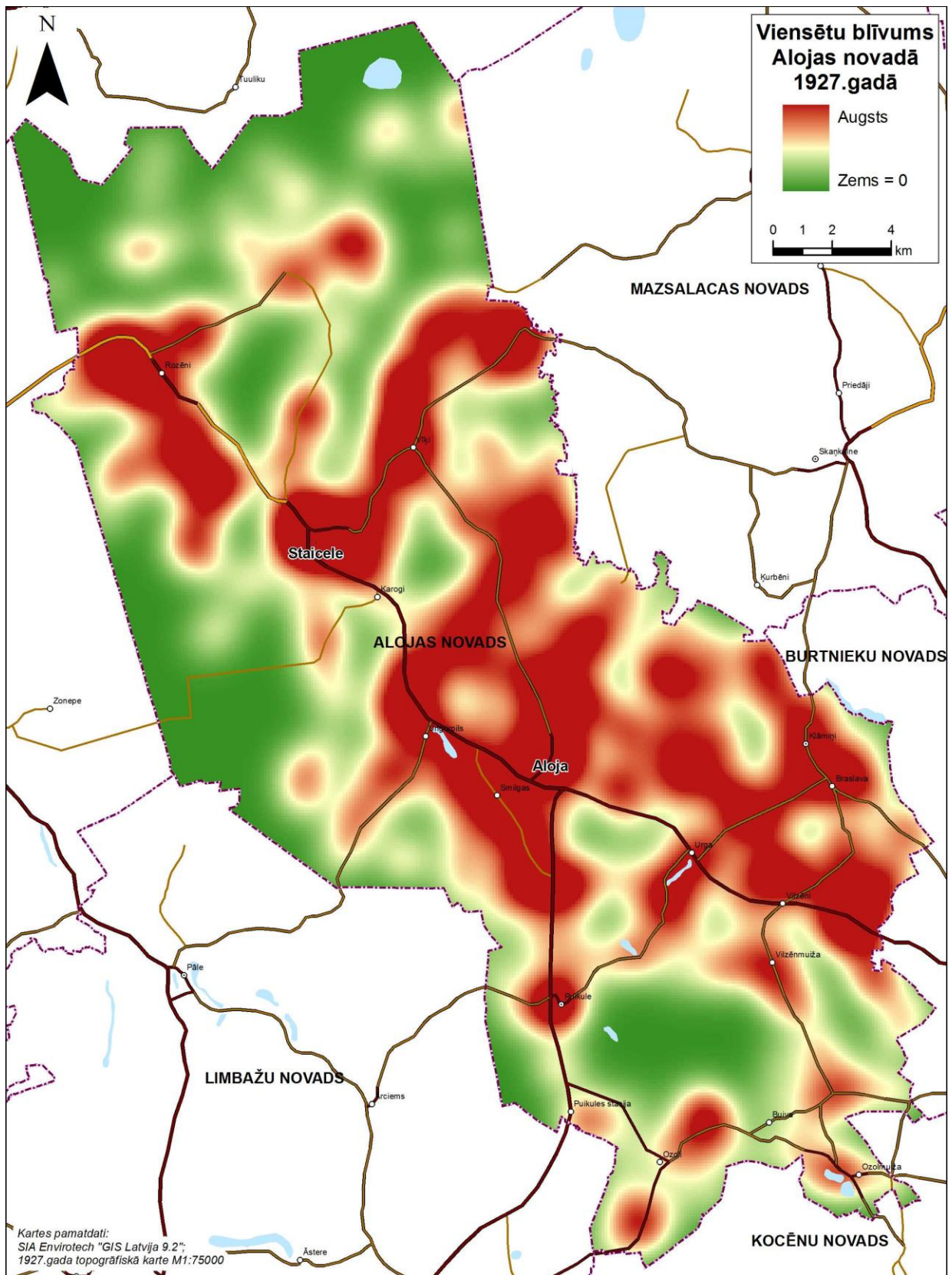
17. tabula. Dažādos gados celtajos mājokļos dzīvojošo struktūra Alojas novada pagastos. Aprēķināts pēc 2000.g. tautskaites materiāliem.

Teritorija	Iedzīvotāju skaits, 2000.g.	mājokļu skaits	Dzīvo (%) mājokļos, kas celti			mājokļu blīvums kv.km.
			līdz 1918.g	1919.-1945.g.	1971.-1990.g.	
Aloja ar lauku terit.	2640	927	11%	29%	38%	5,2
Braslavas pagasts	786	245	27	35	21	3,0
Brīvzemnieku pag.	1164	377	16	25	33	3,7
Staicele ar lauku ter.	1951	726	22	32	21	2,7

Jāpiezīmē, ka arī 17.tabulas dati ir orientējoši, it sevišķi attiecībā uz Alojas un Staiceles pagastiem, kas tautskaites laikā bija atbilstīgo pilsētu *lauku teritorijas*, bet iedzīvotāju skaitā nebija atsevišķi nodalīti pilsētas iedzīvotāji. Tomēr ir vērts pievērst uzmanību tam, ievērojama iedzīvotāju daļa dzīvo mājokļos, kas celti laikā līdz Otrajam pasaules karam, proti, no 40% līdz 62% (Braslavas pag.). Tātad gan muižu laikos, gan neatkarības gados celtos mājokļus var uzskatīt par *uzkrātajiem resursiem*.

Izmantojot pag. gs. izstrādātas t.s. armijas topogrāfiskās kartes mērogā 1:75000, izanalizēta apdzīvojuma situācija, galveno uzmanību pievēršot viensētām, to izvietojumam. Viensētu blīvuma noteikšanai izmantota *Kernela blīvuma funkcija*, kura aprēķina parametra blīvumu katrā rastra šūnā, izveidojot radiālu zīmējumu. (apstrādi veicis J. Skudra) Rezultātā iegūta karte (sk.22.attēls), kas nosacītā veidā parāda viensētu blīvumu dažādās novada vietās. Tā ir situācija jau agrārās reformas nobeiguma laikā, pirms Otrā pasaules kara.

22.attēls. Lauku apdzīvojums I: viensētu blīvums 20.gs. 30.gados pēc agrārās reformas un pirms Otrā pasaules kara.
J.Skudra, 2012.

(3) **Padomju varas gadi.** Posms sākās ar Latvijas okupāciju, tam sekojošo Otro pasaules karu. Pēc tam ritēja dzīve padomju sistēmā. Visi īpašumi tika nacionalizēti, laukos izveidoja kopsaimniecības (kolhozi) un padomju saimniecības (sovhozi). Galvenie faktori, kas ietekmēja turpmāko ainavu attīstību, ir (1) mērķtiecīga apdzīvojuma pārveidošana (lauku sētu likvidēšana, ciemu celtniecība), un (2) masveidīga zemju meliorācija, ko pavadīja viensētu likvidēšana.

Uz Otrā pasaules kara postījumu fona daudzviet tas veicināja lokālo nomaļu veidošanos, kā arī meža platību palielināšanos. Meliorētajās platībās izveidoja klajas lauku ainavas, ar lieliem tūrumiem, bez agrākajai lauku ainavai raksturīgajiem elementiem – sētām, koku puduriem, sīkiem ainavas elementiem. Šajā laikā cēla lielas lopu fermas un dažādas ražotnes, nereti – tiešā muižu centru tuvumā. Kopumā – šajā laikā notika ainavu telpiskā diferencēšanās un krass lūzums ilglaicīgajā ainavu veidošanās/attīstības procesā.

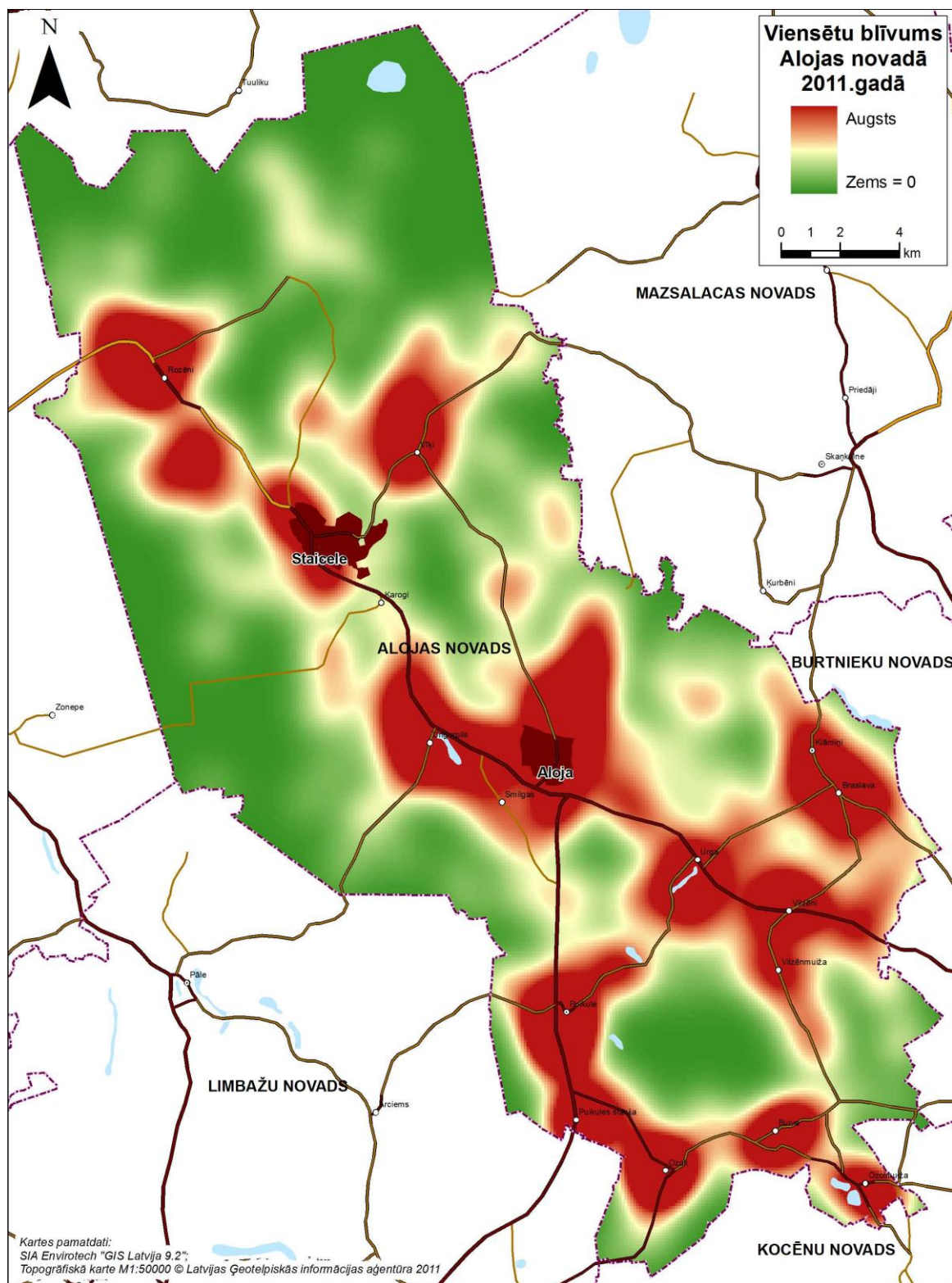
Izvērtējot padomju varas gados notikušās ainavu pārvērtības, jāatzīst, ka lielākā nozīme bija diviem procesiem: (1)zemju vienlaidus meliorācijai, un (2) kolhozu un sovhozu centru – ciemu (tolaik teica – ciematu) plānošanai un izbūvei. Protams, attīstījās arī pilsētas – Aloja un Staicele. Jau 17.tabulā bija redzams, ka padomju varas gados, laikā no 1961.g. līdz 1990.g. celtajos mājokļos dzīvo Alojā ar lauku teritoriju – 38%, Braslavas pagastā – 33%, Brīvēzemnieku pagastā – 21% un Staicelē ar lauku teritoriju – 21% no iedzīvotājiem.

Gan meliorācijas objektu teritorijas, gan tolaik veidotus ciemus redzam kā šodienas ainavas veidola pašsaprotamu daļu, neatkarīgi no to vērtējuma. Interesanti šķiet tas, ka pašreiz klajās, pārskatāmās meliorētās ainavas tiek uztvertas kā estētiska vērtība. Tātad – tās pēdējo paaudžu laikā atzītas un pieņemtas kā pašsaprotamas, kaut gan meliorācijas darbu aktivizēšanās laikā sabiedrībā bija asi protesti pret koku izciršanu un lauku sētu nojaukšanu.

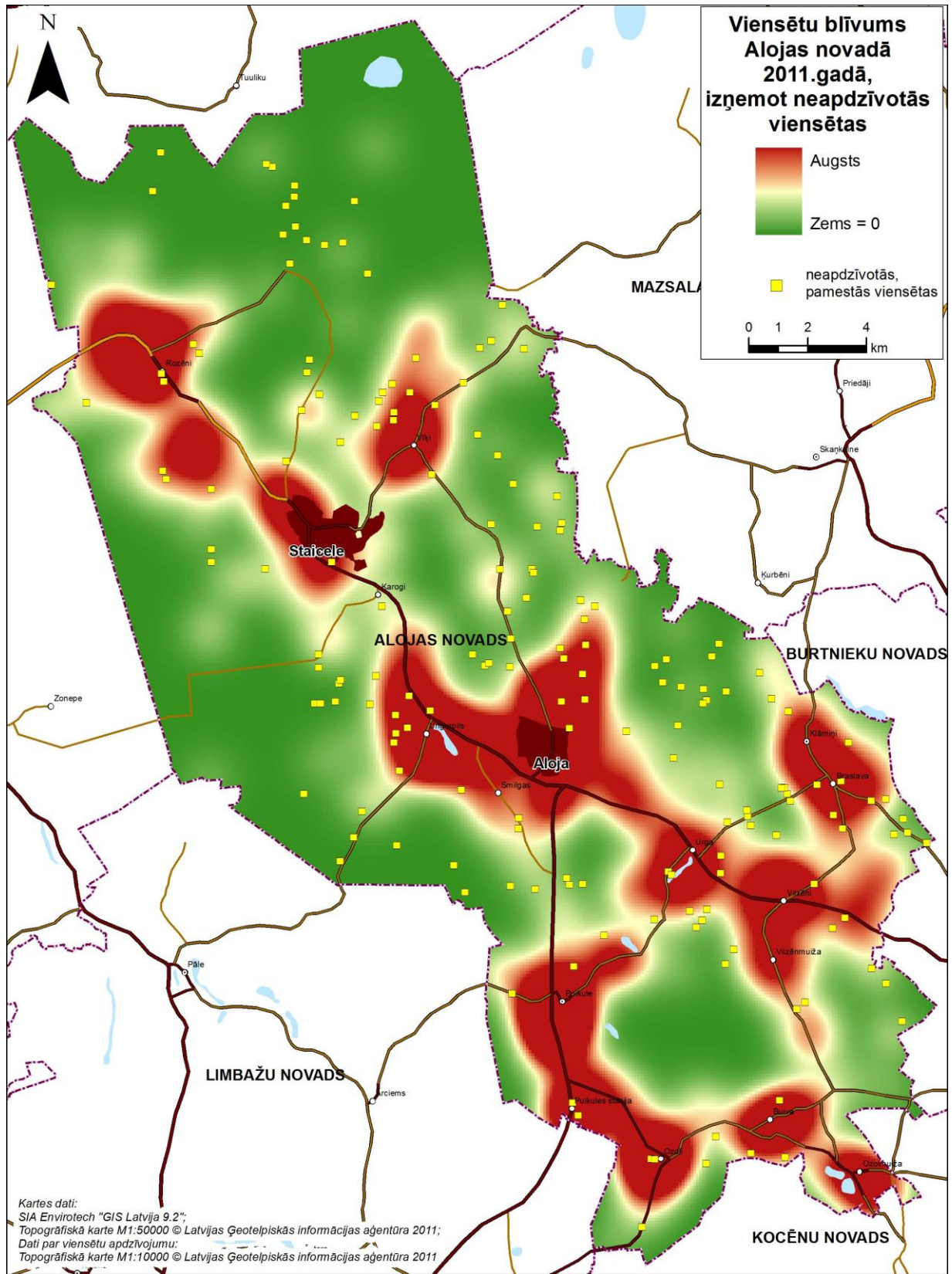
(4) **Mūsdienas.** Jaunākais ainavu veidošanās/attīstības posms sākās pēc Latvijas valstiskās neatkarības atgūšanas. Krasi izmainījās politiskā, sociālā un ekonomiskā situācija, kas ietekmēja cilvēku dzīvi un atspoguļojas ainavās. Vadošais faktors bija īstenotā zemes reforma. Tās rezultātā sākotnēji atjaunoti īpašumi pēc pirmskara situācijas, bet pēc tam zemes īpašumus vai nu vēl vairāk sadala pārdodot, vai arī apvieno iepērkot. Šajā laikā jaunā veidā notiek ainavu telpiskā diferencēšanās – vienās vietās notiek aktīva lauksaimnieciskā darbība, ienesot jaunus vizuālos akcentus ainavās, citās vietās lauksaimniecības zemes aizaug ar krūmiem un pazūd lauku sētas. Savukārt vietām neizmanto ti stāv lieli ražošanas objekti, kas ar savu pamestību ietekmē vietējo ainavu vizuālo tēlu. Lauku urbanizācijas tendences pag. gs. otrajā pusē izpaudās kā jaunās apbūves (nemotivēta) plānošana lauksaimniecības zemēs ārpus esošajiem ciemiem, sadalot pat nelielus zemes gabalus. Interese rodas par alternatīvo enerģijas avotu izmantošanu, galvenokārt – vēja elektrostaciju būvi. Acīmredzot tādēļ par vienu no BR ainavu ekoloģiskā plāna izstrādes uzdevumiem definēts „sekmēt pašreizējai ainavai netradicionālu ainavu elementu (vēja ģeneratoru, meža plantāciju, biomasas kultūru zemkopībā) ienākšanu, vienlaicīgi saglabājot ZBR bioloģiskās un kultūrvēsturiskās vērtības” (Ziemeļvidzemes..., 2007).

Apdzīvojuma kartogrāfiskā analīze, izmantojot 2011.g. datus, skaidrā veidā parāda, ka lauku apdzīvojums (pēc viensētu blīvuma rādītājiem) sarūk, iezīmējas dilstošās vietas (23. un 24.att.). Īpaša uzmanība pievēršama 24.att. kartei – tajā parādīts apdzīvojums jau bez neapdzīvotajām, pamestajām lauku sētām.

Protams, apdzīvojuma izmaiņas neizbēgami atspoguļojas ainavās, to veidolā, kā arī ietekmē vai nosaka ainavu turpmākās attīstības virzienu.

23.attēls. Lauku apdzīvojums II: viensētu blīvums mūsu dienās, 2011.g.– visas kartē attēlotās viensētas. J.Skudra, 2012.

24.attēls. Lauku apdzīvojums II: viensētu blīvums mūsu dienās, 2011.g. – bez neapdzīvotajām, pamestajām viensētām. J.Skudra, 2012.

Katrā reālā ainavas telpā tā vai citādi (kā reāli dabas veidojumi, artefakti, telpiskās struktūras elementi u.c.) ir uzkrājusies informācija par katru no pieminētajiem ainavu attīstības un veidošanās posmiem. Tas attiecas arī uz visu novada teritoriju.

3.6. Nozīme teritorijas plānojumam

Ainavu telpas vienlaikus ir kādas ilgstošas cilvēku darbības, dabas un sabiedrības attiecību sekas un rezultāts, kā arī priekšnoteikums turpmākajai attīstībai.

Plānošanas darbos pašreiz jārēķinās ar šādiem faktoriem, kas ietekmē ainavu uztveri un lielā mērā nosaka dažādus lēmumus.

(1) Izmainījusies vai zudusi *darbība*, kas gadsimtu gaitā veidoja un uzturēja konkrētas ainavu telpas; sevišķi tas sakāms par lauku ainavām. Gadsimtu gaitā lauku ainavas uzturēja daudzu saimnieku individuālā darbība, bet padomju varas gados to nomainīja kolektīva, plānota darbība. Pašreiz notiek it kā atgriešanās sākotnējā situācijā – tikai lielu zaudējumu un dziļu pārmaiņu fonā.

(2) Mainījušās un mainās vietu nozīmes – veidojas jauni centri un jaunas nomales, un kā sekas – pamestas vietas, drupas (agrāk tās sauca par *tukšainēm*).

(3) Izmainījies iedzīvotāju sastāvs, vispirms – padomju varas gados, tagad – atgūstot īpašumus; ienācējiem no citiem apvidiem nav atmiņu par vietām, kurās viņi tagad mājo.

(4) Ainavu vērtējumos dominē *skats no malas* (tūristi, ceļotāji, sabiedrisko organizāciju pārstāvji, plānotāji u.c.), bet mazāka loma ir vietējo iedzīvotāju viedokļiem un attieksmēm. Lielā mērā to var skaidrot ar iedzīvotāju sastāva izmaiņām un padomju varas gados realizēto lauku politiku, kas pamatos sarāva organisko saiti starp cilvēkiem un vietām, kurās viņi mājo.

3.6.1. Ekoloģiskais skatījums

Ainaviskā pieeja teritoriju dabas apstākļu raksturojumam var sniegt nepieciešamo informāciju par ekoloģiskajiem apstākļiem un procesiem, kas objektīvi var ietekmēt cilvēku darbību, arī zemes izmantošanu. Šeit tikai dažas vispārējas piezīmes.

Reljefa uzbūve, tā lokālās struktūras – pauguri, reljefa pacēlumi (piemēram, drumlini) starppauguru ieplakas, nogāzes utt. ietekmē vai nosaka siltuma un mitruma sadalījumu pat nelielos attālumos; *aukstuma ezeru* veidošanās iespējas noslēgtākās ieplakās vai ielejās; lokālās virszemes noteces virzienus (vienlaikus – erozijas procesu attīstības vietas); potenciālās gravu veidošanās un *augšanas* vietas (piemēram, Salacas ielejas malās).

Zināšanas par nosauktajiem procesiem, to izpausmes vietām, ir nepieciešamais pamats, lai pēc iespējas labāk izprastu vietējos ekoloģiskos apstākļus un procesus, augšanas apstākļus un to dažādību no vietas uz vietu, un tādējādi labāk izmantotu dabas piedāvātās iespējas, jeb resursus.

Ekoloģisko apstākļu ietekmē veidojas dažādi teritoriālie tīklojumi, augšņu segas mozaīkas, augšanas apstākļu, biotopu un ainavisko vienību mozaīkas. Arī tas ir nepieciešamais pamats vietas dabas apstākļu, ekoloģiskās situācijas un bioloģiskās daudzveidības padziļinātai izpratnei.

3.6.2. Vizuālais skatījums

Tradicionāli par ainavām runā dažādu estētisku vērtējumu kontekstā, taču tā ir tikai jautājuma viena puse, jo estētiskie vērtējumi vairumā gadījumu ir visai subjektīvi. Tādēļ, it sevišķi plānošanas skatījumā, lietderīgāk runāt par ainavu vizuālītāti, citiem vārdiem sakot, par ainavu kā saskatāmo, redzamo apkārtni. Ja kādā ceļojumu aprakstā vai literārā darbā atrodami tādi ainavu apraksti, tie var kļūt par vērā ņemamu izziņas avotu. Turklāt, tie ļauj spriest ne tikai par ainavām, to uzbūvi kādā konkrētā laikā, bet arī par cilvēku attieksmēm pret ainavām, par attieksmju maiņām laika gaitā.

Jau pieminētajā BR ainavu ekoloģiskajā plānā nodalīti vairāki ainavu areāli, kas nosaukti kā *'augstvērtīgas kultūrvēsturiskās un estētiskās ainavas'*, vadoties pēc pētījumā pieņemtajiem kritērijiem. Alojas novadā šādi ainavu areāli nav nodalīti, taču tas nenozīmē, ka tā teritorijā nav kultūrvēsturiski nozīmīgu un vizuāli izteiksmīgu ainavu. Acīmredzot, izšķiroša nozīme ir skatījuma mērogam. Arī apdzīvotajām ikdienas ainavām ir sava estētika, kas šķiet pašsaprotama tiem cilvēkiem, kas tajās mājo.

Mūsu dienās, kad cilvēki kļuvuši mobili, kad ceļojumi un tūrisms kļuvis savā ziņā par dzīvesveida sastāvdaļu, uzmanība tiek pievērsta atraktīvākām ainavu pazīmēm. Viena no tām – *tālo skatu* esamība. Iespējams, tas saistās ar pieņēmumu, ka iebraucēju plašās, it kā neskaidrās tāluma ainavas piesaista vairāk, nekā lokālās ainavas (tām ir cits mērogs un cita pārskatāmība). Alojas novada teritorijā līdzenumu apstākļos nav konstatētas tādas īpaši atzīmējamās, reljefā augstāk paceltas tālo skatu vietas, tomēr tas nenozīmē, ka līdzenumu ainavām nebūtu savas īpatnējās estētikas. Jāpiezīmē, ka arī Salacas upes ieleja pašreiz saskatāma tikai no tiltiem. Kamēr nav izstrādāts tūrisma maršrutu tīkls, nav ieteicama īpaši aprīkotu skatu vietu veidošana, vai to izvietojuma plānošana.

3.6.3. Tiesiskais skatījums

Tiesiskie jautājumi skatīti tikai tiktāl, cik tas saistās ar jaunākajiem tiesību aktiem:

- (1) Likums par Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātu, 2011.g.
- (2) Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, 2011.

Teritorijas plānojuma sakarā uzmanība pievēršama šādiem jautājumiem. Vispirms – par likuma normām.

Likuma 13.pants – definē ainavu aizsardzības zonas uzdevumus, proti, saglabāt *'Ziemeļvidzemei raksturīgo kultūrvides ainavu, [...] vienlaikus veicinot ilgtspējīgu teritorijas attīstību un sabalansētu dabas resursu izmantošanu'*. BR teritorijas zonējuma shēmā redzams, ka *ainavu aizsardzības zona* teritoriāli sastāv no vairākiem areāliem.

Savukārt 14. pantā definēti *neitrālās zonas mērķi*. Tā noteikta, lai veicinātu *'BR teritorijā esošo apdzīvoto vietu līdzsvarotu un ilgtspējīgu attīstību'*. Likuma 1. pantā tā skaidrota kā BR *ārējā zona*, bet šajā pantā noteikts, ka neitrālajā zonā *'tiek iekļautas visas pilsētas un ciemi'*, kas atrodas BR teritorijā. Zonējuma shēmā (likuma 1. pielikums) neitrālā zona redzama kā plaša, no vairākiem fragmentiem sastāvoša teritorija, kas aizņem vismaz pusi no BR.

19. pants nosaka, ka BR individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos paredzētie ierobežojumi saistoši *'visām BR teritorijā esošajām fiziskajām un juridiskajām personām un visu līmeņu teritoriālpilsoņiem'*.

20.att. bija redzams, kā sadalās Alojas novada teritorija BR funkcionālā zonējuma satvarā.

Par Ministru kabineta 2011.gada 19.aprīļa noteikumiem Nr.303 «Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi».

Vispirms, uzmanību piesaista noteikumu 6. punkts, kurā runāts par vēja elektrostaciju uzstādīšanu. Tas ir aktuāls jautājums visā Latvijā, un daudzviet tas izraisa dziļus konfliktus. Lielā mērā to nosaka *jumta* normatīvās bāzes trūkums, uz ko varētu balstīties dažāda līmeņa teritoriju plānojumos. Attiecībā uz visu BR teritoriju pieņemts, ka tajā var uzstādīt vēja elektrostacijas, '*kuru augstākais punkts nepārsniedz 30 m augstumu*' (6.1.punkts), bet noteikumu 2. pielikumā attēlotas teritorijas, kurās *nav noteikti* augstuma ierobežojumi. Spriežot pēc attēla, šajās „bez ierobežojumu” teritorijās ietilpst gan neitrālo, gan ainavu aizsardzības zonu areāli. Teritoriju plānošanas kontekstā rodas divi jautājumi.

Pirmais – vai *vēja parku* veidošanas pieļāvums BR teritorijā nenonāks pretrunā ar likumā definēto BR mērķi, proti, Ziemeļvidzemei raksturīgo kultūrainavu aizsardzību. Šajā gadījumā jāreķinās ar to, ka vēja parki patiesībā ir *jaunas ainavas*, kas it kā nodzēš tās ainavas, kurās tie tiek veidoti. Citviet Latvijā pastāvošie vēja parki apliecina, ka laika gaitā daļa cilvēku pie tām vienkārši pierod.

Otrais – par pašvaldību tiesībām savos teritoriju plānojumos kaut kādā veidā regulēt konkrēto vēja parku izvietojumu, rēķinoties ar apdzīvotajām vietām, ar vietējo iedzīvotāju attieksmi, reālajām kultūrainavām u.c. faktoriem. Pašreiz noteikumu redakcijā (ja nav domāts citādi) vēja elektrostaciju izvietojumu regulē Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiska atļauja.

Noteikumu II sadaļa veltīta ainavu aizsardzības zonai (zonām?). Blakus vispārējiem aizliegumiem un normējumiem, uzmanību piesaista tie panti, kuros atrunātas pašvaldību tiesības.

7.1. punkts nosaka vispārējās prasības attiecībā uz '*ainaviski vērtīgajām teritorijām*' ar nosacījumu (noteikumu tekstā – iekavās) – '*ja tādas noteiktas vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā*'. Tādējādi rodas jautājums, kā savstarpēji attiecas divi lietotie jēdzieni – '*ainavu aizsardzības zona*' un '*ainaviski vērtīgās teritorijas*.'

Kontekstā ar iepriekšējo jāpiemin noteikumu 10.punkts, kas atļauj vietējām pašvaldībām saistošajos noteikumos '*noteikt papildu prasības, lai saglabātu esošās ainavas raksturu un vērtību*'.

Noteikumu 7.punkts pieļauj, ka vietējo pašvaldību teritoriju plānojumos tiek iezīmēti *ainaviskie ceļi* (7.4. un 7.5.2. punkts), *publiski pieejamās skatu vietas* (7.4. punkts), uz kuriem attiecas BR noteikumu regulējumi.

Savukārt Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiska atļauja nepieciešama gadījumos, kad tiek ierīkoti publiski pieejami dabas tūrisma un izziņas infrastruktūras objekti (7.5.1. punkts). Arī šajā gadījumā spēkā paliek jautājums par vietējās pašvaldības tiesībām savos teritoriju plānojumos paredzēt vietas, kas būtu vislabāk piemērotas minēto objektu veidošanai.

Sadaļā par *neitrālo zonu* noteikts, ka uz to attiecas vispārējās daļas nosacījumi, taču pieļauts (12.punkts), ka '*vietējā pašvaldība var saistošajos noteikumos noteikt papildu prasības, lai saglabātu esošās ainavas raksturu un vērtību*'.

3.6.4. Priekšlikumi plānojumam

Ainavas pamatoti var uzskatīt gan par mantojumu, bet arī – par resursu turpmākajai attīstībai, jaunās attīstības veicināšanai. Jau pašreiz veidojas un veidosies arī jaunas ainavas, kas atbilst jaunām attiecībām

starp dabu un cilvēku, jauniem nosacījumiem un vērtībām. Tādēļ nepieciešama interešu līdzsvarošana, lai jauno attīstību nodrošinātu vienlīdz indivīdu un sabiedrības interesēs.

Pastāv viedoklis, ka pašvaldību teritoriju plānojumos būtu *jāintegrē* agrāk izstrādātais BR ainavu ekoloģiskais plāns. To var saprast dažādi, taču parasti ar to domā ainavu ekoloģiskajā plānā nodalīto ainavisko vienību pārvešanu uz pašvaldību kartēm, kas tiek izmantotas teritoriju plānojuma izstrādē. Jānorāda, ka pašreiz to nevar realizēt vairāku apstākļu dēļ.

Pirmkārt, katram no minētajiem plāniem ir savi mērķi un izstrādēs nosacījumi. Pašvaldību teritorijas plānojumi tiek izstrādāti atbilstīgi tiesību aktu nosacījumiem (likumi, noteikumi), bet BR ainavu ekoloģiskais plāns ir zinātnisks pētījums, kura izstrāde balstās uz pētnieku kolektīva akceptētu metodi. Turklāt, jāreķinās ar plānojumu mērogu neatbilstību: BR ainavu ekoloģiskais plāns izstrādāts atbilstoši mēroga 1:50000 nosacījumiem, bet teritorijas plānojumu izstrādā mērogā 1:10000. Mehāniska informācijas pārvešana no vispārējā mēroga uz detālisko principā nav pieļaujama.

Otrkārt, konstatējama teritoriālo vienību neatbilstība. BR ainavu ekoloģiskajā plānā tās ir nodalītās *ainavas telpas* (arī to *struktūrelementi*, kas arī ir ainavu areāli), kas ir brīvi konstruēti areāli ar dažādām platībām, turklāt katra ainavas areāla robežas var limitēt atšķirīgi vadošie faktori. Savukārt pašvaldības teritorijas plānojumā teritoriālā pamatvienība ir zemes kadastra vienība. Tā ir pārāk liela atšķirība.

Treškārt, BR ainavu ekoloģiskajā plānā sašaurināts *kultūrainavas* jēdziens, saistot to ar vietām, kur *koncentrējas kultūrvēsturiskie objekti un kas ir estētiski pievilcīgas* (tie ir *vērtējuma* kritēriji). Taču, ja raugāmies uz mūsdienu ainavām kā gadsimtiem ilgas dabas un cilvēku mijiedarbības produktu (skatīt iepriekš – par ainavu veidošanās posmiem), tad patiesībā reālais kultūrainavu segums BR rezervāta teritorijā ir daudz blīvāks. To apliecina BR veidošanas mērķi, kas atspoguļoti arī jaunajā likumā. Teritoriju plānojumos nepieciešama atvērtāka pieeja ainavu vērtējumiem, jo tie orientēti uz pašvaldību teritorijā esošo vietu attīstības iespēju atklāšanu, balstoties uz pagātnes mantojumu un jaunajām iespējām, kā arī līdzsvarojošas jaunās attīstības tendences ar mantojuma (tas ir vienotais dabas un kultūras mantojums) aizsardzības un attīstības nepieciešamību. Šajā sakarā vēlreiz jāpiemin vēja elektrostaciju uzstādīšanas nosacījumi, ko satur BR individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi. Pašvaldību teritoriju plānojumi šajā gadījumā varētu būt tas instruments, kas ļautu telpiskā skatījumā izvērtēt attiecības starp mantojuma saglabāšanas (tas nenozīmē tā padarīšanu par pieminekli) nepieciešamību un jaunajām attīstības iespējām, kas *a priori* noved pie jaunu ainavu veidošanās.

Viena no iespējām, kā teritoriālā skatījumā saskaņot dažādās intereses attiecībā uz ainavu telpām, varētu būt novada ainavu plāna izstrāde. Taču – tas nedrīkstētu būt normatīvais plāns ar pavadošajiem saistošajiem noteikumiem (kā to parasti uzskata), bet gan telpiskais koncepts. Tas jau izstrādes gaitā varētu kļūt par pamatu un nosacījumu tam, lai panāktu plašu vienošanos (tā var notikt dažādos līmeņos) par saglabājamām vai attīstāmām vērtībām ainavās, par atsevišķu vietu *nozīmi* pašvaldības teritorijā, turklāt pieņemot, ka laika gaitā uzskati var mainīties. Tādēļ plānam jābūt elastīgam, līdz minimumam samazinot normatīvo pieeju. Tas ļautu nodrošināt saikni ar tiem nosacījumiem, kas saistās ar atrašanos BR teritorijā, ar tā veidošanas mērķiem un tiesību aktos ietvertajiem nosacījumiem.

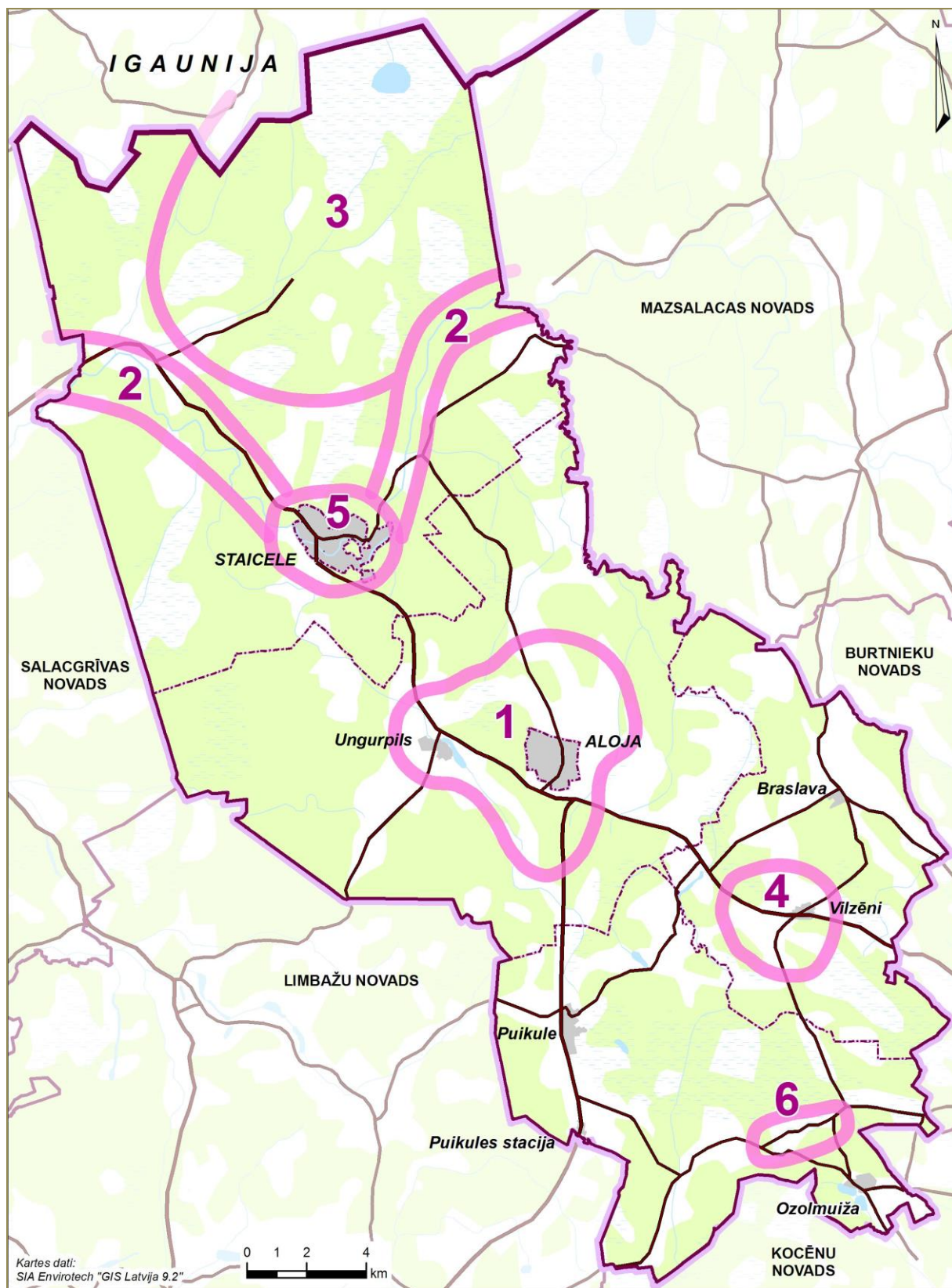
Ainavu plānam var būt arī papildus nozīme. Proti, tas var kalpot vietējām kopienām kā līdzeklis identitātes saglabāšanai un veidošanai, it sevišķi gadījumos, kad vienā novadā apvienotas teritorijas, kas vēsturiski bijušas šķirtas.

Taču jebkurā gadījumā pats pirmais pašvaldību plānošanas nosacījums, vienalga, vai tas ir teritorijas plānojums, attīstības stratēģija vai programma, ir konkrētās teritorijas vai vietas *unikalitātes* apzināšanās. Neviena cita novada teritorijā nebūs tāda apdzīvojuma struktūra un ainavu telpu izkārtojums, tāds cilvēka un dabas ilglaika mijiedarbībā radīto un uzkrāto vērtību spektrs, kas atspoguļo vienīgi konkrētās vietas cilvēka dzīvi. Tas ir īpatnējs attīstības resurss, un tā izmantošanas plānošanā jāpiedalās vietējām kopienām, pēc iespējas plašākai sabiedrības daļai. Turpmāk izteiktie apsvērumi ir tikai eksperta viedoklis, kas turpmāk būtu izvērtējams.

Balstoties uz novada ainavu izpēti, teritorijas plānojumā nodalāmas šādas vietas, ko var uzskatīt par īpaši nozīmīgām (25.att.). Taču jāuzsver – tās nav jāuzskata par tādām, kam jānosaka kāds no zināmajiem aizsardzības statusiem. Drīzāk tās ir vietas, kam vietējās pašvaldības līmenī pievēršama uzmanība tādēļ, ka tās parāda ainavu dažādību, cilvēku saistību ar noteiktām vietām gadsimtu gaitā. Tās var kļūt par detāliskākas izpētes objektiem, ar informāciju bagātām tūrisma vietām, skolēnu apmācības vietām, kas palīdzētu cilvēkos veidot identitātes, piederības sajūtu.

- (1) Alojas – Ungurpils apkārtnes areāls, kas tika nosaukts jau agrāk Limbažu rajona teritorijas plānojumā. Tā ir vieta, kas uzskatāmi parāda ainavu attīstības gaitu, vēstures un dabas apstākļu savstarpēji saistīto ietekmi, tās reālās izpausmes gan ainavu struktūrā, gan apdzīvojuma raksturā un tā pārmaiņās.
- (2) Salacas ieleja ar apkārtni (tas ir, ne tikai dabas parka definētajās robežās). Blakus dabas apstākļu un ainavu padziļinātai izpētei (parkveida pļavu vietas u.c.), viens no interesantākajiem objektiem ir senie (lībiešu) ciemi ielejas malās – Mārciems, Ūciems, Rēciems u.c.
- (3) Ziemeļu purvainas un mežaines (arī nesaistot ar dabas liegumu robežām), kas līdz šim nav pētītas un raksturotas kultūrvēsturiskā skatījumā, saistībā ar cilvēku klātbūtni gadsimtu gaitā šajā dabas apstākļu ziņā skarbjā apvidū.
- (4) Senās Vilzēnu muižas teritorija – kā interesanta vieta apdzīvojuma attīstības un zemes izmantošanas procesu izpētei kopš 19.gs. sākuma (vecsaimniecības, jaunsaimniecības, muižas centra telpiskā struktūra u.c.).
- (5) Staicele – ne tikai pilsēta pašreizējā veidolā, bet visā vēsturiskās attīstības gaitā, sākot ar senā ciema vietu.
- (6) Nelielā, bet dažādos skatījumos interesantā apdzīvotā vieta *Buiva* kādreizējā Ozolu, tagad Brīvzemnieku pagasta teritorijā. Tās aizsākums saistāms ar 19.gs. vidu, kad Vidzemē tika veidoti pagasti kā muižām paralēla pārvaldības struktūra. Senākos avotos (1911.g.) lasāma ziņa, ka Ozolu *pagasta māja* un *skola* atrodas 3 verstis no muižas uz seno Buivu māju *gruntes* (zemes). „Kad Neikens (Juris Neikens – *paskaidrojums A.M.*) 1857.g. atnāca Dikļos par mācītāju, viņš pirmo skolu nodibināja ozoliešos, telpas viņai izraudzīdamies minēto Buivu māju ērberģī. Vēlāk grāfs Georgs fon Melīns piešķīra naudu pagastam, kas uzcēla savu skolas namu, kuram 1866.g. piebūvēja klāt tiesas namu”. 1894.g. 6.nov. iesvētīja jauno skolas namu. Skola pārbūvēta 1939.g. pēc arhitekta A. Čuibes projekta, uzceļot otro stāvu. Par to liecina kapsula, kas glabājas Ozolmuižas pamatskolā. Skolu iznīcināja ugunsgrēks pag. gs. 70.gados. Jāpiezīmē, ka tepat atradās arī zirgu pasta stacija, kas atzīmēta vēl 19.gs.beigu kartēs.

25.attēls. Īpaši nozīmīgās vietas Alojas novada teritorijā. A.Melluma, J.Skudra, 2012.

4.LĪDZŠINĒJĀ PLĀNOŠANAS PIEREDZE

4.1. Teritorijas plānojumi

4.1.1. Alojas pilsētai ar lauku teritoriju (2007)

Teritorijas plānojumu Alojas pilsētai ar lauku teritoriju apstiprināja ar domes 2007. gada 12. decembra sēdes lēmumu. To izstrādājis m.sci.env. Jānis Kauliņš.

Izstrādājot teritorijas zonējumu, kā galvenie avoti izmantoti esošie ģenerālplāni, Alojas pilsētas zonējuma uzmetumi, kas izstrādāti saistībā ar 1999. gadā pieņemtajiem apbūves noteikumiem, Limbažu rajona teritorijas plānojums. Kā bāzes elements izmantoti Alojas pilsētas Apbūves noteikumi, tos papildinot un adaptējot jaunā plānojuma prasībām, jo apbūves noteikumu pārstrādāšana šajā plānošanas etapā ierobežoto līdzekļu nebija paredzēta, nosakot, ka tas ir plānošanas nākošā etapa uzdevums.

Alojas pilsēta

Teritorijas plānojumā Alojas pilsētas teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana iedalīta 13 veidos: Savrupmāju individuālā apbūve (DzS), Mazstāvu dzīvojamā apbūve (DzM), Vairākstāvu dzīvojamā apbūve (DzD), Jauktā darījumu apbūves zona (JD), Sociālās infrastruktūras apbūves zona (JSi), Līnijbūvju teritorija (LM), Dārzkopības ražošanas apbūve (RD), Lauksaimniecības zemes (RL), Ražošanas apbūve (RR), Tehniskā apbūve (RT), Zaļā zona, apstādījumi (ZA), Meži un mežaparki (ZM), Rekultivējamā zaļā zona (bijušā, pilsētas izgāztuve, ZR).

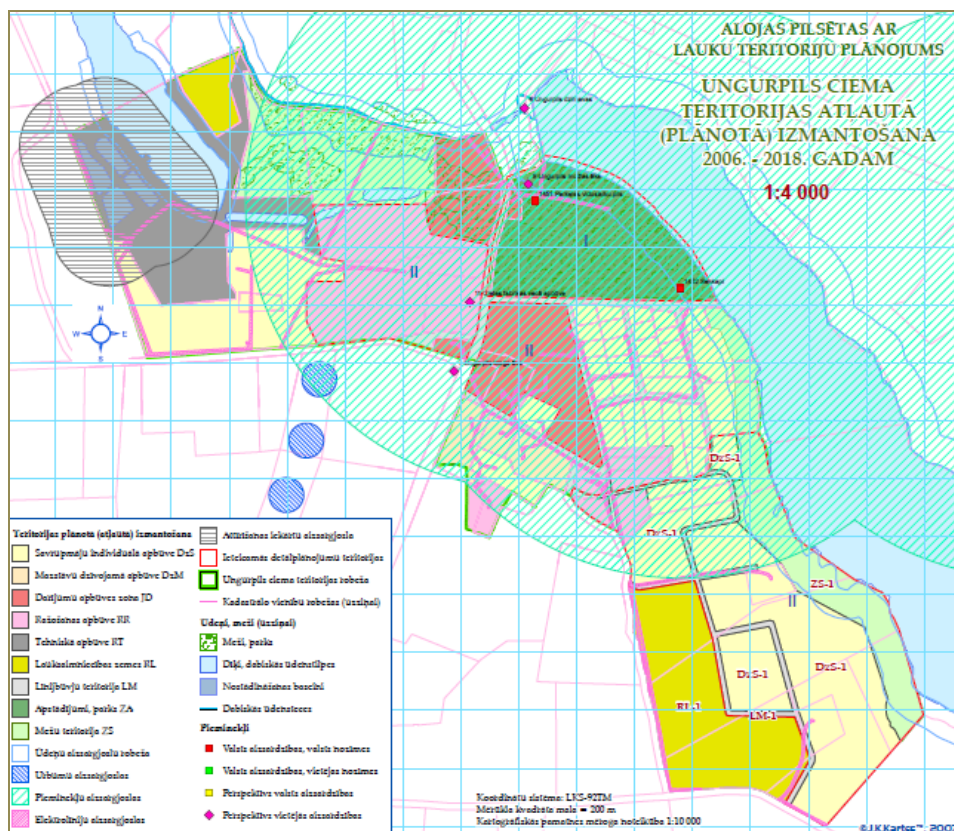
Pilsētas centra daļā atsevišķi bija noteiktas jauktā darījumu apbūves un sociālās infrastruktūras apbūves zonas, lai gan jāatzīst, ka faktiski tās ietver pēc funkcijas vienādus izmantošanas veidus. Īpaši bija izdalīta dārzkopības ražošanas apbūve – siltumnīcu un atklāto dārzu komplekss, kurš neiekļāvās iepriekšējā klasifikācijā. Tas attiecas arī uz lauksaimniecības zemēm, kur noteica tos pašus atļautās apbūves veidus kā savrupmāju apbūves teritorijām. Galvenās atšķirības saistītas ar saimniecisko objektu un lauksaimnieciskās ražošanas zemju teritorijām, kā arī ar ievērojami lielāku minimālo jaunveidojamo gruntsgabala platību un ierobežojumiem to sadalīšanā. Savukārt rekultivējamā zaļā zona noteikta, lai attēlotu slēgtās atkritumu izgāztuves teritorijas. Bija piedāvāts izmainīt pilsētas robežas, lai tajās ietilptu visa bij.atkritumu izgāztuves teritorija.

Nemot vērā tā laika nekustamā īpašuma tirgus tendences, pilsētas plānojumā paredzēja vairākas lauksaimniecības zemju statusā esošas teritorijas transformēt par savrupmāju apbūves teritorijām. Attiecīgie zemes gabali iekļauti turpmākās izpētes teritorijās. Vairākām teritorijām bija prasība izstrādāt detālplānojumus.

Taču līdzīgi kā daudzos citos tā laika plānojumos iecerētās plašās apbūves iespējas nav realizējušās.

Plānojumā norādīja, ka turpmāka izpēte nepieciešama teritorijai ciema dienvidu daļā, kur ir iespēja veidot savrupmāju apbūvi un izvietot pakalpojumu un lauksaimniecības ražošanas objektus, kā arī noteica, ka uzņēmumam “Aloja-Starkelsen” ar pieguļošajām teritorijām nepieciešama detālplānojuma izstrāde.

27.attēls. Ungurpils plānotā (atļautā) izmantošana. Kartes fragments. 2007.

Arī Ungurpils teritorijas paplašināšanas iecere uz dienvidiem, paredzot teritorijas plānotai dzīvojamai apbūvei, nav iesāktas un visticamāk arī netiks īstenota.

Alojas lauku teritorija

Lauku teritorijā bija noteikti šādi teritorijas plānotās (atļautās) izmantošanas veidi: Lauksaimniecības zemes, Transformēšanai ieteiktās lauksaimniecības zemes, Mežsaimniecības zemes, Liniybūvju teritorijas.

Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu pielikumā noteica Smilgu ciema, Nikšu ciema un Stāberģu ciema robežas. Šajās vietās vēsturiski ir disperss viensētu apdzīvojums, kur nav urbānai videi raksturīga apbūve un infrastruktūra. Tādējādi šīm apdzīvotām vietām nav nosakāms ciema statuss.

Grafiskā materiāla izstrādes pamatā bija izmantoti zemes kadastra dati. Norādītas arī īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta ainavu aizsardzības zona.

4.1.2. Staiceles pilsētai ar lauku teritoriju (2006)

Staiceles pilsētas ar lauku teritoriju teritorijas plānojumu apstiprināja 2006.gada 15. novembrī ar Staiceles pilsētas domes lēmumu Nr. 293. Projekta autore ir Dr.Arch. Modrīte Lūse, kartogrāfe Anete Pošiva.

Teritorijas plānojumā analizēja vēsturiskos Staiceles pilsētas apbūves dokumentus. Norādīja, ka „1915.gada apbūves inventarizācijas plāns nav attīstību iezīmējošs, bet esošo apbūvi attēlojošs dokuments.” Savukārt 1923.gada parcelācijas plāns norāda zemes gabalu robežas atbilstoši pirmās agrārreformas nosacījumiem, bet nesniedz vispusīgu iespējamās attīstības skatījumu.

Apskatot 1961.gadā izstrādāto Staiceles strādnieku ciemata un Staiceles perspektīvās saimniecības ciemata plānojuma un apbūves shēmu (Laukuprojekts, projekta galvenais arhitekts U.Goģis, autors R.Strauts), teritorijas plānojuma autori atzina, ka tas „ir pirmais vispusīgais Staiceles apbūves priekšlikums.” Tā darbības laiks – 20 gadi. Staicele plānota kā papīrfabrikas ciemats, kurā plānots izmitināt arī trīs apkārtējo kolhozu ļaudis. Plānotais iedzīvotāju skaits 1980.gadā – 3050 cilvēki. Plānotais dzīvojamās apbūves apjoms – 45 000 m² lietderīgās platības. Paredzēja arī atbilstoša apjoma kultūras un pakalpojumu iestāžu izbūvi. No šajā ģenerālplānā ieteiktajiem tā darbības laikā uzbūvēti šādi objekti: tilts pār Salacu un atbilstošais ceļa Ainaži-Matīši posms, skola 450 skolēniem, bērnudārzs 140 vietām, 6 trīsstāvu daudzdzīvokļu nami (126 dzīvokļi vai 6300 m² lietderīgās platības), viengimenes mājas. Tajā pašā laikā 1961.gadā nospraustās ciemata attīstības iespējas nav bijušas reālās, tomēr manāmi palielinājušas apbūvētās teritorijas platību un mainījušas Staiceles pilsētas apbūves struktūru. 2006.gada plānojuma autori, pozitīvi vērtēja jaunā tilta un atbilstošā ceļa posma izbūvi, kas atslogo vēsturisko centru no satiksmes plūsmām. Patlaban trase zaudējusi sākotnēji iecerēto apvedceļa nozīmi un pārvērtusies par pilsētas ielu (šķērsielu uzslēgumi, gājēju plūsmas virzienā uz/no skolas, sporta būvēm, pilsētas centru), jo 1970-1990-os gados apbūvētas klajā teritorijas abpus ceļam. Tajā pat laikā kā pilsētas iela tā tomēr nav izbūvēta – nav gājēju ietves, apgaismojuma u.c. ielu profiliem raksturīgu elementu.

Nākamais Staiceles pilsētas ģenerālplāna (Pilsētprojekts, 1984. Autori: L.Muntere, G.Melbergs) projekta priekšlikumi izstrādāti, pieņemot, ka:

- iedzīvotāju skaits sasniegs 1500 cilvēkus;
- ekonomisko aktivitāti un vairumu darba vietu nodrošinās divi uzņēmumi – Staiceles papīrfabrika un kolhozs “Staicele”;
- plānotais dzīvojamās apbūves apjoms aprēķināts, pamatojoties uz praksi, ka daudzdzīvokļu ēku būvniecību īsteno par valsts budžeta līdzekļiem un pieņēmumu, ka priekšroka dodama daudzdzīvokļu dzīvojamām ēkām. Plānots, ka Staicelē 2005.gadā nodrošinājums ar dzīvojamo fondu sasniegs vidēji 25,9 m² lietderīgās platības cilvēkam, ģenerālplāna darbības laikā uzcelto dzīvojamo ēku kopplatība sasniegs 10800 m² lietderīgās platības, no tiem 83,3% daudzdzīvokļu dzīvojamās ēkās.

Šajā ģenerālplānā transporta priekšlikumos iekļauta velosipēdistu celiņu izbūve, kā arī vietējās maršruta autobusu satiksmes izveide ar Ainažiem, Aloju, Mazsalacu ar biežumu 4 autobusi stundā. Šajā projektā paredzētā daudzdzīvokļu māju būvniecība uzsākta ar triju trīsstāvu māju būvniecību. No tām pabeigtas divas, trešā ir pusbūves stadijā.

Ģenerālplānā (1984) samērā liela vērība veltīta jautājumam par apbūves kompozīciju, gan plašākā redzējumā, skatot ainavas un esošās plānojuma struktūras saderību, gan šaurākā,- izstrādājot centrālās daļas apbūves detālplānojumu. Konstatēts, ka Staiceles apbūvei nav spilgti izteikta centra un izteiksmīga silueta. Vienīgais vertikālais akcents – papīrfabrikas skurstenis. Par kompozīciju noteicošiem faktoriem atzīta ainava un esošā apbūves struktūra, par pēdējās „mugurkaulu” uzskatot veco Valmieras – Ainažu

ceļa trasi (tag. Lielā iela), kuru paskaidrojuma rakstā ieteikts pārveidot par gājēju ielu, bet tās avārijas stāvoklī esošo apbūvi aizstāt ar jaunu, “vēsturiskai apbūvei līdzīga rakstura” apbūvi.

Veiktās attīstības vērtējuma analīzes rezultātā 2006.gadā izstrādātajā teritorijas plānojumā secināts, ka Staiceles pilsētas un tās lauku teritorijas izmantošanā nav gaidāmas krāsas pārmaiņas un pašvaldības iedzīvotāju skaits nepieaugs, vismaz turpmākajos 12 gados. Tādējādi prognozēts, ka pašvaldības teritorijā nepalielināsies apdzīvoto vietu skaits, kā arī nav sagaidāms esošo apdzīvoto vietu iedzīvotāju skaita pieaugums. Kā pašvaldības attīstību noteicošais faktors atzīta spēja apgūt jaunas iemaņas gan tradicionālajās nozarēs – lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un kokapstrādē – gan tūrismā. Arī Staicele nav apgūtas perspektīvai apbūvei paredzētās teritorijas.

Izvirzītais 2006.gada plānojuma mērķis noteica, ka „veicināma teritorijas izmantošanas atbilstība dabas dotumiem un Latvijas un Eiropas dabas aizsardzības interesēs izvirzīto mērķu īstenošanai, pilnveidojot pašvaldības teritorijā darbojošos tradicionālo nozaru (lauksaimniecība, mežsaimniecība un kokapstrāde, tūrisms un atpūta, cilvēku ar īpašām vajadzībām aprūpe) ekonomisko un sociālo attīstību.”

Tāpēc teritorijas plānojumā (2006) galvenā vērību veltīja tūrisma un kokapstrādes uzņēmumu nodrošināšanai ar nepieciešamajām teritorijām, kā arī vietējas nozīmes kultūrvēsturisku objektu ēku un pilsētvides atjaunošanai un ainavas izkopšanai. Paredzēja arī teritorijas jaunu mājokļu būvniecībai, taču neuskatot to par primāru uzdevumu.

Teritorijas plānojumā (2006) dota apdzīvojamā veidošanas apstākļu analīze, uzsverot ģeogrāfisko apstākļu noteiktos apdzīvojamam labvēlīgākos apstākļus Salacas upes ielejas koridorā un tam piegulošajā pamatkrasta līdzenumā. Secināts, ka „pastāvošais apdzīvojums organiski ierakstās teritorijas ģeogrāfiskajā pamatnē un nav pretrunā ar biosfēras rezervāta koncepcijā teikto – sekmēt ainavu, ekosistēmu un sugu aizsardzību rezervāta teritorijā.” Paredzēts arī nākotnē saglabāt pastāvošo apdzīvojumu un tā karkasu kā telpisku struktūru, kas var veicināt ilgtspējīgu attīstību.

2006.gada plānojumā uzsvērtā arī ceļu tīkla loma no apdzīvojamā struktūras viedokļa, kā apdzīvotās vietas saistošs un organizējošs elements. Staiceles pašvaldības apdzīvojamā struktūrā kā nozīmīgākie iezīmēti Salacas pamatkrastam paralēlie ceļi pa tā labo un kreiso pusi – autoceļi: Ainaži – Matīši (P15), Staicele – Puršēni – Rozēni (V118), Mazsalaca – Staicele (V163), Staicele – Lejasmūnas – Rozēni (V119). Karkasa mezgļpunktā, atbalsta punktos un Salacas joslā ietilpstošās apdzīvotās vietas parādītas kartē.

Apdzīvojamā karkasā izdalīts *mezgļpunkts* Staiceles pilsēta, *atbalsta punkti* – Rozēni, Vīķi, *pamatvienības* – viensētas izklaidus pašvaldības teritorijā. Lai raksturotu pašvaldībā pastāvošā apdzīvojamā struktūru, šī darba ietvaros, respektējot LR 06.06.1991. (ar grozījumiem) likuma „Par Latvijas Republikas administratīvo teritoriju izveidošanu un apdzīvoto vietu statusa noteikšanu” nostādnes, bija klasificēti šādi apdzīvoto vietu tipi:

- Staicele. Apdzīvoto vietu raksturo pietiekami attīstīta sociālā infrastruktūra un komunālā saimniecība, spēja veikt vietējas nozīmes kultūras un ražošanas centra funkcijas, kā arī spēja piedāvāt samērā plašu ikdienā nepieciešamo pakalpojumu klāstu. Dzīvojamā apbūvē krasi nodalās divi periodi – 19.-20.gs. mijas strādnieku ciemata 1-2 stāvu nelabiekārtotās koka ēkas un padomju perioda 2-3 stāvu ķieģeļu un paneļu konstrukcijās celtās labiekārtotās daudzdzīvokļu un dažādu konstrukciju 1-2 stāvu viengimenes ēkas. Sabiedrisko apbūvi pārstāv ikdienas apkalpes iestādes un pakalpojumu uzņēmumi.

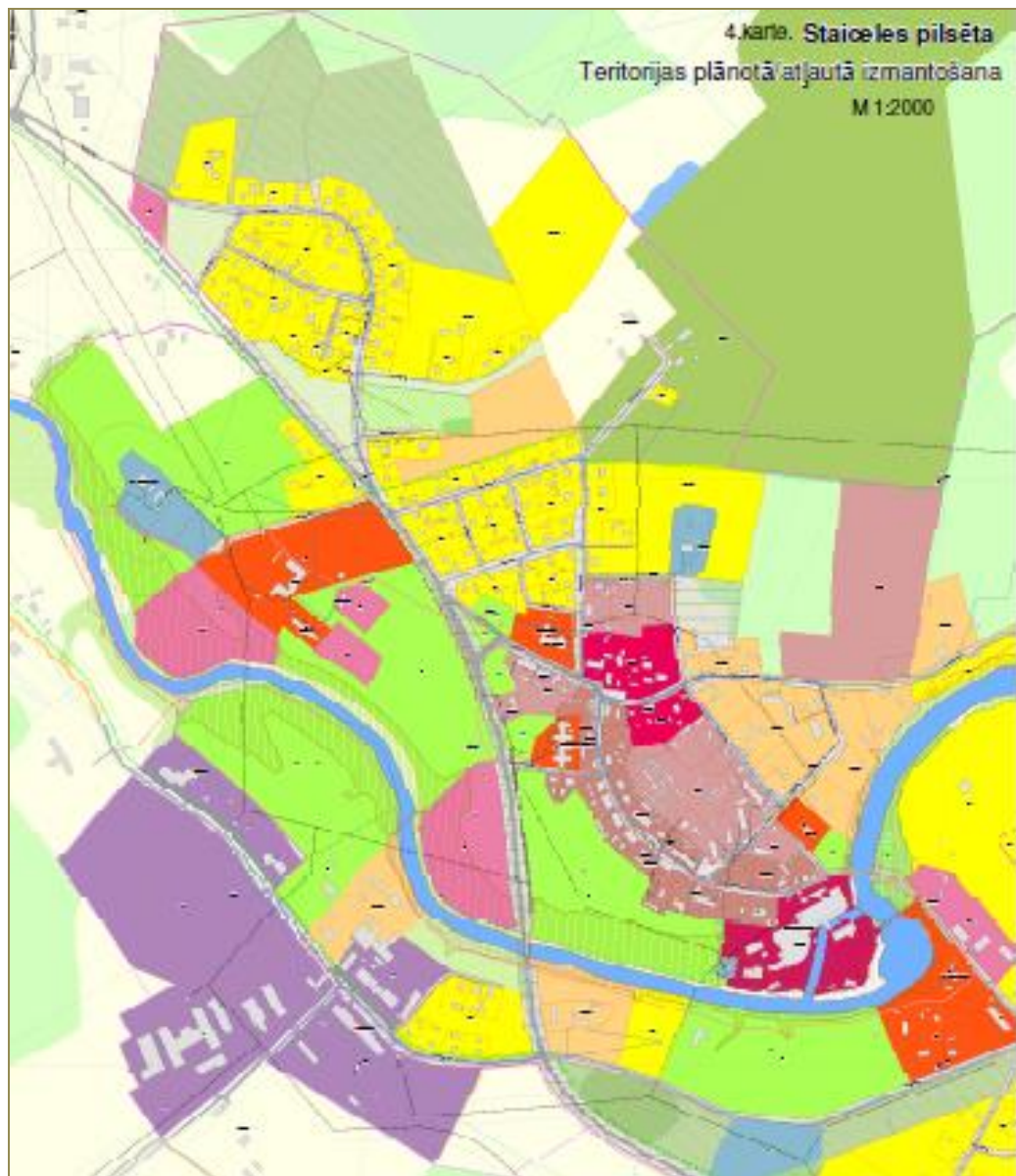
- “Aizsākts ciemats” – Rozēni. Iecerētajā ciematā uzceltas dažas ražošanas un dzīvojamās ēkas, trūkst sabiedrisko ēku, tam trūkst ciema statusa piešķiršanai vajadzīgās “koncentrētās apbūves un iedzīvotāju skaita”.
- Bij. muižas centrs – Vīķi. Apdzīvoto vietu raksturo vienas dominējoša ēku ansambļa esamība, ainaviski pievilcīga novietne. Muižas ēkas tiek izmantotas publiskās interesēs sociālo pakalpojumu sniegšanai, bet tie nav tieši pieejami pašvaldības iedzīvotājiem. Dzīvojamo apbūvi pārstāv dažādu periodu un tipu ēkas – padomju perioda 2-3 stāvu ķieģeļu un paneļu konstrukcijās celta labiekārtota daudzdzīvokļu ēka, pielāgotas bij. muižas saimniecības ēkas, viensētu ēkas. Apdzīvoto vietu raksturo nespēja darboties kā vietējas nozīmes centram, kas var piedāvāt pietiekami plašu ikdienā nepieciešamo pakalpojumu klāstu.
- Viensētas. Apdzīvotās vietas raksturo līdz 1940.gadam veidojusies apbūve. Raksturīga brīvi ap/pie pagalma grupētu viena, retāk pusotrstāva dzīvojamo un dažādas izmantošanas saimniecības ēku apbūve, kuru papildina sakņu un augļu dārzi.
- Viensētu grupas. Viensētu grupas veidojas, ja vairākas viensētas izvietojas relatīvi tuvu viena otrai. Dažviet viensētu grupās atrodas arī mazstāvu daudzdzīvokļu ēkas, sabiedriskā vai darījumu apbūve. Viensētu grupu apbūvē var būt iekļautas ražošanas ēkas. Kā viensētu grupas norādītas: pie Lejasdzirnavām, Āderes, Puršēni, Mikas, Rozēni -1.

Uzsvērta, ka plānotā Staiceles pilsētas ar lauku teritoriju apdzīvojuma struktūra nav pretrunā ar kaimiņu pašvaldību – Ainažu, Salacgrīvas, Alojas pilsētas ar lauku teritoriju, Mazsalacas pilsētas ar lauku teritoriju interesēm. Tā atbilst plānotajai Rīgas reģiona apdzīvojuma struktūrai.

Staiceles pilsētai plānotajā pašvaldības apdzīvojuma struktūrā paredzēja saglabāt un nostiprināt lauku centra lomu. Teritorijas plānojumā (2006) ieteikts paplašināt saņemamo komerciālo pakalpojumu loku – dažādot tirdzniecības pakalpojumus, veicināt sabiedriskās ēdināšanas, sadzīves un tūrisma pakalpojumu attīstību. Atbalsta punktus Rozēnus un Vīķus ieteikts veidot par Staiceles pilsētu papildinošiem specializētiem apkalpes centriem. Prognozēts, ka Rozēni, ap kuriem atrodas plašākas lauksaimniecībā izmantoto zemju platības, nākotnē varētu specializēties šīs nozares apkalpošanā, piemēram, zemnieku konsultēšanā bioloģiskajā lauksaimniecībā, konsultācijās ES atbalsta maksājumu pieprasījumu sagatavošanā, kā arī sadarbībā produkcijas uzglabāšanā, sagatavošanā tirgum un pārstrādei, ražojumu (produktu) mārketingā. Savukārt Vīķi, ņemot vērā ilgstošo pieredzi cilvēku ar īpašām vajadzībām aprūpē, varētu specializēties šajā virzienā.

Kā Staiceles pilsētas īpatnība bija atzīmēts augsts neapbūvējamo dabas teritoriju īpatsvars un augsts pašvaldības īpašumā esošu zemju īpatsvars, tādējādi paplašinot pašvaldības iespējas virzīt pilsētas attīstību un veicinot pašvaldības iecerēto projektu īstenošanu. Pilsētas apbūvē Salacas labajā krastā izdalīja kompakto centru. Nedaudz attālināti no tā izvietots savrupmāju apbūves kvartāls. Pārējā apbūve, gan Salacas labajā gan kreisajā krastā, samērā brīvi izvietota starp neapbūvētām teritorijām – lauksaimniecības zemēm, mežiem. Pilsētā ietilpst arī Salacas ielejas dabas parkā iekļautās upes palieņu terašu un nogāžu platības. Daļa lauksaimniecības zemju un mežu ir pašvaldības īpašums un tās uzskatīja par rezerves teritorijām apbūvei, publisko apstādījumu ierīkošanai, citām publiskām vajadzībām.(skatīt 28.attēlu)

28.attēls. Staiceles pilsētas plānotās (atļautās) izmantošanas kartes fragments. Avots: Staiceles pilsētas l.t. plānojums (2006).

Jāatzīmē, ka teritorijas plānojumā (2006) norādītas applūstošā (būvniecībai nelabvēlīgā) teritorijas gar Salacas upi, kurās grafiskajos risinājumos iecerētas darījumu iestāžu teritorijas. Tajā pat laikā spēkā esošajā Aizsargjoslu likuma (1997) 37.panta 1.daļas 4.apakšpunktā noteikts, ka applūstošajās teritorijās aizliegts veikt teritorijas uzbēršanu, būvēt ēkas un būves, arī aizsargdambjus, izņemot: (a) īslaicīgas lietošanas būvju un mazēku būvniecību, (b) esošo būvju renovāciju, (c) kultūras pieminekļu restaurāciju, (d) transporta un elektronisko sakaru tīklu būvju būvniecību, ūdensapgādes un kanalizācijas tīklu, ūdens ņemšanas ietaišu un maģistrālo cauruļvadu būvniecību, enerģijas pārvades un sadales būvju būvniecību, (e) peldvietu, ieliņu, laivu un motorizēto ūdens transportlīdzekļu piestātņu būvniecību, (g) valsts meteoroloģisko un hidroloģisko novērojumu staciju un posteņu un citu stacionāru valsts nozīmes monitoringa punktu un posteņu būvniecību, (h) biotopu apsaimniekošanai nepieciešamo

īslaicīgas lietošanas būvju un dabas tūrismam nepieciešamo skatu torņu, laipu u.tml. objektu būvniecību, (i) inženieraizsardzības un hidrotehnisko būvju izbūvi esošās apbūves aizsardzībai pret paliem vai plūdiem un stacionārās aizsardzības būves piesārņojuma aizturēšanai un savākšanai, (j) teritorijas uzbēršanu šā punkta "d", "e", "g" un "i" apakšpunktā noteiktās būvniecības īstenošanai.

Dabas parka „Salacas ieleja” teritorijas zonējuma platības, kas atrodas pilsētas robežās, iekļautas parka neitrālajā zonā. Pašvaldības teritorijas plānojumā (2006) izdalītas šādas teritorijas plānotās (atļautās) izmantošanas: Lauksaimniecības un lauku tūrisma teritorijas, Mežsaimniecības teritorijas, Ūdenssaimniecības teritorijas, Dzīvojamās apbūves teritorija (ietver: *Savrupmāju apbūves teritorijas un Jauktas savrupmāju un mazstāvu daudzdzīvokļu ēku apbūves teritorijas*), Sabiedrisko objektu apbūves teritorijas, Rekonstruējamās jauktas apbūves teritorijas (ietver: *Sabiedriskās-darījumu-dzīvojamās apbūves teritorijas un Darījumu-dzīvojamās-ražošanas apbūves teritorijas*), Jauktas apbūves teritorijas (ietver: *Sabiedriskās-darījumu apbūves teritorijas un Darījumu-dzīvojamās apbūves teritorijas*), Darījumu apbūves teritorijas, Rekreācijas teritorijas, Ražošanas objektu apbūves teritorijas, Satiksmes (transporta) infrastruktūras teritorijas, Dabas teritorijas (ietver: *Dabas pamatnes teritorijas un Labiekārtotas koplietošanas teritorijas*), Pārējās teritorijas – inženierkomunikāciju (infrastruktūras) objektu teritorijas, mazdārziņi, kapsētu teritorijas, karjeru teritorijas, šķiroto, kā arī sauso lielgabarīta atkritumu savākšanas punkti.

4.1.3. Braslavas pagastam (2007)

Braslavas pagasta teritorijas plānojumu 2007 – 2019 apstiprināja ar domes 2007. gada 12. decembra sēdes lēmumu. To izstrādāja SIA “GIS PROJEKTS”.

Teritorijas plānojumā apskatīti teritorijas attīstības priekšnoteikumi, atzīstot, ka lielas iedzīvotāju daļai ekonomiskā darbība saistīta tieši ar zemes un tās resursu izmantošanu. Tāpat atzīmēts, ka svarīgs teritorijas attīstības priekšnoteikums ir vietas atrašanās ģeogrāfiskajā telpā – pilsētu un aktīvo apdzīvoto vietu tuvums.

Kā svarīgs attīstības faktors minēti Braslavas pagasta dabas resursi:

- Ūdeņu tuvums un dažādība (Urgas dzirnavezers, Iģes upe);
- Liels zaļo teritoriju īpatsvars (pļavas, meži);
- Meliorētās lauksaimniecības zemes, tai skaitā nacionālās nozīmes lauksaimniecības zemes;
- Liela dabas daudzveidība (mikroliegumi).

Kā galvenie ekonomiskās attīstības priekšnoteikumi nosaukti:

- Spēcīgas zemnieku saimniecības un vidējās saimniecības;
- Saglabājušās rūpniecības apbūves teritorijas no kolhoza laikiem;
- Labs ceļu tīklu pārklājums;
- Pagasta iedzīvotāju vietas piederības sajūta, patriotiskums par savu pagastu;
- Daudz brīvu teritoriju dzīvojamajai apbūvei, zemas nekustamā īpašuma cenas, brīvi dzīvokļi pagasta centrā;

- Vilzēnu pamatskola ar plašām telpas kultūras pasākumu organizēšanai, bibliotēkas;
- Vilzēnu ciema nodrošinājums ar centralizētu ūdensapgādi un kanalizācijas sistēmu.

20.gs. 60 – to gadu beigās un 70 – to gadu sākumā sāka veidoties pagasta centrs Vilzēnos, līdz ar to arī apbūve – 3 daudzdzīvokļu mājas, savrupmājas, kultūras nams un jaunā pamatskolas ēka. Detalizēti aprakstītas apbūves teritorijas pagasta centrā Vilzēnos un Braslavā.

Pašvaldības teritorijas plānojumā noteica šādas plānotās (atļautās) izmantošanas: Savrupmāju apbūves teritorijas (DzS), Mazstāvu dzīvojamās apbūves teritorijas (DzM), Daudzstāvu dzīvojamās apbūves teritorijas (DzD), Sabiedriskas nozīmes apbūves teritorijas (S), Darījumu apbūves teritorija (D), Ražošanas apbūves teritorijas (R), Lauksaimnieciskās ražošanas apbūves teritorijas (LR), Inženierinfrastruktūras apbūves teritorijas (I), Transporta infrastruktūras teritorijas, Lauksaimniecībā izmantojamās teritorijas, Mežsaimniecībā izmantojamās teritorijas, Virszemes ūdensobjektu teritorijas, Labiekārtotas koplietošanas teritorijas (LKT), Derīgo izrakteņu atradnes.

Ciema robežas noteica Vilzēnu un Braslavas ciemiem. Vilzēnu ciemam tās paredzēja arī autoceļa P15 Ainaži – Matīši otrā pusē, tā ceļu ietverot plānotajā ciemā un plānojot plašas teritorijas savrupmāju apbūvei, kas ir nereālas, ņemot vērā šī brīža demogrāfiskās tendences.(sk.29.attēlā)

29.attēls. Vilzēnu ciema plānotā (atļautā) izmantošana. Kartes fragments. 2007.

Arī Braslavas ciemam paredzēta plaša teritorija, iekļaujot tajā bij. muižas apbūvi un lauku teritorijas abpus autoceļam V123. Tādejādi tiek iecerētas plašas teritorijas savrupmāju dzīvojamai apbūvei, vietējās nozīmes autoceļam kļūstot par ciema ielu. (sk. 30.attēlā)

Izvērtējot Alojas novada pagastu teritorijas plānojumus, redzams, ka attīstība un jaunās apbūves teritorijas ielānotas pārsvarā esošo ciemu teritorijās, tādējādi izvairoties no haotiskas lauku teritoriju apbūvēšanas.

Teritorijas plānojumu koncepcijas galvenā ideja bija saglabāt esošās dabas teritorijas un kultūrvēsturisko mantojumu.

Visos teritoriju plānojumos tiek saglabātas lauksaimniecības teritorijas, nosakot to daudzveidīgu izmantošanu.

Visos pašvaldību teritorijas plānojumos bija izveidotas samērā plašas jaunu savrupmāju apbūves teritorijas pilsētās un ciemos, atbilstoši tā laika praksei. Gandrīz nevienā no šīm teritorijām nav uzsākta apbūve.

Jāatzīmē, ka Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos nav dots pilsētu un ciemu ielu iedalījums kategorijās un nav noteiktas to sarkanās līnijas.

Tajā pat laikā novada teritorijā – tā atsevišķajās teritoriālajās vienībās šobrīd spēkā ir ļoti atšķirīgi plānotās (atļautās) izmantošanas iedalījumi, kā arī daudz dažādas prasības teritorijas izmantošanai un apbūvei.

5.TERITORIJAS PLĀNOJUMA RISINĀJUMI

5.1. Izstrādes ietvars

Administratīvi teritoriālās reformas ietvaros izveidota jauna administratīvi teritoriāla vienība – Alojas novads. Novadā apvienotas četras pašvaldības, katrai no tām spēkā ir bijis savs teritorijas plānojums ar atšķirīgiem apstiprināšanas gadiem un darbības termiņiem – Braslavas pagasta teritorijas plānojums apstiprināts 2007.gada jūlijā, Brīvzemnieku pagasta teritorijas plānojums – 2005.gada 19.jūlijā, Alojas pilsētas ar lauku teritoriju teritorijas plānojums – 2007.gada 4. jūlijā, Staiceles pilsētas ar lauku teritoriju teritorijas plānojums – 2006.gada 15.novembrī, kuri pārņemti Alojas novada teritorijas plānojumā 2009.gada 21.oktobrī. Pašlaik faktiski katrā administratīvi teritoriālajā vienībā (pilsētā vai pagastā) darbojas savs teritorijas plānojums ar atšķirīgiem nosacījumiem, kas apgrūtina gūt priekšstatu par novadu kā vienotu teritoriju. Katras pašvaldības teritorijas plānojums ir spēkā ar saviem nosacījumiem – atšķirīgi plānoto (atļauto) izmantošanas veidu iedalījumi, prasības apbūvei, nav noteiktas visas aizsargjoslas, pastāv dažādas prasības saimnieciskajai darbībai un teritorijas cita veida izmantošanai, daļa no iekļautās informācijas ir novecojusi un neatbilst reālajai situācijai.

Alojas novada dome 16.02.2011. pieņem lēmumu Nr.52 „Par Alojas novada teritorijas plānojuma 2013. – 2025.gadam izstrādes uzsākšanu un darba uzdevuma apstiprināšanu” (protokols Nr.4 5 #). Darba uzdevumā kā teritorijas plānojuma izstrādes mērķis norādīts: vienota, efektīva novada plānošanas instrumenta Alojas novada līdzsvarotai, attīstībai ar ilgtermiņa perspektīvu uz 12 gadiem izstrāde.

Alojas novada teritorijas plānojums 2013. – 2024.gadam izstrāde uzsākta saskaņā ar likumu "Par pašvaldībām", Teritorijas plānošanas likumu (2002), Attīstības plānošanas sistēmas likumu (2008), 06.10.2009. Ministru kabineta noteikumiem Nr. 1148 "Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi" un pašvaldības apstiprināto darba uzdevumu, kā arī tajā norādīto institūciju nosacījumiem.

Novada teritorijas plānojuma izstrādes laikā – 2011.gada 1.decembrī stājās spēkā jauns Teritorijas attīstības plānošanas likums, kas nomainīja iepriekšējo Teritorijas plānošanas likumu (2002). Tajā noteikti teritorijas attīstības plānošanas līmeņi un dokumenti, teritorijas attīstības plānošanas principi, publisko institūciju kompetence teritorijas attīstības plānošanā, kā arī nosacījumi sabiedrības līdzdalības nodrošināšanai teritorijas attīstības plānošanā. Likumā, nosakot plānošanas līmeņus un attīstības plānošanas dokumentus, norādīts, ka vietējā līmenī – vietējai pašvaldībai izstrādāt un apstiprināt šādus savstarpēji saskaņotus attīstības plānošanas dokumentus: vietējo pašvaldības ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, vietējo pašvaldības attīstības programmu, vietējo pašvaldības teritorijas plānojumu, lokālplānojumus, detālplānojumus, tematiskos plānojumus.

Tātad pašvaldībai papildus teritorijas plānojumam un attīstības programmai šobrīd arī jāizstrādā ilgtspējīgas attīstības stratēģiju. Saskaņā ar likumu, tā ir ilgtermiņa teritorijas attīstības plānošanas dokuments, kurā nosaka vietējās pašvaldības ilgtermiņa attīstības redzējumu, stratēģiskos mērķus, attīstības prioritātes un telpiskās attīstības perspektīvu rakstveidā un grafiskā veidā. Likumā noteikts, ka pašvaldībām šīs stratēģijas jāizstrādā līdz 2013.gada 31.decembrim. Taču šobrīd pašvaldībai nav izstrādāta ilgtspējīgas attīstības stratēģija, kurā būtu noteiktas teritoriju attīstības vadlīnijas, pašvaldības nozīmīgākās telpiskās struktūras, attīstības prioritātes un vēlamās ilgtermiņa izmaiņas.

Savukārt par vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu likumā norādīts, ka to izstrādā atbilstoši vietējās pašvaldības ilgtspējīgas attīstības stratēģijai un ievērojot citus nacionālā, reģionālā un vietējā līmeņa teritorijas attīstības plānošanas dokumentus. Noteikts arī, ka tajā jānosaka funkcionālais zonējums, publiskā infrastruktūra, jāreglamentē teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi, kā arī citi teritorijas izmantošanas nosacījumi un aprobežojumi. Funkcionālais zonējums likuma izpratnē ir teritorijas iedalījums zonās, kurām ir atšķirīgas prasības atļautajai teritorijas izmantošanai un apbūvei.

Teritorijas plānojuma 1.redakcijas izstrāde notika saskaņā ar spēkā esošajiem Ministru kabineta 2009.gada 6.oktobra noteikumiem Nr.1148 "Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi", kuru darbības termiņš jaunajā likumā noteikts ne ilgāk kā līdz 2012.gada 31.decembrim. Saskaņā ar tiem, vietējās pašvaldības teritorijas plānojums ir vietējās pašvaldības administratīvās teritorijas plānojums, kurā parādīta teritorijas pašreizējā izmantošana, noteikta plānotā (atļautā) izmantošana un izmantošanas aprobežojumi ar ilgtermiņa perspektīvi uz 12 gadiem. Faktiski teritorijas plānojuma 1.redakcijas izstrādi un tā saturu reglamentēja noteikumi, kuri savulaik pieņemti pagastu un pilsētu pašvaldību teritorijas plānojumu izstrādei līdz novadu izveidei.

Teritorijas plānojuma 1.redakcijas nodošanas sabiedriskajai apspriešanai sagatavošanas posmā starp pašvaldības komitejas un domes sēdēm, 16.10.2012. pieņemti jauni MK noteikumi Nr.711 "Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem" [stājas spēkā 19.10.2012.]. Līdz ar to spēku zaudējuši iepriekšējie Ministru kabineta noteikumi Nr.1148.

Jaunajā likumā pieņemtas arī normas par teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēmas izveidi, kas nozīmēs strukturēta informācijas tehnoloģiju un datubāzu kopuma izveidi, apkopojot tajā arī šobrīd izstrādātos teritorijas plānojumus. Par to norādīts likuma pārejas noteikumos: „līdz 2014.gada 31.decembrim spēkā esošos teritorijas attīstības plānošanas dokumentus vietējās pašvaldības ievieto teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēmā.” Taču tas varētu būt viens no sarežģītākajiem jautājumiem, jo šobrīd teritorijas plānojumu izstrādē nav spēkā vienoti standarti.

Pašreiz (2012.g.), teritorijas plānojuma izstrādes gaitā nākas rēķināties ar to, ka vēsturiski atšķirīgām teritorijām jāpiemēro vienādi nosacījumi. Teritorijas plānojumā esam ietvēruši metodiskās norādes un aktuālākos jauno normatīvo aktu projektus, lai šo dokumentu, īpaši, tā grafiskā materiāla saturu izveidotu pēc iespējas atbilstošāku prognozējamām izmaiņām, apvienojot šobrīd spēkā esošo novada atsevišķo teritoriālo vienību teritorijas plānojumu atšķirīgos atļauto (plānoto) izmantošanu dalījumus un izveidojot visam novadam vienotu teritorijas plānojuma risinājumu attēlojumu.

5.2. Apsvērumi teritorijas izmantošanas plānam

5.2.1. Principi

Attīstības plānošanas sistēmas likumā (spēkā ar 01.01.2009.) un jaunajā Teritorijas attīstības plānošanas likumā (2011) noteikti pamatprincipi, kuri jāievēro attīstības plānošanā. Abos likumos kā pirmais minēts ilgtspējīgas attīstības jeb ilgtspējības princips, kas nozīmē — teritorijas attīstību plānot tā, „lai saglabātu un veidotu esošajām un nākamajām paaudzēm kvalitatīvu vidi, līdzsvarotu ekonomisko attīstību, racionālu dabas, cilvēku un materiālo resursu izmantošanu, dabas un kultūras mantojuma attīstību”. Attīstības plānošanas sistēmas likumā nostiprināti arī šādi principi:

- **Interesešu saskaņotības princips** — saskaņo dažādas intereses un ievēro attīstības plānošanas dokumentu pēctecību, nodrošina, lai tie nedublētos. Tas sasaucas ar Teritorijas attīstības plānošanas

likumā (2011) noteikto savstarpējās saskaņotības principu — teritorijas attīstības plānošanas dokumentus izstrādā, tos savstarpēji saskaņojot un izvērtējot citos teritorijas attīstības plānošanas dokumentos noteikto. Šie principi ir ļoti aktuāli šobrīd, kad pašvaldībai tiek vienlaikus izstrādāti vairāki attīstības plānošanas dokumenti. Īpaši ņemot vērā, ka pašreizējā plānošanas praksē pieņemts dublēt šajos dokumentos informāciju par konkrēto teritoriju. Interesu saskaņošana ir svarīga, nosakot teritorijas plānoto (atļauto) izmantošanu noteiktās teritorijas daļās. *Galīgo lēmumu par teritorijas plānojuma saturu un apstiprināšanu pieņem pašvaldība. Pašvaldībai ne vienmēr jāvadās no personu vai institūciju izteiktajiem priekšlikumiem vai iesniegtajiem iebildumiem, tomēr tie ir jāizvērtē un ir jāapsver to piemērotība, vajadzība vai atbilstība konkrētā plānojuma izstrādāšanas mērķim. Pašvaldība ir tiesīga noraidīt sabiedrības un institūciju izteiktos viedokļus, taču noraidījumam jābūt pamatotam* (sk. Satversmes tiesas 2004. gada 9. marta sprieduma lietā Nr. 2003-16-05 secinājumu daļas 5. punktu).

- Līdzdalības princips — visām ieinteresētajām personām ir iespēja līdzdarboties attīstības plānošanas dokumenta izstrādē.
- Sadarbības princips — valsts un pašvaldību institūcijas sadarbojas, tai skaitā izpildot attīstības plānošanas dokumentos izvirzītos uzdevumus un informējot cita citu par nosprausto mērķu un paredzēto rezultātu sasniegšanu.
- Finansiālo iespēju princips — izvērtē esošos un vidējā termiņā prognozētos resursus un piedāvā efektīvākos risinājumus attiecībā uz nosprausto mērķu sasniegšanai nepieciešamajām izmaksām.
- Atklātības princips — attīstības plānošanas process ir atklāts, un sabiedrība tiek informēta par attīstības plānošanas un atbalsta pasākumiem un to rezultātiem, ievērojot likumā noteiktos informācijas pieejamības ierobežojumus. Šis princips arī noteikts jaunajā Teritorijas attīstības plānošanas likumā (2011), kurā tas skaidrots šādi: „teritorijas attīstības plānošanā un dokumentu izstrādē iesaista sabiedrību un nodrošina informācijas un lēmumu pieņemšanas atklātumu.”
- Uzraudzības un novērtēšanas princips — attīstības plānošanā un attīstības plānošanas dokumentu īstenošanā visos pārvaldes līmeņos tiek nodrošināts to ietekmes izvērtējums, kā arī uzraudzība un pārskatu sniegšana par sasniegtajiem rezultātiem.
- Subsidiaritātes princips — politiku īsteno tā valsts vai pašvaldības institūcija, kura atrodas pēc iespējas tuvāk pakalpojuma saņēmējiem, un attiecīgie pasākumi tiek efektīvi īstenoti pēc iespējas zemākā pārvaldes līmenī.
- Attīstības plānošanas un normatīvo aktu izstrādes sasaistes princips — politiku plāno pirms normatīvā akta izdošanas, un, izstrādājot normatīvos aktus, ņem vērā attīstības plānošanas dokumentus.
- Līdzsvarotas attīstības princips — politiku plāno, sabalansējot atsevišķu valsts teritoriju attīstības līmeņus un tempus.
- Aktualitātes princips — attīstības plānošanas dokumentus aktualizē atbilstoši situācijai.
- Dokumentu saskaņotības princips — pieņemot attīstības plānošanas dokumentu vai izdarot grozījumus šādā dokumentā, nodrošina izmaiņu veikšanu arī citos saistītajos dokumentos un normatīvajos aktos, ievērojot tiesiskās paļāvības principu.

Papildus minētajiem Teritorijas attīstības plānošanas likumā (2011) norādīti vēl šādi plānošanas principi:

- Vienlīdzīgu iespēju princips — nozaru un teritoriālās, kā arī privātpersonu un sabiedrības intereses tiek vērtētas kopsakarībā ar mērķi veicināt attiecīgās teritorijas ilgtspējīgu attīstību.
- Nepārtrauktības princips — teritorijas attīstību plāno nepārtraukti, elastīgi un cikliski, uzraugot šo procesu un izvērtējot jaunāko informāciju, zināšanas, vajadzības un iespējamās risinājumus. Šim principam būs būtiska nozīme Alojas novada teritorijas turpmākajā plānošanā: ilgtspējīgas attīstības stratēģijas izstrādē, kā arī novada teritorijas plānojuma detalizācijā, īpaši novada attīstībai nozīmīgās vietās (mezglu vietās), izstrādājot lokālplānojumus un cita veida plānošanas dokumentus.
- Integrētas pieejas princips — ekonomiskie, kultūras, sociālie un vides aspekti tiek saskaņoti, atsevišķu nozaru intereses tiek koordinētas, teritoriju attīstības prioritātes tiek saskaņotas visos plānošanas līmeņos, sadarbība ir mērķtiecīga, un tiek novērtēta plānoto risinājumu ietekme uz apkārtējām teritorijām un vidi.
- Daudzveidības princips — teritorijas attīstību plāno, ņemot vērā dabas, kultūrvides, cilvēku un materiālo resursu un saimnieciskās darbības daudzveidību.
- Pēctecības princips — jaunus teritorijas attīstības plānošanas dokumentus izstrādā, izvērtējot spēkā esošos attīstības plānošanas dokumentus un to īstenošanas praksi. Pēctecības princips arī nozīmē to, ka, mainoties spēkā esošajam plānojuma pamatojumam, teritorijas plānojums grozāms, saglabājot tās teritorijas plānojuma daļas, kuru pamatojums nav mainījies.

5.2.2. Pieejas

Lai izstrādātu vēlamu novada teritorijas izmantošanas plānu tiek izmantoti visdažādākie darba paņēmieni.

(1) Teritorijas plānojuma izstrādē svarīga loma ir normatīvai pieejai. Tā saturs ir noteikts normatīvajos aktos, tas sastāv no apraksta daļas un saistošās daļas, kā arī plānošanas procesa pārskata daļas.

Papildus normatīvai pieejai telpiskajā plānošanā būtiska ir plānošanas pieejai:

(1) Būtiska telpiskās plānošanas sastāvdaļa ir teritorijas konteksta izpratne, kura robežās ir jāizveido plānojums. Šis konteksts sevī ietver teritorijas problēmu un iespēju izpēti, kas atspoguļota esošos plānos, dažādu laiku kartēs, arhīvu materiālos, pētījumos, dokumentos. Kā viena no galvenajām metodēm bija arī pētījumi dabā. Tā rezultātā tika identificētas novada attīstībai nozīmīgās teritorijas.

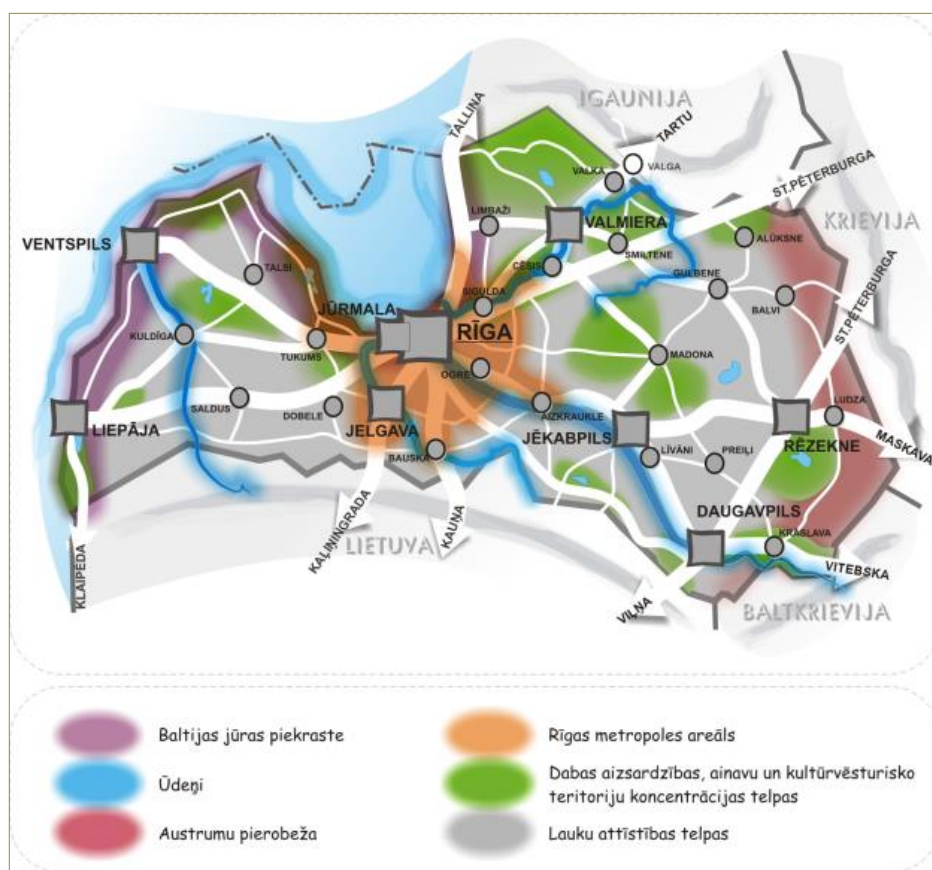
(2) Plānošana kā sadarbības process, jo šobrīd visiem iesaistītajiem dalībniekiem ir dota iespēja sniegt savu ieguldījumu novada kopējās attīstības virzībā. Tā nozīmē atbildību un pienākumu dalīšanu, kā arī uzticēšanos. Pamatprincips – lēmumi tiek pieņemti pēc iespējas vairāk ņemot vērā tos, kurus šie lēmumi visvairāk ietekmēs un līdz ar to iecerēto kopējo attīstības virzību. Līdzsvarotu attīstību var sasniegt tikai ievērojot partnerattiecību principu, kad visām procesā iesaistītajām pusēm – valsts un pašvaldību institūcijām, nevalstiskajām organizācijām, uzņēmējiem – tiek sniegta iespēja dot savu ieguldījumu attīstības veicināšanā. Sadarbība nozīmē savstarpēju uzticību, varas, atbildības un pienākumu dalīšanu. Tikai visām pusēm strādājot kopā tās sapratīs, ka ir piederīgas vienam reģionam un spēj ietekmēt tajā notiekošos procesus un veicināt attīstību.

(3) Tajā pat laikā neviens nespēj pareģot ekonomisko pārmaiņu izvēršanos, vai arī, kāda līmeņa resursi būs pieejami sociālai, ekonomiskai un telpiskai attīstībai. Šo iemeslu dēļ attīstības plāniem ir jābūt pielāgojamiem esošai situācijai. Tādēļ arī teritorijas plānojums nevar piedāvāt pilnīgu risinājumu jebkurai problēmai. Drīzāk tas ir jāskata kā nepārtraukta un visu laiku notiekoša plānošanas procesa daļa. Plānojumu risinājumu precizēšanu, pārskatīšanu pieļauj arī šobrīd spēkā esošais Teritorijas attīstības plānošanas likums (2011). Tam būs liela nozīme konkrēto mezglu vietu turpmākajā padziļinātā pētīšanā un plānošanā.

(4) Atšķirīga pieeja urbāno vietu un lauku teritoriju teritorijas izmantošanas plānošanā. Novada blīvi apdzīvotās vietās: pilsētās, tā ciemos, kā arī apbūves teritorijās ārpus tiem, kur dominējošā loma ir apbūvei un citiem pilsētvidei raksturīgiem elementiem (ielām, komunikācijām u.tml.), atļautajā izmantošanā galvenā uzmanība pievērsta apbūves veidošanai. Savukārt lauku teritorijās, kur dominē lauku zemes un mežu teritorijas apbūvei ir pakārtota funkcija.

5.2.3. Risinājumi

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam (Latvija 2030) (2010) telpiskās attīstības perspektīvā Alojas novada teritorija atrodas dabas aizsardzības, ainavu un kultūrvēsturisko vērtību koncentrācijas telpu areālā. (sk.32.attēlu).

32.attēls. Telpiskās attīstības perspektīva. Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam.

„Latvija 30” atzīmēta nepieciešamība apzināt, saglabāt, saprātīgi apsaimniekot un efektīvi izmantot nacionālas nozīmes dabas, ainavu un kultūrvēsturiskā mantojuma teritoriju areālus, kas iezīmē gan katra reģiona, gan visas Latvijas identitāti. Lai saglabātu bioloģisko daudzveidību un Latvijai tipiskas unikālas

dabas un kultūrvēsturiskas ainavas, kas veido priekšnoteikumus iedzīvotāju dzīves vides kvalitātei, jāisteno pasākumi lauku teritoriju dzīvotspējas saglabāšanai, jānodrošina valsts atbalsts daudzfunkcionālām un produktīvām lauku teritorijām, kultūrainavas saglabāšanai un veidošanai.(Latvija 30)

Iepriekšējā 3.sadaļā sniegts apskats par Alojas novada ainavām, to veidošanos cauri laikiem, saistot ar konkrētās vietas dabas apstākļiem un cilvēku darbību un dzīvi dažādos laikos. Šī ainaviskais skatījums jāvērtē konkrētās teritorijas telpisko struktūru, tās atsevišķo elementu noturību laika ritējumā. Tas jāvērtē arī identificēt (ne tikai vizuālajā aspektā) novada struktūrā nozīmīgās vietas (skat. 3.sadaļā, arī 26.attēlu), kas atklāj ainavu dažādību un kā mezglvietas var kļūt par novada turpmākās attīstības nozīmīgu potenciālu.

Ja pēdējos gados teritorijas attīstības plānošanā lielo pilsētu tuvumā un jūras piekrastē, aktualizējies jautājums par urbanizācijas procesu spiedienu uz teritorijām, tādejādi samazinoties dabas videi un pārveidojoties ainavas struktūrai, tad Alojas novadā vērojama teritorijas iztukšošanās. Izzūdot tradicionālajām dzīves vietām (viensētām) laukos notiek neizmantoto zemju aizaugšana ar krūmājiem, vērtīgo kultūrainavu transformēšanās.

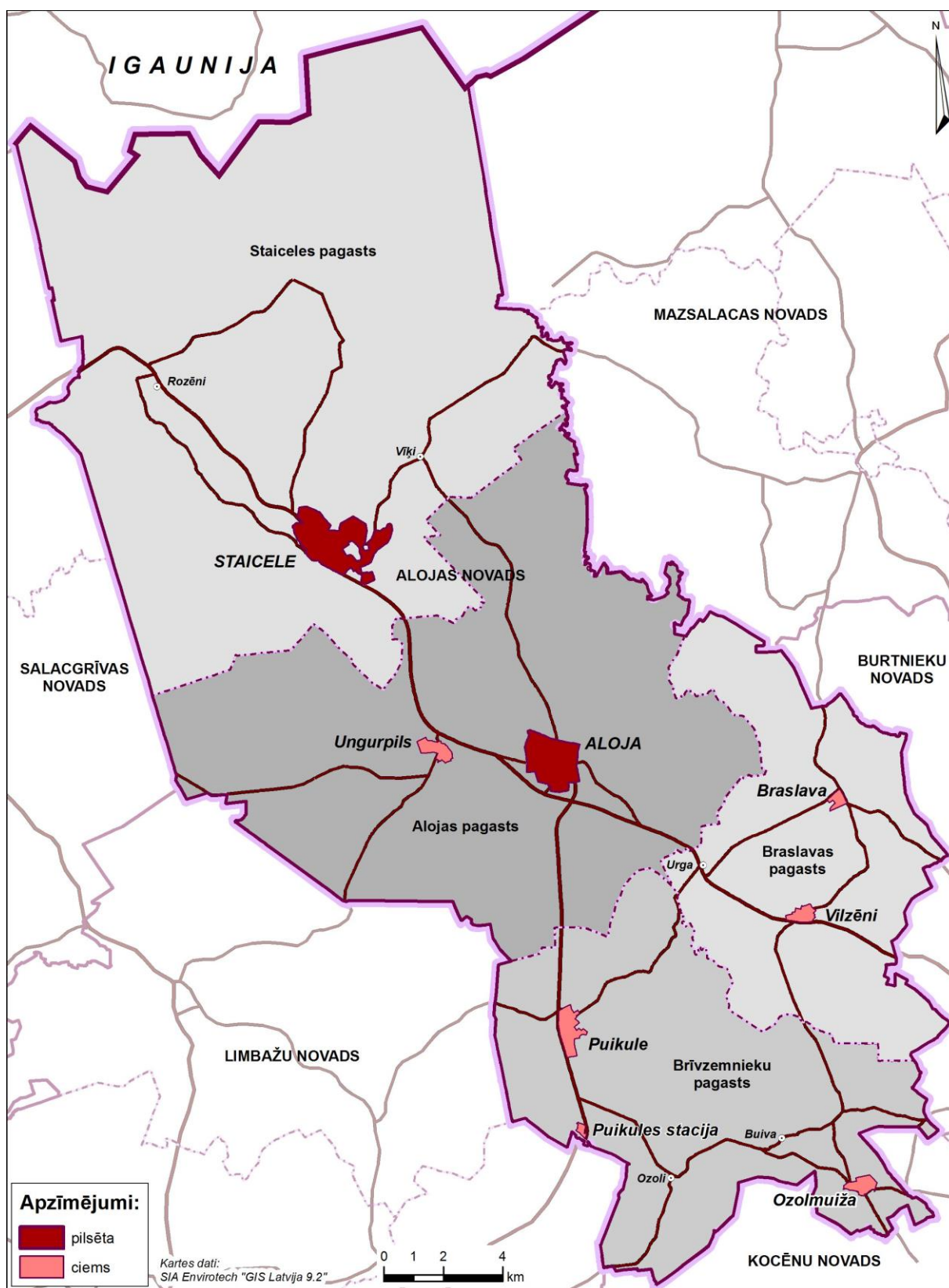
Novada telpiskās struktūras aprises arī turpmāk noteiks lauku un mežu areālu izvietojums kā pamatstruktūra. Tā funkcionāli ir saistīta ar apdzīvojuma struktūru un ceļu tīklu, bet teritoriāli 'aizpilda' platības starp apdzīvoto vietu-ceļu tīklojumu, kas ir otra telpiskā pamatstruktūra.

Izvērtējot attīstības programmas un teritorijas plānojuma ietvaros novada teritoriju, lielāko tā apdzīvoto vietu – pilsētu un ciemu, kā arī lauku teritorijas izmantošanā nav gaidāmas krasas pārmaiņas un pašvaldības iedzīvotāju skaits nepieaugs, vismaz turpmākajos 12 gados. Tādējādi nepalielināsies lielāko apdzīvoto vietu skaits, kā arī nav sagaidāms esošo apdzīvoto vietu iedzīvotāju skaita pieaugums. Kā pašvaldības attīstību noteicošais faktors ir spēja apgūt jaunas iemaņas gan tradicionālajās nozarēs – lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un kokapstrādē, gan arī tūrismā.

Teritorijas plānojuma risinājumi balstīti uz nostādni, ka nepieciešams maksimāli saglabāt esošo telpisko struktūru – apdzīvotās vietas, ceļu tīklu, mežus un lauku zemes to pašreizējā attiecībā. Kā apdzīvojuma struktūras galvenie atbalsta punkti paredzēti Alojas un Staicesles pilsētas, lielākie ciemi – pagastu centri Vilzēni un Puikule, kā arī Ungurpils, Braslava, Ozolmuiža un Puikules stacija. (sk. 33.attēlu)

Tāpēc, izstrādājot novada ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, lielāka uzmanība pievēršama pastāvošā apdzīvojuma struktūras uzturēšanai, apdzīvoto vietu specializācijai, izmantojot to šodienas potenciālu.

Turpmākajiem novada nozīmes attīstības centriem – Alojai un Staicelei, kā arī lielāko novada apdzīvoto vietu – Puikule, Ungurpils, Vilzēni sekmīgai attīstībai nepieciešama visa veida infrastruktūras kvalitātes uzlabošana, pamata (izglītības, veselības, sociālo u.c.) pakalpojumu un kvalitatīvu mājokļu pieejamības, kā arī pievilcīgas dzīves vides nodrošināšana. Pie tam katrai šai apdzīvotai vietai atkarībā no tā izaugsmes potenciāla, jāatrod sava specializācija kopējā apdzīvoto vietu tīklā, savstarpēji mijiedarbojoties un sadarbojoties, neatkarīgi no to administratīvās piederības vai politiskiem apsvērumiem, kā arī novēršot nevajadzīgu konkurenci.

33.attēls. Novada apdzīvojuma struktūra ar lielākajām apdzīvotām vietām. J.Skudra, 2012.

Tāpat nozīmīga loma ir laukiem, kur paralēli lauksaimnieciskās un mežsaimnieciskās produkcijas ražošanai ir Latvijai raksturīga, vēsturiska dzīvesvide, dabas, kultūrvēsturiskie un atpūtas resursi. „Latvija

30" risinājumos norāda par nepieciešamību veicināt arī lauku tūrisma attīstību kultūrvēsturisko vērtību un ainavu areālos.

Novadā kopumā jāmeklē risinājumi pamesto, neapsaimniekoto vietu revitalizācijai, apdzīvoto vietu telpiskās identitātes uzturēšanai.

Balstoties uz situācijas analīzes informāciju un apsvērumiem par novada telpiskās struktūras attīstības kopsakarībām ar dažādu darbību potenciālo attīstību, kā arī ar dabas un kultūras mantojuma saglabāšanas nepieciešamību, sagatavoti risinājumi teritorijas izmantošanas plānojumam jeb funkcionālajam zonējumam. Kopumā piedāvātie teritorijas izmantošanas risinājumi atspoguļoti gan grafiskajā daļā – visai novada teritorijai un tā lielākajām apdzīvotām vietām, gan arī teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos.

Novada lielākās apdzīvotās vietas

Alojas pilsēta

Senas apdzīvotas vietas telpiskajā struktūrā atspoguļojas tās attīstība senu ceļu krustpunktā, - tagadējo Jūras un Baznīcas ielu, kur novietojies pašreizējais pilsētas centrs ar dažādiem sabiedriska un komerciāla rakstura objektiem.

Pilsētas apbūvē izteikts tās lineārās attīstības virziens gar Jūras ielu uz rietumiem ar Latvijas mazpilsētām raksturīgām pag.gs. ēkām. Paraleli Jūras ielai veidota ielu struktūra (Parka, Dārza, Brīvības ielas), pie kurām izvietotas dažādos laikos celtas savrupmājas uz samērā plašiem zemes gabaliem. Pateicoties līdzenajam reljefam, pilsētas ielu tīkls veido regulārus kvartālus, kur ēkas izvietotas attālināti viena no otras ar plašiem dārziem ap tām. Līdzsvarotā apbūve un plašie dārzi ir viena no pilsētiņas telpiskās struktūras galvenajām iezīmēm. Teritorijas plānojumā šie dārzi kopā ar pilsētas parkiem, skvēriem veido tās kopējo zaļumvietu struktūru.

Blīvāka daudzdzīvokļu dzīvojamā apbūve veidota 1960 – 1980-os ap pilsētas centrālo daļu, - Kluba ielā. Šīs teritorijas netiek paredzēts paplašināt un plānojumā iekļautas mazstāvu (līdz 2 – stāviem) vai vairākstāvu (3 un vairāk stāvi) apbūves zonās. Savukārt iepriekš minētā laika savrupmāju apbūves kvartāli ar blīvāku apbūvi (to radījusi zemes gabalu sīkāka dalījuma struktūra padomju varas gados) izvietoti pilsētas ziemeļaustrumu daļā.

Jaunajā plānojumā pilsētas centrālajā daļā, kur šobrīd atrodas galvenās sabiedriska un komerciāla rakstura ēkas paredzētas publiskās apbūves teritorijas. Savukārt pilsētas lielākajā daļā saglabātas savrupmāju apbūves teritorijas ar plašām dārzu (zaļumvietu) teritorijām. Galvenās ražošanas apbūves teritorijas iecerētas bij. ražošanas objektu teritorijās aiz bij. dzelzceļa pilsētas austrumu daļā.

Pilsētā ietilpst arī daļa lauku zemju un mežu, kas tāpat kā iepriekšējā plānojumā ir uzskatāmas par rezerves teritorijām apbūvei, zaļumvietu ierīkošanai un citām publiskām vajadzībām.

1984.gada inženierģeoloģiskā izpētē, uz kuru ir atsauce iepriekšējā teritorijas plānojumā (2006), kā būvniecībai nelabvēlīgas noteiktas teritorijas palienē zem atzīmes 35,0 m virs jūras līmeņa.

Šīs teritorijas kopā ar pilsētas centrālās daļas zaļumu teritorijām veido vienotu pilsētas zaļumu struktūru.

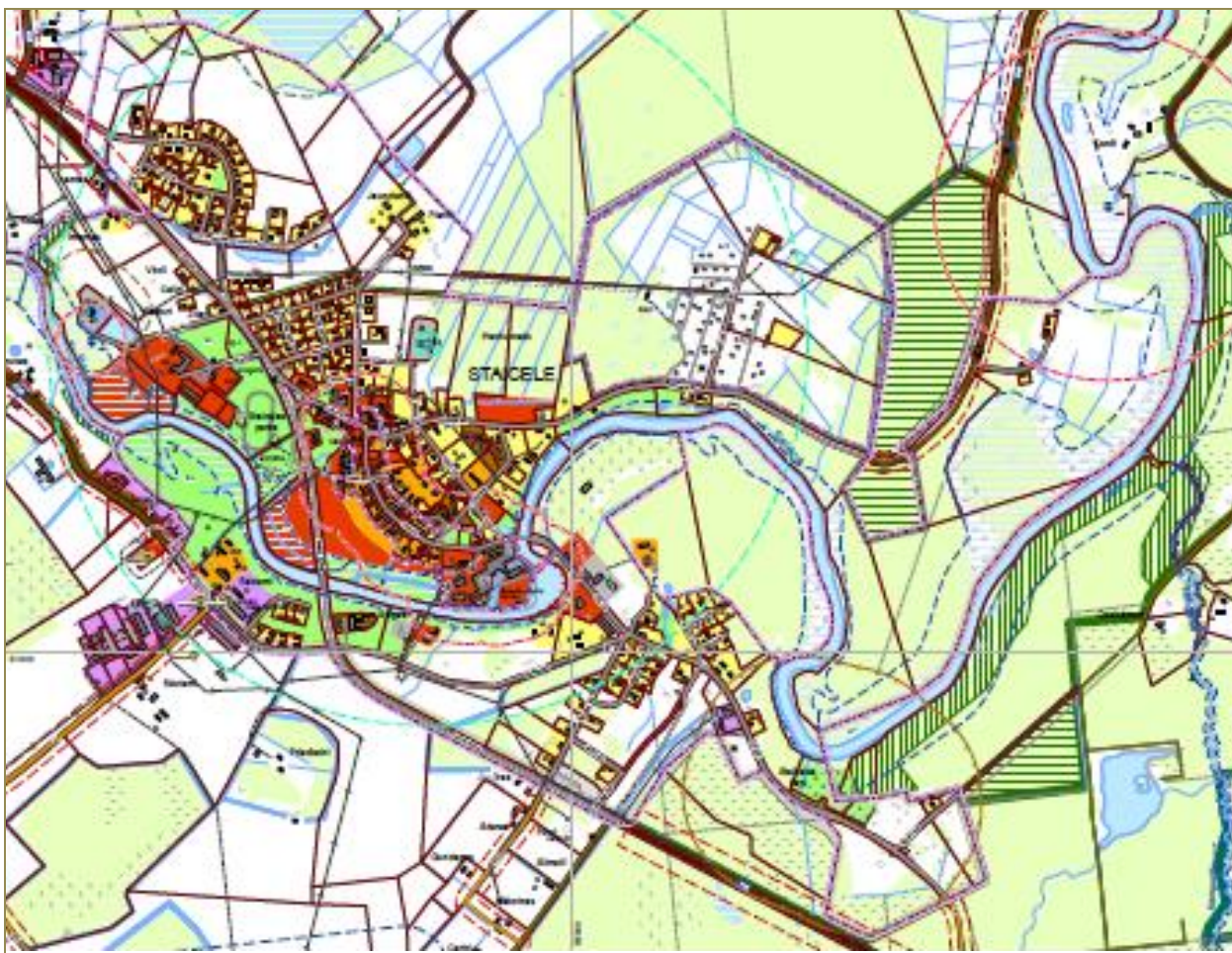
Pilsētas apbūvē Salacas labajā krastā izdalīts kompakts centrs. Nedaudz attālināti no tā izvietots savrupmāju apbūves kvartāls. Pārējā apbūve,- gan Salacas labajā, gan kreisajā krastā, samērā brīvi izvietota starp neapbūvētām teritorijām – lauksaimniecības zemēm, mežiem.

Apbūvē, kas aizņem tikai nelielu daļu teritorijas, izdalāmi vairāki atšķirīgi masīvi:

- papīrfabrika un tās strādnieku ciemats pie Lielās ielas uz DA no Dzirnavu ielas (pašreiz aizsargājamais pilsētībūvniecības piemineklis), kurā dominē mazstāvu daudzdzīvokļu dzīvojamo ēku un publiskas funkcijas objektu apbūve;
- tagadējais administratīvais – pakalpojumu centrs, kas attīstījies pie Lielās ielas uz ziemeļrietumiem no Dzirnavu ielas;
- Salacas kreisā krasta apbūve, t.s. Rēciems – bij. kolhoza “Staicele” galvenais ciemats (pie ceļa Ainaži-Matīši) ar bij. saimniecības kantori, mehāniskajām darbnīcām un citām ražošanas ēkām, kā arī dzīvojamām ēkām. Apbūve veidota atbilstoši 1972.gadā izstrādātajai ciemata plānojuma un apbūves zonējuma shēmai (Staiceles pilsētas ar l.t. plānojums, 2006). Tagadējā plānojuma risinājumos šeit iecerētas galvenās ražošanas apbūves teritorijas;
- mazstāvu un vairākstāvu dzīvojamā apbūve (1920-1990-tie gadi, daudzdzīvokļu ēkas) uz ziemeļaustrumiem no Lielās ielas;
- sabiedriskā apbūve – sporta komplekss un skola – pie Ainažu-Matīšu ceļa (1990-to un 2000-šo gadu būvniecība un rekonstrukcija), kurai papildus iecerēta publiskās apbūves teritorijas, ievērojot iepriekšējā plānojuma pēctecību;
- savrupmāju apbūve pie Ainažu-Matīšu ceļa (bij. kolhoza 1980.-1990-to gadu būvniecība).

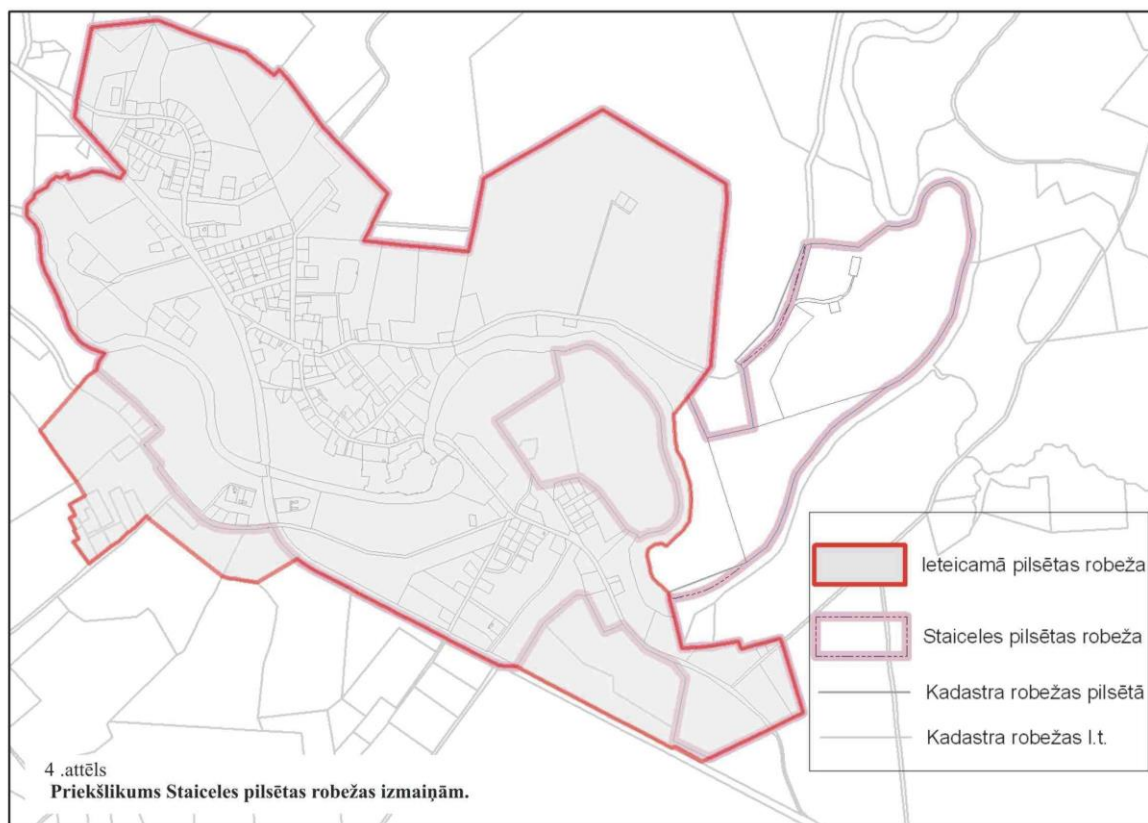
Daļa lauku zemju un mežu tāpat kā iepriekšējā plānojumā ir uzskatāmas par rezerves teritorijām apbūvei, zaļumvietu ierīkošanai un citām publiskām vajadzībām.

35.attēls. Staiķeles pilsētas teritorijas funkcionālā zonējuma risinājums, [kartes fragments, 2012.]

Jau iepriekšējā teritorijas plānojuma (2006) izstrādāšanas gaitā konstatēts, ka esošajās pilsētas robežām kā atsevišķas sala izdalās lauku zemes un ka tajā ietilpst lielas lauksaimniecībā/mežsaimniecībā izmantotas platības, savukārt dažas pilsētas attīstībai nozīmīgas teritorijas atrodas ārpus pilsētas robežām. Tāpēc ieteikts koriģēt Staiķeles pilsētas teritorijas robežu. Ieteiktā robežas līnija grafiski parādīta 36.attēlā

36.attēls. Staiceles pilsētas robežu izmaiņu priekšlikums no 2006.gadā izstrādātā teritorijas plānojuma.

Novada ciemi

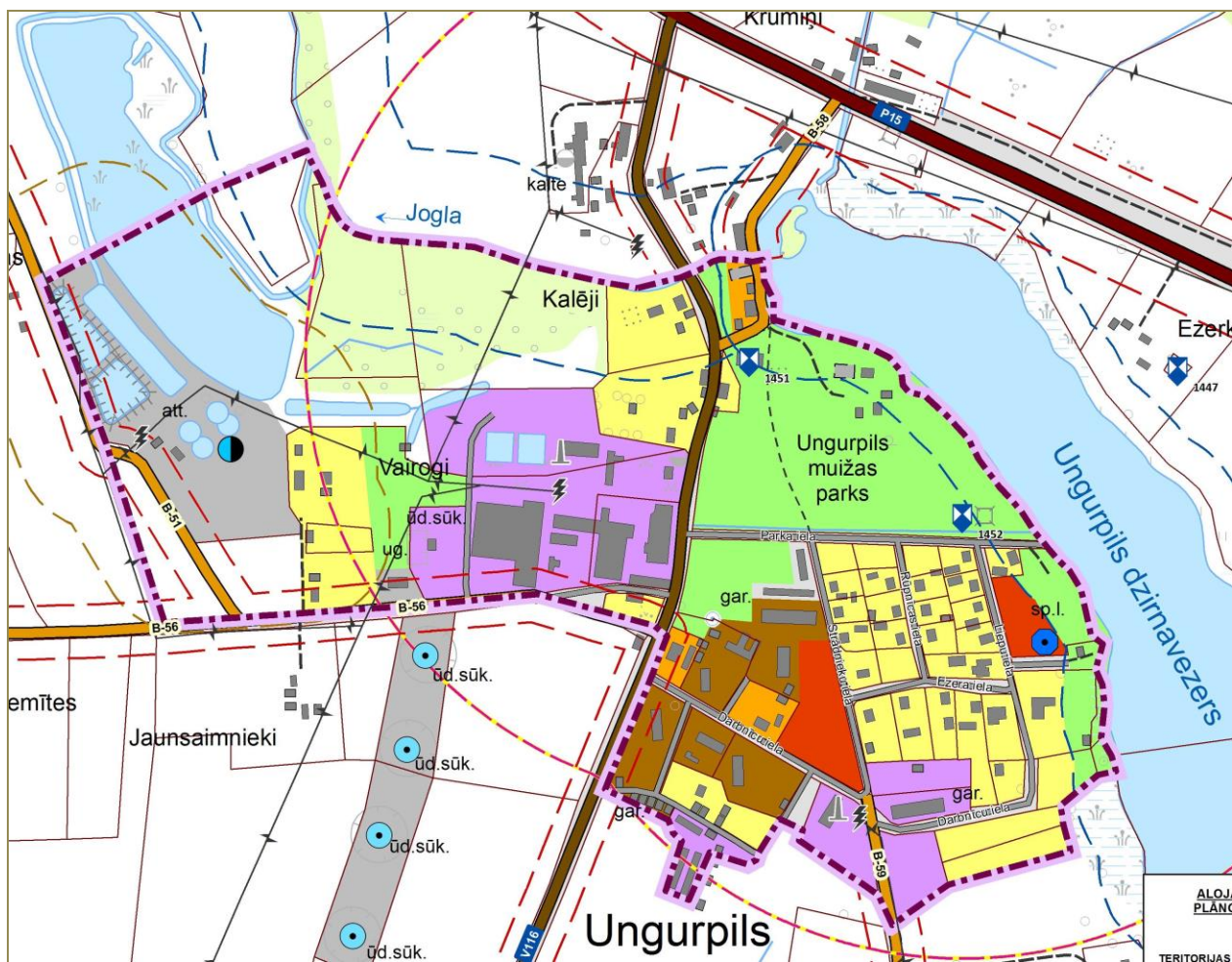
Ungurpils

Ciems izveidojies senā apdzīvotā vietā. Tas veidojies ap bij. muižas apbūvi, parku un Ungurpils dzirnavezeru. Ciema apbūves teritorijas veido dzīvojamā un ražošanas apbūve, bet, pēdējo 20 gadu procesu rezultātā zudusi sabiedriskā un komerciālā funkcija, - laika gaitā ciema teritorijā beiguši pastāvēt: bij.skola, veikals, kultūras iestāde u.tml.

Šobrīd kā centrālā atpūtas vieta tiek izmantots bij. muižas parks un Ungurpils dzirnavezera piekraste pie savrupmāju dzīvojamajiem kvartāliem.

Teritorijas plānojumā tiek saglabātas visas esošās zaļumvietas, - bij. muižas parks, gar Ungurpils dzirnavezeru, mazdārziņu teritorijas pie daudzdzīvokļu dzīvojamām mājām.

Dzīvojamo apbūvi veido esošā mazstāvu (līdz 2 stāviem) dzīvojamā un vairākstāvu (3-stāvu) dzīvojamās ēkas, kas būvētas 1960 – 1980-gados. Tāpat kā iepriekšējā plānojumā, arī jaunajā plānojuma risinājumā nav paredzēts veidot šādu jaunu apbūvi.

37.attēls. Ungurpils ciema funkcionālā zonējuma risinājumi, kartes fragments, 2012.

Ņemot vērā gan pašreizējo ekonomisko situāciju, gan pieprasījumu, gan praktiskus un racionālus apsvērumus, jaunajā teritorijas plānojumā ir samazinātas iepriekšējās savrupmāju apbūves teritorijas.

Vilzēni

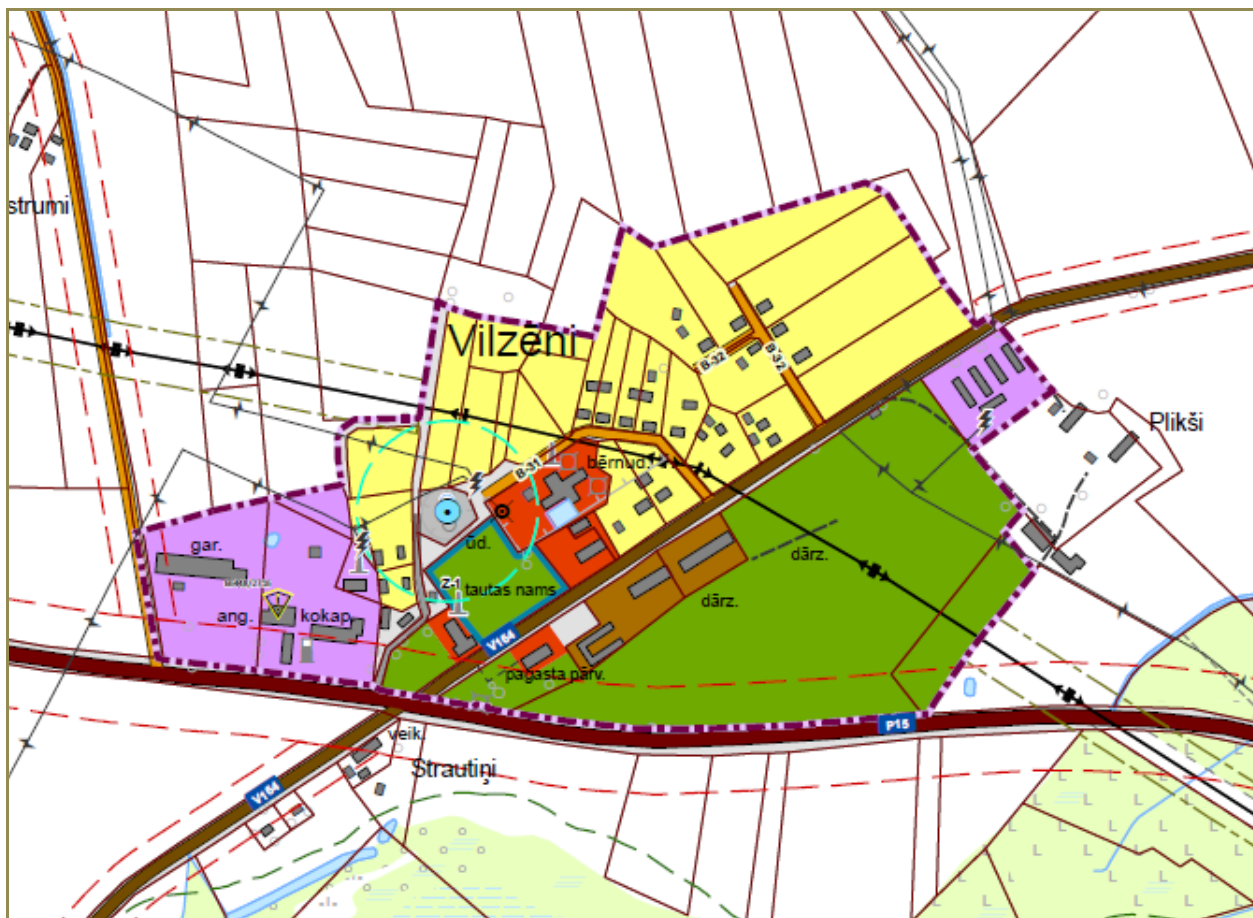
Ciems veidojies kā kolhoza ciemats, kura telpiskajā struktūrā atspoguļojas pag. gadsimta vidus šāda tipa ciematu realizācijas iezīmes – skaidri nodalītas zonas daudzdzīvokļu ēkām ar pie tām paredzētām kūtiņām, ražošanas ēkām u.tml.

Pašreiz ciema teritorija ir kompakta ar jau izveidojušos sabiedriskās dzīves centru, kur atrodas ciema galvenās publiskās iestādes – pagasta pārvalde, tautas nams, veikals, pasta nodaļa. Teritorijas plānojumā paredzēts šo teritoriju attīstīt kā publiskās apbūves teritoriju.

Līdzīgi kā iepriekšējā plānojumā ciema zonējumā tiek saglabāta esošā 2 stāvu un 3 stāvu daudzdzīvokļu māju teritorijas, definējot tās kā mazstāvu dzīvojamās apbūves un vairākstāvu dzīvojamās apbūves teritorijas. Jaunas šādas teritorijas nav ieplānotas. Tas pats attiecināms uz ražošanas apbūves un tehniskās apbūves teritorijām, kas saglabātas to līdzšinējās platībās.

Tāpat teritorijas plānojumā saglabātas visas ciema zaļumvietas, - skvērs, sporta laukums, mazdārziņi u.c.

Atšķirībā no iepriekšējā teritorijas plānojuma, kur plašas ciema teritorijas ap autoceļu P15 Ainaži –Matīši bija paredzētas savrupmāju dzīvojamai apbūvei, jaunajā plānojuma risinājumā paredzēts ciema robežu noteikt līdz autoceļam, neplānojot šeit savrupmāju dzīvojamo apbūvi. Savrupmāju apbūvei nelielas rezerves teritorijas noteiktas pie esošajām savrupmājām, kur ir izveidots ielu tīkls.

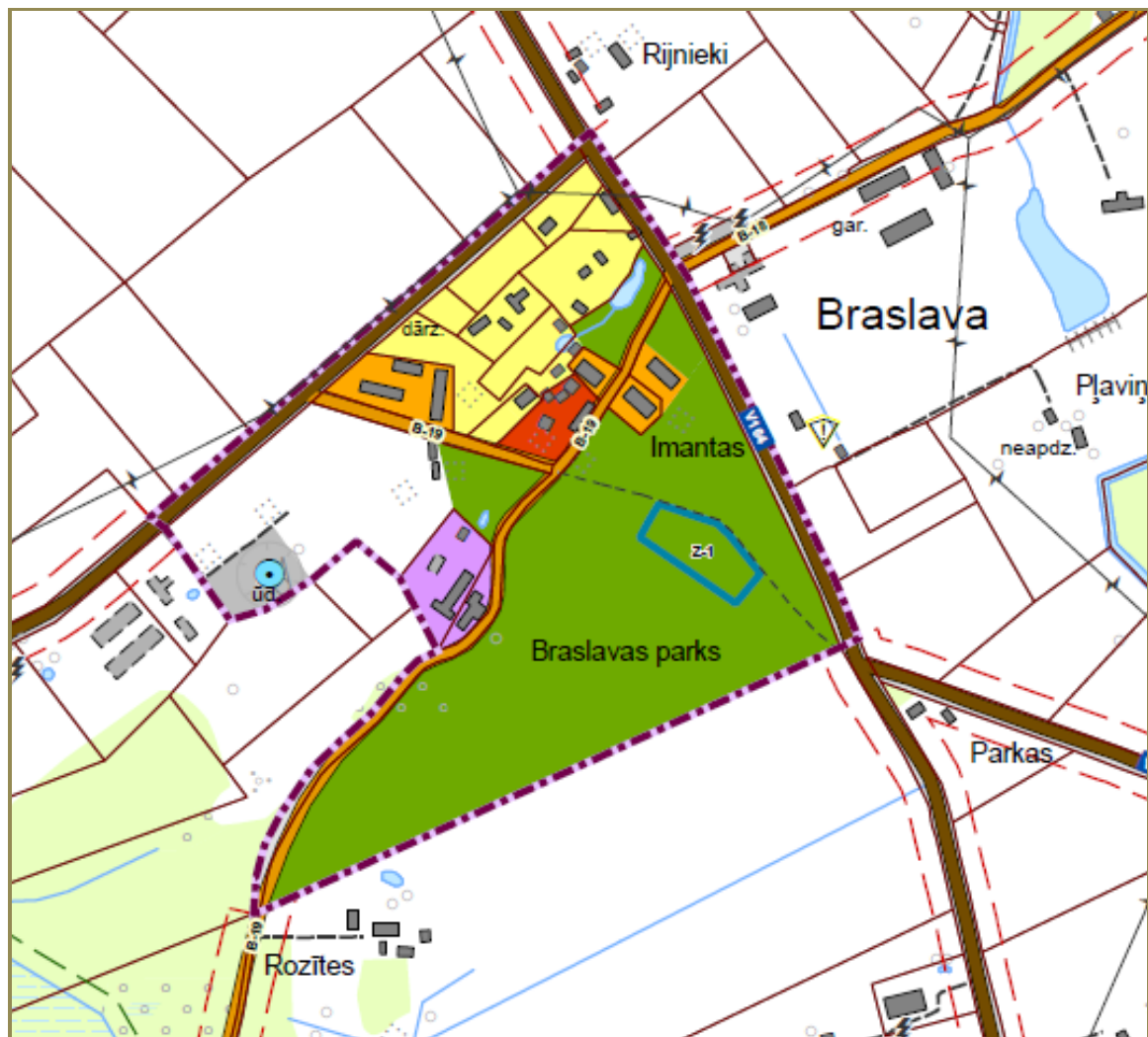
38.attēls.Vilzēnu ciema teritorijas funkcionālā zonējuma risinājumi, kartes fragments, 2012.

Braslava

Apdzīvotā vieta, kas veidojusies bij. muižas vietā. Pašreizējo apbūves pamatu veido muižas ēkas vai to drupas, kas funkcionāli saistītas ar bijušo muižas parku. Muižas kompleksa apbūve veidojusies 19.gs., 14.2 ha lielajā parkā, kur aug 11 eksotisko sugu koki un krūmi.

Vēsturiski ciems kalpojis kā bij. ciema padomes un kolhoza centrs. Šobrīd vienīgās publiskās funkcijas nodrošina bibliotēka un kā atpūtas vieta vasaras sezonā kalpo parks ar tur esošo brīvdabas estrādi.

Plānojumā paredzēts saglabāt esošās apbūves zonas ar parku kā telpiskās struktūras būtisku elementu, samazinot iepriekšējā teritorijas plānojumā (2007) noteiktās ciema robežas.

39.attēls.Braslavas ciema teritorijas funkcionālā zonējuma risinājumi, kartes fragments, 2012.

Puikule

Puikule dokumentos minēta jau 13. gs. Apdzīvotā vieta izveidojusies pie Puikules muižas. Muižā atrodas Puikules pamatskola.

Sākoties lauksaimniecības kolektīvizācijai, pagasta teritorijā tika izveidoti vairāki kolhozi – „Jaunā gvarde”, „Komjaunietis”, „Leņina karogs” u.c. 1960. gadā visas sīkās kopsaimniecības apvienotas un kolhoza centrs bijis Puikulē.

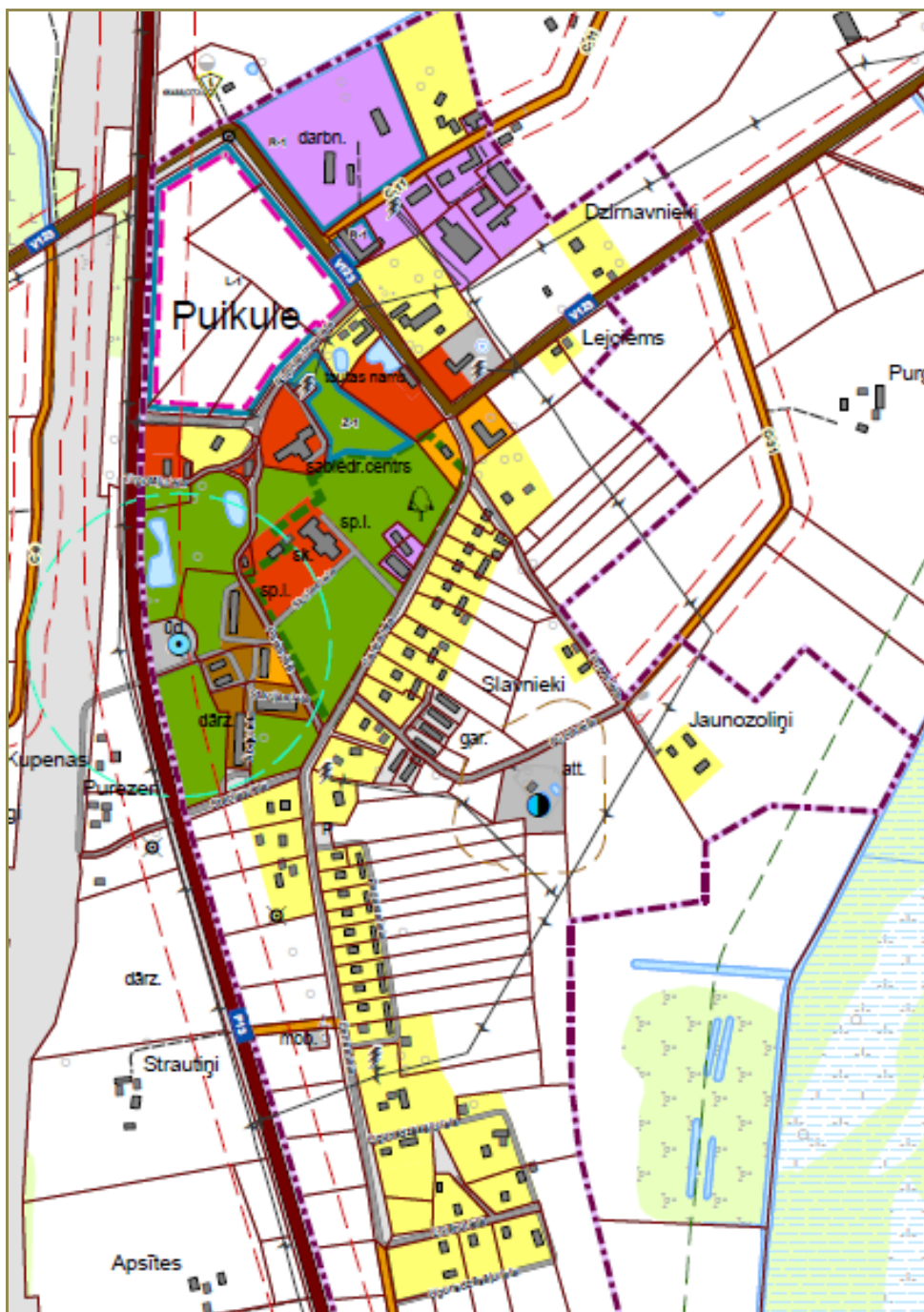
Ciema telpiskā struktūra veidojusies ap bijušo muižas centru atbilstīgi kolhozu laiku ciematu plānošanas tradīcijām. Ciemata centrālajā daļā ap bij. muižas ēku un parku tika realizēta apbūve ar publisku funkciju. Arī jaunā plānojuma risinājumos šajās vietās, kur atrodas pagasta pārvalde, pamatskola, tautas nams, bibliotēka, paredzētas publiskās apbūves teritorijas.

Ziemeļu daļā izveidotā bij. kolhoza ražošanas ēku teritorija tiek saglabāta kā ražošanas apbūves teritorijas.

Pie ciema centrālās daļas, - bij. muižas parka savulaik izveidota daudzdzīvokļu dzīvojamā apbūve, kuru jaunajā plānojumā nav iecerēts paplašināt.

Savukārt savrupmāju teritorija iepriekšējo plānu rezultātā lineāri izstiepta gar senākā ceļa trasi (pašreiz – Centra iela) uz dienvidiem. Atšķirībā no iepriekšējā plānojuma (2007) nav paredzēta šo teritoriju paplašināšana starp Centra ielu un autoceļu Aloja – Limbaži (P13).

Lauku zemes pretī ciema sabiedriskajam centram ir uzskatāmas par rezerves teritorijām apbūvei, - gan publiskai, gan arī dzīvojamai.

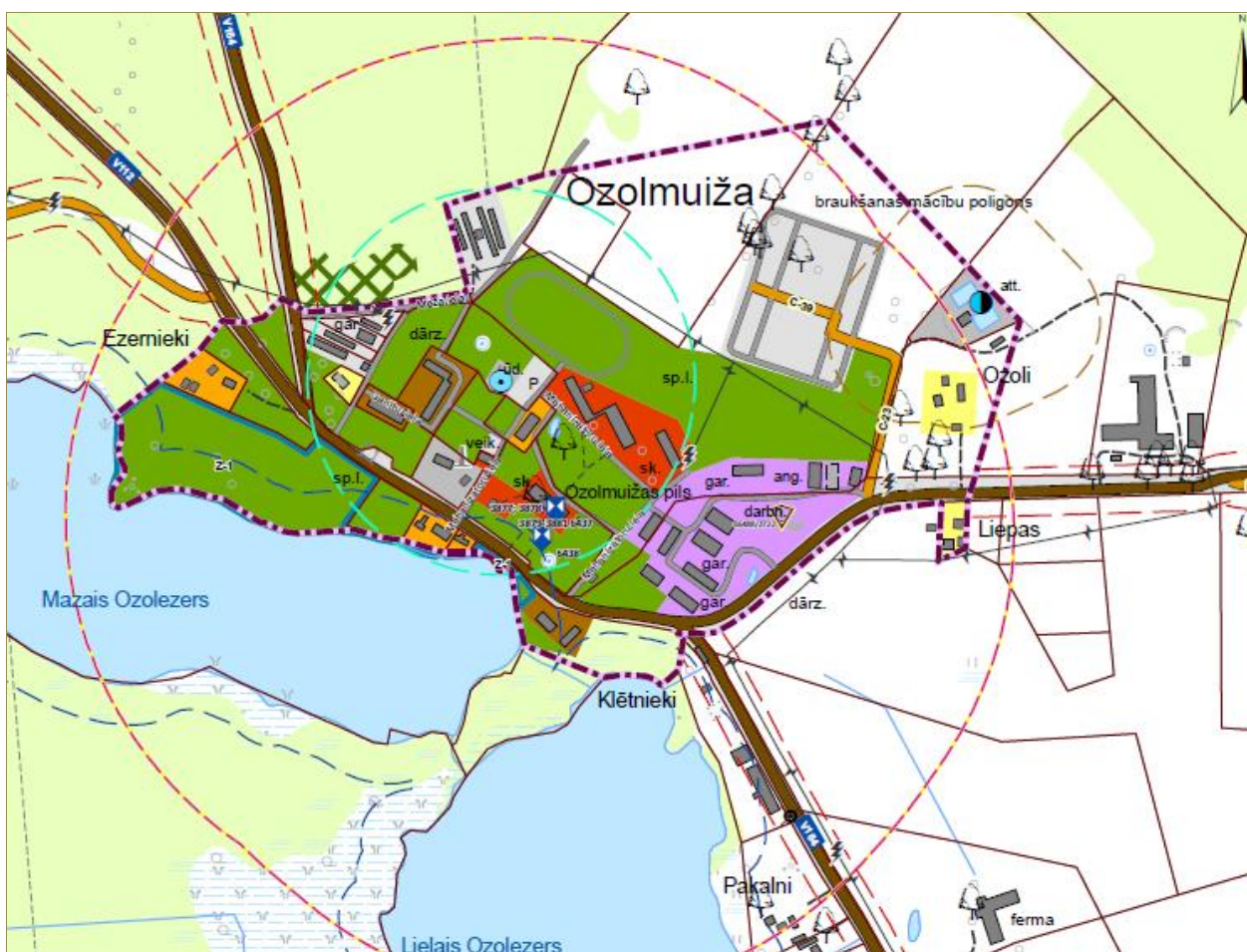
40.attēls.Puikules ciema teritorijas funkcionālā zonējuma risinājumi, kartes fragments,2012.

Ozolmuiža

Apdzīvotā vieta izveidota bij. muižas centrā. Klasicisma stilā celtā muižas ēka šobrīd kā kultūrvēsturisks piemineklis ir valsts aizsardzībā.

No 1952. gada Ozolu muižā darbojās lauksaimniecības skola, kura vairakkārt mainījusi nosaukumu. Vēlāk muižas teritorijā tika uzceltas dzīvojamās mājas, mācību korpusi un audzēkņu kopmītnes, kas šobrīd veido ciema telpisko struktūru. Bet līdz ar arodvidusskolas darbības beigām (2007) zudusi ciema ilgstošā, galvenā funkcija.

Plānojumā, ņemot vērā reālo situāciju, ieteikts samazināt iepriekšējā teritorijas plānojumā (2007) noteikto ciema teritoriju, neietverot tajā tobrīd plānotās savrupmāju teritorijas ciema dienvidaustrumos.

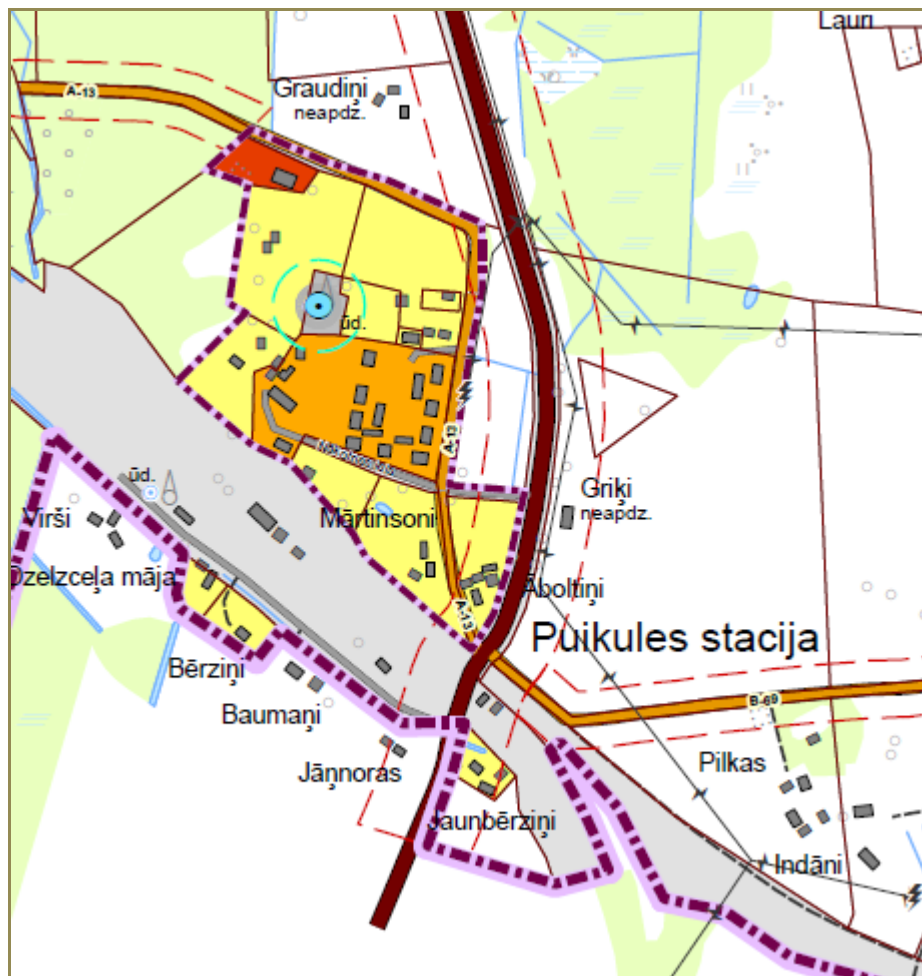

41.attēls.Ozolmuižas ciema teritorijas funkcionālā zonējuma risinājumi,kartes fragments, 2012.

Puikules stacija

Apdzīvotā vieta, kuras attīstība bijusi cieši saistīta ar dzelzceļa infrastruktūras attīstību un uzturēšanu. Līdz ar dzelzceļa līnijas slēgšanu zaudējusi funkcijas. Faktiski pastāv vairs tikai viena vienīga dzīvojamā funkcija. Taču ņemot vērā novietojumu pie galvenajiem ceļiem (P13), esošo infrastruktūru un paredzētos ieguldījumus tās renovācijai, pašvaldība atstāj spēkā iepriekšējā plānojuma (2007) risinājumu, kurā Puikules stacijai piešķirts ciema statuss.

Plānojumā iesakām samazināt tā robežas, neiekļaujot ciema teritorijā esošās lauku sētas.

42.attēls.Ciema „Puikules stacija” teritorijas funkcionālā zonējuma risinājumi, kartes fragments, 2012.

Lauku teritorija

Novada lauku teritorija plānota, lai iedzīvotājiem būtu radīta tāda dzīves un darba vide, kas dod daudzveidīgas iespējas saimnieciskai darbībai, tai pat laikā saglabājot raksturīgās ainavas un kultūrvēsturisko vidi. Tādēļ ārpus ciemiem nav paredzēts veidot jaunas, pilsētvidei raksturīgas dzīvojamās apbūves teritorijas.

Novada lauku teritorijā ir divas galvenās funkcionālas zonas: lauku zemes (L) un mežu teritorijas (M). Funkcionālā zona Lauku zemes (L) noteikta, lai nodrošinātu lauksaimniecības zemes, kā resursa, racionālu un daudzveidīgu izmantošanu visa veida lauksaimnieciskajai darbībai un ar to saistītajiem pakalpojumiem, vienlaikus piedāvājot ļoti plašas izmantošanas iespējas. Lauku zemēs var izvietot pamatfunkcijas nodrošināšanai nepieciešamos ražošanas objektus, tai skaitā lauksaimniecības un lopkopības produkcijas pārstrādes uzņēmumus, kokapstrādes uzņēmumus, kā arī viensētas gan pastāvīgo mājokļu, gan brīvdienu māju (otro māju) statusā. Tur atbalstāma lauku saimniekošanas veidu dažādošana, ekoloģiski tīras produkcijas ražošana, saglabājot tradicionālo kultūrainavu un lauku dzīvesveidu. Tāpat attīstāma gan netradicionālā lauksaimniecība, gan dažādi tūrisma veidi un pakalpojumi.

Teritorijas plānojumā esošās ražošanas teritorijas iezīmētas kā ražošanas apbūves teritorijas (R) teritorijas (R). Lauku zemēs nosakot publiskās, ražošanas apbūves teritorijas, izstrādājams lokālplānojums un/vai detālplānojums.

5.3. Priekšlikumi teritorijas izmantošanai – funkcionālo zonu iedalījumam

Teritorijas izmantošanai, neatkarīgi no tās piederības (valsts, pašvaldības vai privātais īpašums), jāatbilst tiesību un normatīvajos aktos noteiktajām teritoriju izmantošanas un apbūves, kā arī vides aizsardzības prasībām. Teritorijas izmantošanas veidam bez tam jāveicina konkrētajam plānojumam izvirzīto mērķu sasniegšana un tā akceptēto pamatprincipu iemiestošana.

Izstrādāt jaunu Alojas novada teritorijas plānojumu noteica nepieciešamība izveidot arī visam novadam vienotus, labi uztveramus Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumus, vienotus plānotās (atļautās) izmantošanas (termins atbilstīgi Ministru kabineta noteikumiem Nr.1148) jeb funkcionālo zonu (Teritorijas attīstības plānošanas likuma (2011) termins) principus, vienāodus to apzīmējumus, lai tie nākotnē būtu vieglāk piemērojami iepriekš minētajiem vienotajiem standartiem. Skatīt 18.tabulu ar jaunā Alojas novada teritorijas plānojuma plānotās (atļautās) izmantošanas jeb funkcionālo zonu iedalījumu un iepriekš izstrādāto Alojas un Staiceles pilsētu ar lauku teritoriju, Braslavas pagasta un Brīvēznieku pagasta teritorijas plānojumu plānoto (atļauto) izmantošanu salīdzinājumu.

Teritorijas plānojumā sastāvā ir izstrādāta vispārīga plānotas (atļautās) izmantošanas – funkcionālā zonējuma karte visam novadam ar mēroga noteiktību 1 : 10000 un detalizētākas plānotās izmantošanas – funkcionālā zonējuma kartes Alojas un Staiceles pilsētām, ciemiem – Braslavai, Vilzēniem, Puikulei, Puikules stacijai, Ozolmuižai un Ungurpilij.

18.tabula. Alojas novada spēkā esošo teritorijas plānojumu atļauto izmantošanas veidu izvērtējums un vienota teritorijas funkcionālo zonu iedalījuma priekšlikums Alojas novada teritorijas plānojumam 2013. – 2024.g.

Atļautie (plānotie) teritorijas izmantošanas veidi pašreizējos, spēkā esošajos Alojas un Staiceles pilsētu ar lauku teritoriju, Braslavas pagasta un Brīvēznieku pagasta teritorijas plānojumos (TP)	Alojas novada teritorijas plānojumā teritorijas plānotās (atļautās) izmantošanas (funkcionālo zonu) iedalījums (krāsas tonis RGB sistēmā)	Skaidrojums
ŪDEŅU TERITORIJAS (Ū)		
Alojas pilsēta ar lauku teritoriju	190; 232; 255	Teritorijas, kurās ietverti virszemes ūdens objekti – upes, strauti, ezeri un citas dabīgas vai mākslīgas ūdenstilpes. Ūdeņu teritorijās atļautas darbības, kas saistītas ar attiecīgā ūdensobjekta apsaimniekošanu, izmantošanu un aizsardzību – ūdens transports, rekreācija un virszemes ūdeņu noteces regulēšana, kā arī būvju izvietošanu, kas saistītas ar attiecīgā ūdens objekta izmantošanu un uzturēšanu.
Nav kartes leģendā, TIAN nosaukta – Ūdens objektu teritorijas		
Staiceles pilsēta ar lauku teritoriju		
(Ūdenssaimniecības teritorijas – upes, dīķi, grāvji, valsts nozīmes ūdensnotekas)		
Braslavas pagasts		
Ezers		
Ūdenskrātuve		
Brīvēznieku pagasts		
Ezers		
Ūdenskrātuve		
MEŽU TERITORIJAS (M)		
Alojas pilsēta ar lauku teritoriju	233; 255; 190	Mežu teritorijas līdzīgi kā lauku zemes tradicionāli ir vietas, kurās norisinājušās dažādas funkcijas: saimniekošana, dzīvošana, atpūta, dabas aizsardzība
Mežu teritorijas (kartē – lauku teritorijā)		

Mežu teritorijas (TIAN: pilsētā-gaiši zaļa)		255; 255; 255	u.tml. Pašreiz tās ietver valsts mežu teritorijas, kas ir vienoti masīvi, strukturāli nemainīgas teritorijas, un privātos mežus, kas ir ekoloģiski nozīmīgi ainavā un kurus raksturo sīkāk sadalītas un telpiski mainīgākas struktūras. Atļautā izmantošana mežu teritorijās saistīta ar to saimniecisko funkciju īstenošanu, kā arī vienlaicīgi nodrošinot mežu bioloģisko daudzveidību saglabāšanu, mežu sociālās un ekoloģiskās funkcijas sekmēšanu. Tajās ietilpst mežu, jaunaudžu un izcirtumu teritorijas, zeme zem meža infrastruktūras objektiem, mežā ietilpstoši un tam pieguļošie pārplūstošie klajumi, smiltāji (vietas, ko nesedz mežs), lauces, purvi, kas pamatā tiek izmantoti no topogrāfijas kartēm.
Aizsargjoslas meži un mežaparki (TIAN-zaļi koku simboli uz balta fona)	ZM		
Staiķeles pilsēta ar lauku teritoriju			
Mežs (TIAN nosauktas – Mežsaimniecības teritorijas)			
Mežs ar purvu			
Apmežošanai paredzētās platības			
Apmežošanai transformētās platības			
Braslavas pagasts			
Mežsaimniecībā izmantojamās teritorijas			
Brīvēznieku pagasts			
Mežs			
Purvs ar mežu			
LAUKU ZEMES (L)			
Alojas pilsēta ar lauku teritoriju		255; 255; 255	Tiek piedāvāts lietot nosaukumu „Lauku zemes”, ar kuru nereti tiek apzīmētas teritorijas ar tādu šauri specializētu vārdu kā „lauksaimniecības teritorijas”. 07.04.2004. likumā "Lauksaimniecības un lauku attīstības likums" tiek definēts, ka „lauksaimniecība ir tautsaimniecības nozare, kura nodrošina lauksaimniecības produktu ražošanu un ar to saistīto pakalpojumu sniegšanu”. Lauku teritorijā tradicionāli norisinās lauksaimnieciska, mežsaimnieciska un amatnieciska darbība, kur apbūvei ir pakārtota nozīme. Tās ietver gan meliorētās, gan nemeliorētās lauksaimniecības zemes, kurā atrodas arī atsevišķas koku grupas, ūdeņi, lauku sētas (viensētas) u.tml. Lauku zemes (L) vēsturiski ir gan Alojas un Staiķeles pilsētu teritorijās, gan arī novada noteikto ciemu teritorijās, kā arī novada lauku teritorijā. Pilsētās un ciemos tām ir nozīme kā rezerves teritorijām turpmākajā šo apdzīvotu attīstībā.
Lauksaimniecības zemes (kartē)	RL		
Dārkopības ražošanas apbūve (kartē)	RD		
Transformēšanai ieteiktās lauksaimniecības zemes			
Staiķeles pilsēta ar lauku teritoriju			
Lauksaimniecības zeme (TIAN nosauktas – Lauksaimniecības un lauku tūrisma teritorijas)			
Braslavas pagasts			
Meliorētās lauksaimniecības zemes			
Pārējās lauksaimniecībā izmantojamās teritorijas			
Krūmāju teritorijas			
Brīvēznieku pagasts			
Lauksaimniecības zemes			
Meliorētās lauksaimniecības zemes			
Piemājas zemes			
Rekultivētās teritorijas			
Krūmājs			
ZAĻUMVIETAS (Z)			
Alojas pilsēta ar lauku teritoriju		160; 255; 115	ZAĻUMVIETAS jeb zaļumu teritorijas ietver dabiskas vai pusdabiskas (to veidošanās saistīta ar cilvēka darbību dažādos laikos), kā arī speciāli iekārtotas vietas pilsētās un ciemos. Tās ir zaļumvietas kultūrvēsturiska vai estētiska nozīme, kā arī ekoloģiska (vides kvalitātes) nozīme, piemēram, aizsargstādījumi – sanitārās aizsargjoslas, vēja aizsargstādījumi, trokšņa aizsargstādījumi u.tml. Līdzšinējā plānošanas praksē, saistībā ar pastāvošo zemes lietošanas mērķu klasifikāciju un plānošanas speciālistu pieņēmumiem, tiek daudzārt lietots jēdziens dabas pamatne, kas tiek attiecināts uz parkiem, skvēriem vai arī visu to teritoriju, kas neklasificējas apbūves nozīmē,- citiem vārdiem, kas paliek pāri. Šis jēdziens pieļauj lielu nenoteiktību, it
Zaļā zona, apstādījumi (TIAN nosaukta – Zaļo stādījumu teritorija)	ZA		
Rekultivējamā zaļā zona	ZR		
Staiķeles pilsēta ar lauku teritoriju			
Dabas pamatnes teritorijas			
Labiekārtotas koplietošanas teritorijas	LK		
Mazdārziņi esošie			
plānotie			
Rekreācijas teritorija			
Braslavas pagasts			
Labiekārtotas koplietošanas	LKT		

teritorijas			sevišķi attiecībā uz urbanizēto teritoriju zaļumu struktūras mērķtiecīgu veidošanu, jo netiek skaidrots saturiski un funkcionāli. Tāpat vispārīgā veidā parasti tiek lietots vārds zaļumi, ar to saprotot visas platības, kuras dabā ir zaļas un kartēs krāsotas zaļā krāsā. Plaši lietots jēdziens ir arī apstādījumi, kas saturiski ir šaurāks par iepriekšējo, jo attiecas tikai uz „ar augiem apaudzētām un koptām teritorijām”. Tādēļ piedāvājam lietot jēdzienu zaļumvietas, kas atrodams jau pilsētu (Ainaži, Sigulda u.c.) teritoriju plānojumos un zemes ierīcības dokumentos pagājušā gadsimta 20-tos gados. Lietojot jēdzienu zaļumvietas, ir iespējams runāt par katru konkrētu vietu, kur zaļumu saglabāšana/veidošana ir galvenais mērķis, pilnīgi konkrēti, saistībā ar novietojumu un konkrētas vietas funkcijām, līdz ar to – par apsaimniekošanas intensitātes līmeni un citiem jautājumiem. Tā tiek uzsvērtas ainavas (arī telpiskās struktūras) elementu nozīme plānošanas, funkcionālajā un apsaimniekošanas skatījumā.
Brīvēznieku pagasts			
Labiekārtotas koplietošanas teritorijas			
plānotās			
Parks			
Mazdārziņi			
Augļu dārzs			
<p>DZĪVOJAMĀS APBŪVES TERITORIJAS tiek noteiktas pilsētās un ciemos ar atbilstošu teritorijas organizāciju un apbūves struktūru. Nosakot dzīvojamās apbūves klasifikāciju un iedalot to savrupmāju, mazstāvu un daudzstāvu dzīvojamajā apbūvē, ņemti vērā divi galvenie kritēriji: (1) teritorijas izmantošana (funkcija) – dzīvošana un (2) apbūves un ar to saistītās teritorijas nozīme vietas telpiskajā struktūrā. Šī ir apbūve, kurai raksturīga pilsētas uzbūve un struktūra, ar pilsētai raksturīgām dzīvojamām ēkām un to koncentrāciju vienkopus mazās zemes īpašumu vienībās, veidojot lielāku apbūves blīvumu, un kurai nepieciešama centralizēta inženiertehniskā apgāde.</p>			
SAVRUPMĀJU APBŪVES TERITORIJAS (Dzs)			
Alojas pilsēta ar lauku teritoriju		255; 255; 115	SAVRUPMĀJU APBŪVES TERITORIJĀ /DZS/, kurā funkcionāli un arī telpiski ieskaitāmas savrupmājas, dvīņu mājas, vasarnīcas, dārza mājas (1950-tos, 1990-tos gados celtās).
Savrupmāju individuālā apbūve (kartē)/ Savrupmāju (ģimenes māju) apbūves zona (Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos – turpmāk TIAN)	DzS		
Staiceles pilsēta ar lauku teritoriju			
Savrupmāju apbūve (TIAN nosaukta – Savrupmāju (ģimenes māju) apbūves teritorijas)	DzS		
Braslavas pagasts			
Savrupmāju apbūves teritorijas	DzS		
plānotās	DzS		
Brīvēznieku pagasts			
Savrupmāju apbūve	DzS		
plānotās			
MAZSTĀVU DZĪVOJAMĀ APBŪVES TERITORIJAS (DzM)			
Alojas pilsēta ar lauku teritoriju		255; 170; 0	Šīs teritorijas tiek noteiktas pilsētā un ciemos, lai nodrošinātu mājokļa funkciju ar dzīvojamo apbūvi līdz 2 stāviem. Alojas un Staiceles pilsētās šīs teritorijas funkcionāli un arī telpiski ietver savrupmāju, vienstāva un divstāvu daudzdzīvokļu dzīvojamo māju un tām piederīgo palīgēku (saimniecības ēkas, garāžas, šķūniši u.tml.) teritorijas.
Mazstāvu dzīvojamās apbūve (kartē)/(TIAN maksimālais stāvu skaits -3)	DzM		
Staiceles pilsēta ar lauku teritoriju			
Jaukta savrupmāju un mazstāvu daudzdzīvokļu dzīvojamā apbūve	DzS/DzM		
Braslavas pagasts			
Mazstāvu dzīvojamās apbūves teritorijas	DzM		
Brīvēznieku pagasts			
Mazstāvu dzīvojamā apbūve			

plānotās			
VAIRĀKSTĀVU DZĪVOJAMĀS APBŪVES TERITORIJAS (DzV)			
Alojas pilsēta ar lauku teritoriju		170; 110; 0	Teritorijas, kuras tiek noteiktas pilsētās un ciemos, lai nodrošinātu mājokļa funkciju ar daudzdzīvokļu māju apbūvi ar 3 un vairāk stāviem. Jaunas šāda veida teritorijas netiek paredzētas.
Vairākstāvu dzīvojamā apbūve (kartē) (TIAN- vairāk kā 3 stāvu – maksimālais stāvu skaits 5)	DzD		
Staiceles pilsēta ar lauku teritoriju			
-			
Braslavas pagasts			
Daudzstāvu dzīvojamās apbūves teritorijas	DzD		
Brīvēznieku pagasts			
Daudzstāvu dzīvojamā apbūve			
plānotā			
PUBLISKĀS APBŪVES TERITORIJAS (P)			
Alojas pilsēta ar lauku teritoriju		230; 60; 0	Publiskās apbūves teritorija (P) ietver iedzīvotāju tiešai apkalpei domātas komerciālas un nekomerciālas iestādes. Šīs teritorijas apzīmēšanai tiek piedāvāts lietot vārdu kopu publiskā apbūve, kas atbilst šobrīd spēkā esošo būvniecību regulējošo normatīvo aktu terminoloģijai (Latvijas būvnormatīvam LBN 208-08 "Publiskas ēkas un būves" /apstiprināts ar Ministru kabineta 2008.gada 21.jūlija noteikumiem Nr.567/, kurā norādītas publisko ēku un būvju funkcionālās grupas: izglītības un zinātnes ēkas, ārstniecības, veselības aprūpes, sociālās aprūpes un rehabilitācijas iestādes u.tml.), pretstatā darījumu iestādes, kas līdzšinējā plānošanas praksē tika lietota saistībā ar pastāvošo nekustamā īpašuma lietošanas mērķu klasifikāciju un, iespējams, arī saistībā ar Civillikuma juridiskajiem formulējumiem. Publiskās apbūves teritorijas raksturo teritoriju un ēku pieejamību sabiedrībai, un tām ir atvērtas, publiskas telpas statuss telpiskajā struktūrā (ainavā). Teritoriju un apbūves pieejamības raksturs (iedzīvotāju un citu tās apmeklētāju interese par tām) un to telpiskā loma ainavā (telpiskajā struktūrā) ir publiskās apbūves teritorijas klasifikācijas galvenie kritēriji. Šajā zonējumā tiek ietverta sabiedrisko un komerciālo apbūve, kas neatšķiras pēc to lomas telpiskajā struktūrā (ar būvju apjomiem, teritorijas iekārtojumu u.tml.), taču tām ir dažādas funkcijas, bet tajā pašā laikā šīs funkcijas iespējams ātri mainīt vietām.
Darījumu apbūves zona (kartē) - TIAN nav noteikta	JD		
Jauktas darījumu apbūves zona	JD		
Jauktas sociālās infrastruktūras apbūves zona (TIAN nosaukta – Sociālās infrastruktūras apbūves zona)	JSi		
Staiceles pilsēta ar lauku teritoriju			
Sabiedrisko objektu apbūves teritorija	JS		
Darījumu objektu apbūve	JD		
Sabiedriskās – darījumu	JS/JD		
Darījumu – dzīvojamās	JD/Dz		
Jaukta darījumu un dzīvojamā apbūve	JD/Dz rek.		
Jaukta darījumu, sabiedriskā un ražošanas apbūve	JD/JS		
Braslavas pagasts			
Darījumu apbūves teritorijas (TIAN – Darījumu objektu apbūves teritorija)	D		
plānotās	D		
Sabiedriskas nozīmes apbūves teritorijas (TIAN – Sabiedriskas nozīmes objektu apbūves teritorija)	S		
Brīvēznieku pagasts			
Darījumu objektu apbūve			
plānotā			
Sabiedriskas nozīmes objektu apbūve			
plānotā			
RAŽOŠANAS APBŪVES TERITORIJAS (R)			
Alojas pilsēta ar lauku teritoriju		220; 150; 255	Teritorijas, kurās ietilpst rūpnieciskās un lauksaimnieciskās ražošanas objekti un teritorijas, kā arī noliktavas.
Ražošanas apbūve (kartē) TIAN nosaukta – Ražošanas un noliktavu apbūves zona	RR		
Staiceles pilsēta ar lauku teritoriju			
Ražošanas objektu apbūve	R		
Braslavas pagasts			
Ražošanas apbūves teritorijas	R		

plānotā			
Lauksaimnieciskās ražošanas apbūves teritorijas	LR		
Brīvēznieku pagasts			
Ražošanas objektu apbūve			
plānotā			
Lauksaimnieciskās ražošanas objektu apbūve			
plānotā			
TRANSPORTA INFRASTRUKTŪRAS TERITORIJAS (TI)			
Alojas pilsēta ar lauku teritoriju		225; 225; 225	Šajā teritorijās ietverta satiksmes infrastruktūra - dzelzceļi, autoceļi, pašvaldības ceļi, komersantu un māju ceļi, ielas, garāžu teritorijas pie daudzdzīvokļu mājām, atklātas autostāvvietas u.tml.
Līnijbūvju teritorija (kartē) (TIAN nosauktas – Līnijbūvju izbūves teritorijas)	LM		
Stacīes pilsēta ar lauku teritoriju			
Satiksmes infrastruktūras teritorijas) (TIAN nosauktas – Satiksmes (transporta) infrastruktūras teritorijas			
Braslavas pagasts			
TIAN arī nosauktas - Transporta infrastruktūras teritorijas			
Brīvēznieku pagasts			
Iela			
TEHNISKĀS APBŪVES TERITORIJAS (TA)			
Alojas pilsēta ar lauku teritoriju		190; 190; 190	Teritorijas, kurās ietilpst inženierkomunikācijas un ar tām saistīto būvju apgādei ar izejvielām, sakariem, energoresursiem un citiem resursiem un ar tām saistīto būvju teritorijas (siltumapgādes objekti, notekūdeņu attīrīšanas vietas, ūdens ņemšanas vietas u.tml.).
Tehniskā apbūve (TIAN nosaukta – Tehniskās apbūves zona)	TR		
Stacīes pilsēta ar lauku teritoriju			
Inženierkomunikāciju teritorijas	T		
Braslavas pagasts			
Inženierinfrastruktūras apbūves teritorijas (I)			
Brīvēznieku pagasts			
Inženierinfrastruktūras teritorijas			
plānotā			

IZMANTOTIE AVOTI

- Latvijas 2000.gada tautas skaitīšanas rezultāti.* LR Centrālā statistikas pārvalde. Rīga,2002.
- Latvijas fiziogēogrāfiskā rajonēšana. *Latvijas avīzes gadagrāmata 2011.* Karte 86.-87.lpp atvērumā. Rīga: Latvijas avīzes izdevniecība, 2010.
- Matīšu draudzes karte.* (19.gs. beigas). LVVA, 1679.f., 189.apr., 186.lieta.
- Melluma A. *Ainavu uzbūve, funkcijas un aizsardzība Limbažu rajonā.* Rīga, 2006. 54 lpp. + kartes pielikumā.
- Ozolmuižas. *Konversācijas vārdnīca.* Rīgas Latviešu biedrības Derīgu grāmatu nodaļa. Rīgā, 1911. 3004.-3005.lpp.
- Ramans K. Ainavrajonēšana. *Latvijas dabas enciklopēdija*,1.sēj. Rīga: Latvijas enciklopēdija, 1994. 22.-24. lpp.
- Salnais V., Maldups A. *Lauku apdzīvotās vietas.* 1936.
- Valmieras apriņķa ceļu karte ar draudžu un muižu robežām.* 1903. Mērogs 1:210000.
- Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta (ZBR) ainavu ekoloģiskais plāns.* Kopsavilkums. Rīga, 2007.g.
- Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija (Latvija 2030) (2010).*
- Alojas novada civilās aizsardzības plāns.*
- Limbažu rajona teritorijas plānojums (2006)*
- Alojas pilsētas ar lauku teritoriju teritorijas plānojums (2007).*
- Staiceles pilsētas ar lauku teritoriju teritorijas plānojums (2006).*
- Braslavas pagasta teritorijas plānojums (2007).*
- Brīvēzemnieku pagasta teritorijas plānojums (2007).*
- Dabas aizsardzības pārvaldes dati, www.daba.gov.lv*
- www.wikipēdija : Limbažu novada vēsture.*
- www.ezeri.lv
- www.meteo.lv
- www.pmlp.gov.lv
- www.mantojums.lv
- www.lvceli.lv